

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TURİZM GÜVENLİĞİ ALANINDA KOLLUĞUN YENİDEN YAPILANMASI:
MUĞLA TURİZM JANDARMASI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eyüp SUBAŞI

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Muhittin TATAROĞLU

**Haziran , 2007
MUĞLA**

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

TURİZM GÜVENLİĞİ ALANINDA KOLLUĞUN YENİDEN YAPILANMASI:
MUĞLA TURİZM JANDARMASI ÖRNEĞİ

EYÜP SUBAŞI

Sosyal Bilimleri Enstitüsünde

“Yüksek Lisans”

Diploması verilmesi için kabul edilen tezdır.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 27 Mayıs 2007

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 27 Haziran 2007

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Muhittin TATAROĞLU

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Koşar HIZ

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Fatih TÜRE

Enstitü Müdürü : Prof.Dr. Ömer GÜRKAN

Haziran, 2007

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Enstitüsü'nün/...../..... tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre, Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi'ın “.....” adlı tezini incelemiş ve aday/...../..... tarihinde saat’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Yrd.Doç.Dr. Muhittin TATAROĞLU

Üye

Yrd.Doç.Dr. Koşar HIZ

Üye

Yrd.Doç.Dr. Fatih TÜRE

Üye

Yrd.Doç.Dr. Muhittin TATAROĞLU

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Turizm Güvenliği Alanında Kolluğun Yeniden Yapılanması: Muğla Turizm Jandarması Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27 / 06 / 2007

Eyüp SUBAŞI

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : SUBAŞI

Adı : Eyüp

Kayıt No:

TEZİN ADI

**Türkçe : Turizm Güvenliği Alanında Kolluğun Yeniden Yapılanması:
Muğla Turizm Jandarması Örneği**

Y. Dil :

**TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans
Yeterlilik**

Doktora

Sanatta

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Üniversitesi

Fakülte :

Enstitü : Sosyal Bilimler

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : TATAROĞLU Muhittin

Ünvanı : Yrd.Doç.Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI:

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Turizm Güvenliği Alanında Kolluğun Yeniden Yapılanması:

Muğla Turizm Jandarması Örneği

2.

3.

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELELER :

1. Turizm Güvenliği

2. Kolluk

3. Turizm Jandarması

4. Turizm Suçları

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'ları kullanınız.

1.

2.

3.

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum

2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir

3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası :

Tarih :/...../.....

ÖNSÖZ

Turizmin önemi, gerek insanlara gerekse ülkelerin ekonomilerine sağladığı katkıları tartışma götürmez derecededir. Özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan, sosyal ve ekonomik gelişmelerini tam olarak sağlayamamış ülkelerde turizm gelirleri büyük önem taşımaktadır.

Türkiye gibi önemli bir coğrafyada bulunan bir ülkede, insanlık tarihi adına; sahip olunan mirası keşfetmek ve bunu tüm dünyaya sunmak, turizmi sadece güneş ve deniz turizmi olmaktan çıkarmak gerekmektedir. Bunu sağlamak için ise tek boyutlu, tepkisel ve anlık düzenlemeler yerine; çok yönlü ve kapsamlı bir strateji belirlenmelidir. Bu bakımdan turizm sektörünün özelliğine binaen bu alandaki güvenlik uygulamalarının da işbölümü ve uzmanlaşma ilkelerine göre düzenlenmesi, belirli bir gelişme derecesinden sonra yaşamsal önem taşımaktadır.

Türkiye’de yakın dönemde ortaya çıkan turizm jandarması yapılanması, bu bakımdan kritik önem taşımaktadır. Türkiye’de kırsal alanda emniyet ve asayişten sorumlu bulunan jandarma teşkilatı, hitap ettiği bölgelerde gerek deniz ve güneş turizmi, gerekse kültür ve tarih turizmi açısından turistlerin tercih sebeplerini doğrudan etkileyen güvenlik konusunu doğru algılayabilmesi için kendini yeniden yapılandırmalıdır.

Bu çalışmada Muğla ilinde jandarma teşkilatının bu doğrultuda gerçekleştirdiği yeniden yapılanma faaliyetleri sonucunda meydana gelen turizm suçlarının etkileşimi ele alınmıştır. Suçların tasnifinde meydana gelen değişimler, özellikle de turizm suçları algılamasındaki farklılıklar, hatta bu konuda bugüne değin sağlıklı bir ayırımın yapılmamış olması, çalışmayı güçleştiren hususlardır. Turistlerin işlediği suçlar ile turistlere karşı işlenen suçların analiz edilip değerlendirilmesi bu bakımdan önemli katkı sağlayacaktır. Turizm alanında güvenliğe yönelik uzmanlaşmayı ifade eden turizm jandarması uygulamasının turizm güvenliğine katkı sağlayacağına dair hipotezimizin elde edilen bulgularla desteklendiğini görmek memnuniyet vericidir.

Bu çalışmam esnasında yardımlarını esirgemeyen Muğla İl Jandarma Komutanlığı’na, tez danışmanım saygıdeğer hocam Muhittin Tataroğlu’na ve onlara ayırmam gereken zamanı bana bağışlayan sevgili kızlarıma teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışmada genel güvenliği sağlayan kolluk birimlerinden jandarma teşkilatının turizm güvenliği alanında yeniden yapılandırılması ve Muğla ilinde **Turizm Jandarması** uygulaması incelenmiştir.

İlk olarak turizm kavramı ele alınıp, turizmin ülkemiz için önemi değerlendirilmiştir. Turizm sektöründe güvenliğin önemi incelenmiş ve turistlerin ülke tercihlerinde güvenlik kaygılarının ne derece önemli olduğu ortaya konmuştur.

Turizm suçları değerlendirilmiş, Muğla ilinde **Turizm Jandarması** uygulamasıyla birlikte bu suçlarda meydana gelen değişimler incelenmiş ve önemli bir düşüş olduğu görülmüştür.

Turizm ülkemiz için önemli olduğu ve Muğla'da turizm jandarması uygulamasının başarılı olduğu noktasından hareketle tüm kolluk birimlerinin turizm güvenliğine yönelik uzmanlaşması ve turizm kolluğu uygulamasına gidilmesi düşüncesi bu çalışmanın ana fikrinin oluşturmaktadır.

ABSTRACT

In this thesis the reformation of gendarma organization, one of the armed units that provide general security, in the area of tourism gendarma city of Muğla are analyzed

First of all, the concept of tourism explained, and its importance for our country is evaluated. The importance of security in the sector of tourism, in the effect of security issues in the preferences of tourist are analyzed.

Tourism crimes and the change in the ratio of these crimes in the city of Muğla after the practice of tourism gendarme become effective are analyzed, and an important decrease in those crimes are observed.

Tourism is very important for our country and the practice of tourism gendarme in Muğla has been successful. From this point of view the central theme of this thesis is necessity of specialized armed units on tourism security.

GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. TURİZM VE TURİZM GÜVENLİĞİ	3
1.1 TURİZM VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1.1. TURİZMİN TANIMI	3
Turist kimdir?	5
Yabancı Turist	5
Yerli Turist:	5
1.1.2. Dünya Turizm Örgütü Tüzüğü Tüzüğü	6
1.2. GÜNÜMÜZDE TURİZMİN ÖNEMİ	13
1.3. TÜRKİYE'NİN TURİZM SİYASETİ	14
1.3.1. Türk Turizminin Genel Yapısı	14
1.3.2. Türk Turizminin Dünyadaki Yeri	18
Dış Turizm ve Dış Seyahat Gelir ve Giderleri (Milyon Dolar)	20
1.4. TURİZM SEKTÖRÜNDE GÜVENLİĞİN ÖNEMİ	20
1.4.1. TERÖR VE BENZERİ OLUMSUZ GELİŞMELERİN TÜRK TURİZMİNE ETKİLERİ	24
1.4.2. BAŞLICA OLUMSUZ GELİŞMELERİN TURİZME ETKİLERİ	25
1.5. MUĞLA TURİZMİNİN KARAKTERİSTİKLERİ	26
1.5.1. Genel değerlendirme	27
İKİNCİ BÖLÜM	29
2. TURİZM ÇERÇEVESİNDE KOLLUĞUN YENİDEN YAPILANMASI	29
2.1. GÜVENLİK	29
2.1.1. GÜVENLİK KAVRAMININ TARİHİ GELİŞİMİ	31
2.1.3. GÜVENLİK SİYASETİ	36
2.2. GENEL KOLLUK	41
2.2.1. GENEL KOLLUK BİRİMLERİ	42
2.2.1.1. POLİS	42
POLİS TEŞKİLATININ TARİHİ GELİŞİMİ	42
2.2.1.2. JANDARMA	43
JANDARMANIN TEŞKİLAT YAPISI	44
İÇ GÜVENLİK BİRLİKLERİ	44
JANDARMANIN GÖREVLERİ	45
A) Mülki Görevleri	45
B) Adli Görevleri	45
C) Askeri Görevleri	46
D) Diğer Görevler	46
2.2.1.3. SAHİL GÜVENLİK	46
KURULUŞU VE TARİHÇESİ	46
GÖREVLERİ	47
2.3. JANDARMA	48
2.3.1. TÜRKİYE'DE JANDARMANIN TARİHİ GELİŞİMİ	48
2.3.1.1. İSLAMİYET ÖNCESİ	48
2.3.1.2. İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE ASAYİŞ VE KOLLUK HİZMETLERİ	49
2.3.1.3. OSMANLI DEVLETİNDE ASAYİŞ VE KOLLUK HİZMETLERİ	49
2.3.1.4. OSMANLI DEVLET YÖNETİMİNDE BULUNANLARIN KOLLUK GÖREVLERİ	50
2.3.1.5. JANDARMA TEŞKİLATININ KURULUŞU VE CUMHURİYETİN İLANINA KADAR TÜRK JANDARMASI	50
YENİÇERİ OCAĞININ KALDIRILMASI (VAKAYI HAYRİYE)	50
YENİÇERİ OCAĞININ KALDIRILMASINDAN SONRA KOLLUK HİZMETLERİ	51
TANZİMAT FERMANININ KOLLUK HİZMETLERİNE ETKİSİ	51
ZAPTİYE TEŞKİLATININ ORTAYA ÇIKIŞI	51
ZAPTİYE MÜŞİRLİĞİ DÖNEMİ (ZAPTİYE MÜŞİRLİĞİ KURULUŞUNDAN JANDARMA DAİRESİ KURULUŞUNA DEĞİN OLAN DÖNEM)	52
ZAPTİYE ASKERLERİNİN GÖREVLERİ	52
2.3.1.6. JANDARMA KELİMESİNİN MENŞEİ	52
2.3.1.7. JANDARMANIN KURULUŞ TARİHİ	53
2.3.1.8. TENSİK (İYİLEŞTİRME REFORM) DÖNEMİNDE UMUM JANDARMA KUMANDANLIĞI	54
2.3.1.9. MEŞRUTİYET DÖNEMİ	55
MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE JANDARMA KOMUTANININ GÖREVLERİ	56
2.3.1.10. JANDARMANIN TAMAMEN İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NA BAĞLANMASI	56
2.3.1.11. TBMM HÜKÜMETİ DÖNEMİ	56

2.3.1.12. CUMHURİYET DÖNEMİ JANDARMASI	57
2.3.2. JANDARMANIN AVRUPA BİRLİĞİ UYUM SÜRECİ	58
2.3.3. TURİZM JANDARMASI	58
2.3.4 TURİZM KAPSAMINDA JANDARMANIN YENİDEN YAPILANMASI	60
2.4 TURİZM SUÇU	60
2.4.1. TURİSTLERİN İŞLEDİĞİ SUÇLAR	60
2.4.2. TURİSTLERE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR	62
2.4.3 SEKTÖRE ÖZGÜ DİĞER GÜVENLİK SORUNLARI	63
TURİZM BÖLGELERİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN TERÖRİST FAALİYETLERİN AMAÇLARI VE YÖNTEMLERİ	63
TURİZM BÖLGELERİNDE TERÖR FAALİYETLERİNE KARŞI ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	65
GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI	67
2.4.4 YENİ GÜVENLİK GÜNDEMİ	71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	76
MUĞLA İLİNDE TURİZM JANDARMASININ YAPILANMASI VE TURİZM SUÇLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	76
3.1. MUĞLA'DA TURİZM SUÇLARININ GENEL GÖRÜNÜMÜ VE ÖZELİKLERİ	76
3.1.1. TURİZM KOLLUĞU YAPILANMASI ÖNCESİ SUÇ ORANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	78
3.1.2. TURİZM KOLLUĞU UYGULAMASI SONRASI SUÇ ORANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	79
3.1.3. TURİZM SUÇLARINDAKİ DEĞİŞİM KARŞISINDA TURİZM JANDARMASININ ÖRGÜTSEL VE İŞLEVSEL TEPKİLERİ	92
SONUÇ VE ÖNERİLER	94
YARARLANILAN KAYNAKLAR	96
ÖZGEÇMİŞ	99

Tablo 1-1: Yıllara Göre Dış Turizm ve Dış Seyahat Gelir ve Giderleri(DİE, 2000)	20
Grafik 3-1: 2002 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olaylar	82
Grafik 3-2: 2002 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olayların Dağılımı.....	82
Grafik 3-3: 2002 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olaylar.....	83
Grafik 3-4: 2002 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olayların Dağılımı	83
Grafik 3-5: 2003 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olaylar	84
Grafik 3-6: 2003 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olayların Dağılımı.....	84
Grafik 3-7: 2003 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olaylar.....	85
Grafik 3-8: 2003 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olayların Dağılımı	85
Grafik 3-9: 2004 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olaylar	86
Grafik 3-10: 2004 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olayların Dağılımı.....	86
Grafik 3-11: 2004 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olaylar.....	87
Grafik 3-12: 2004 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olayların Dağılımı	87
Grafik 3-13: 2005 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olaylar	88
Grafik 3-14: 2005 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olayların Dağılımı.....	88
Grafik 3-15: 2005 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olaylar.....	89
Grafik 3-16: 2005 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olayların Dağılımı	89
Tablo 3-17: Yıllara Göre Olayların Dağılımı	91
Grafik 3-18: Turistlerin Karşılaştıkları Cinsel Olaylar.....	92
Grafik 3-19: Turistlerin Sanık Oldukları Cinsel Olaylar.....	93
Grafik 3-20: Turistlerin Mağdur Oldukları Cinsel Olaylar	93

GİRİŞ

Güvenlik hizmetinin amacı sadece güvenliği korumak ve asayişi sağlamak değildir. Devletin var oluşunu ve varlığını sürdürmesinin en temel şartlarından biridir. Temel kamusal hizmetler içinde sayılan güvenlik olmadığı takdirde sosyal ve siyasi birimlerin; dolayısıyla da devletlerin var olmasına imkân yoktur. Devlet ya da ulusun unsurları olan bireyler güvenlik olmadığı takdirde bir arada yaşamayı sürdüremezler. Ekonomik ve sosyal faaliyetler ancak güvenlik hizmeti sağlandığı sürece devam edebilir ve toplum dengeli ve huzurlu bir gelişme sürecinde olur. Bunun aksi, sosyal ve siyasi kurumların çökmesine ve parçalanmasına yol açar. Kişilerin sahip oldukları hakları serbestçe kullanabilmeleri ve demokratik faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde sürdürülebilmesi ancak güvenlik şartının sağlanmasıyla mümkündür. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı insanlar kendilerini güvende hissetmedikleri ortamlarda bulunmak istemezler.

Araştırma konusunun seçilme amacı; kamu yönetimi alanında önemli bir işlevi yerine getiren genel kolluk ve onun önemli bir parçası olan jandarma teşkilatının ülke ekonomisinde en önemli gelir sağlayan sektörlerden turizm alanında genel güvenliğin sağlanması ve turistlerin beklentileri arasında en ön sırada gelen güvenlik olgusunun Avrupa normları çerçevesinde yerine getirilmesi hususunda yeniden yapılanması ve bu yapılanma sonucu turizm alanında meydana gelen olumlu ve olumsuz değişimlerin izlenmesidir. Yine bu alanda ülkemizin en önemli turizm bölgelerinden olan Muğla ilinde bu teşkilatlanmayla birlikte ortaya çıkan sonuçların yıllara göre mukayese edilmesiyle kamu yönetiminin turizm güvenliği alanında ortaya koyduğu gelişme sürecini belirlemek de çalışma kapsamı içerisindedir.

Yirminci yüzyılda ortaya çıkan ve “**bacasız sanayi**” olarak da adlandırılan turizm; ülkenin sosyoekonomik yapısında tartışılmaz bir mihenk taşı haline gelmiştir. Türkiye'nin her köşesinin tarihi zenginlikler ve doğal güzelliklerle kaplı olması nedeniyle, günümüzde yurdumuzun her köşesinde yerli ve yabancı turistlerle karşılaşmak mümkündür.

Güvenlik duygusu turistlerin en önemli beklentisidir. Kendisini çevreye yabancı hisseden turist, çevreden kendisine yönelik bir takım tehlikeler gelebileceği kuşkusunu daha fazla hisseder.

Kamuoyunda kolluğun tanıtımında yerli ve yabancı turistlerin etkisi çok büyüktür. Turistler, ülkelerine döndüklerinde, yaşadıkları olumlu ve olumsuz olayları kendi toplumlarına duyurarak ülke hakkında kamuoyu oluşmasında önemli etkiler sağlamaktadırlar. Yerli ve yabancı turistlerle olan ilişkilerde turistlerin beklentileri ve psikolojik yapıları bu alanda çalışacak personelce çok iyi bilinmelidir.

Turizm hareketlerini diğer yer değiştirme hareketlerinden ayıran temel nitelik, başka yerleri ve toplumları görme ve tanıma merakıdır. Turist, geldiği ülkenin tarihi, doğal, toplumsal ve kültürel özelliklerini görme ve tanıma beklentisi taşır.

Turist, sosyal açıdan bir yabancıdır. Coğrafyadan gelen uzaklık nedeniyle kendisini yabancı hisseden turist, yönetime başvurma konusunda çekingen ve ürkektir. Bu nedenle en önemli beklenti, kolluk kuvvetlerinden ilgi ve saygı görmek ve doğru bir biçimde anlaşılmasıdır.

Turist, kent yaşantısının tekdüze yasal ve idari işlemlerle dolu sıkıcı ortamından kaçan insandır; eğlenmek, dinlenmek, gezmek, görmek, incelemek veya tedavi olmak için gelmiştir; sınırlı zamanı vardır ve bürokrasiden uzaklaşma duygusu içindedir.

Jandarma personeli tüm bu olgular çerçevesinde yerli ve yabancı turist ile medyanın yoğun olarak bulunduğu turizm bölgelerinde görev yapmaktadır. Görev yapılan turizm bölgelerinde güven ortamı sağlayarak ülkenin ekonomik yapısına katkıda bulunmanın yanı sıra, ülkenin olumlu imajının yükseltilmesinde etkin bir rol oynayabileceği önemli bir konudur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TURİZM VE TURİZM GÜVENLİĞİ

1.1 TURİZM VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.1. TURİZMİN TANIMI

Turizm kavramının kökeninde, Latince’de dönme hareketini ifade eden “tornus” sözcüğü bulunmaktadır. İngilizce’deki “touring” deyimini ile “tour” deyimleri de bu sözcükten türemiştir. “Tour” dairesel bir hareketi, bazı site ve yörelerin ziyaretini, iş ve eğlence amacıyla yapılan yer değiştirme hareketini ifade eder. Özetle “tour”, hareket edilen yere dönmek şartıyla yapılan kısa ya da uzun süreli seyahatleri ifade eder.¹ Türkçe’de ise “seyyah” kelimesi, “turist”, “seyahat” kelimesi ise “turizm” deyimlerinin karşılığıdır. Her ne kadar “turist”, “turizm”, “turistik” kavramları ilk kez İngilizler tarafından kullanılmışsa da ana dilimize bu deyimler, Fransızca’dan gelip yerleşmiş ve tutunmuşlardır².

Öznesini insanın teşkil ettiği turizm şimdiye kadar bir çok uzman tarafından tanımlanmıştır. En çok sözü edilen tanım W.Hunziker’in 1941 yılında yaptığı tanımdır. Bu tanıma göre turizm; “para kazanma amacına dayanmayan ve devamlı kalış biçimine dönüşmemek kaydıyla, yabancıların bir yerde konaklamalarından ve bir yere seyahatlerinden doğan olay ve ilgilerin tümüdür”³. Mevzuatımıza göre ise turizm; “yerleşmek niyeti olmaksızın hava tebdili yapmak, tedavi edilmek, eğlenip dinlenmek gibi maksatlarla kültür ya da sanat hareketleri nedeniyle toplu ya da tek olarak yapılan seyahatlerdir” şeklinde tanımlanmaktadır.⁴

Turizmin yeryüzünde genel kabul gören birkaç tanımını verecek olur isek; turizm; yabancıların devamlı yerleşmemek, gelir elde etmemek koşuluyla gittikleri bölgelerdeki geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür.⁵

Boş zaman kavramına turizmin tanımı içerisinde yer veren Prof. Ernest Spott tanımında turizm; dinlenme ve onunla ilişkili gereksinimlerin doyumu nedeniyle boş zaman

¹AKAT, Ömer (1997), *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*, Ekin kitabevi, Ankara

²ÖZDEMİR, Mehmet (1992), *Turizmin Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, Ankara

³ÜRGER, Savaş (1992), *Genel Turizm Bilgisi*, Akd. Üniv., Antalya

⁴ÜRGER, a.g.e,

⁵ Cristoppher Holloway (2001), *The Business of Tourism*, İkinci Baskı, Pitman Publishing Ltd., Michigan

harcamasından ortaya çıkan tüketim harcamasıyla belirlenen geçici yer değiştirmeye bağlı olan ilişkilerin ve olayların bütünüdür.⁶

Turizm; insanların sürekli ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan gereksinimlerini karşıladıkları yerler dışında yerleşmemek ve ekonomik anlamda gelir elde etmemek kaydıyla dinlenme, eğlenme, merak, spor, sağlık, kültür, deneyim kazanma, akraba ziyareti, kongre ve seminerlere katılma, dini gerekleri yerine getirme vb. nedenlerle kişisel ya da toplu olarak yaptıkları seyahatlerden ve gittikleri yerlerde en az bir gece konaklayarak turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep etmelerinden ortaya çıkan iş ve ilişkiler bütünüdür.

Günümüzde milyonlarca insan, günlük hayatlarını devam ettirdikleri yerlerden geçici süreler için başka yerlere hareket etmektedirler. Bu yer değişimi esnasında, ulaşım olanaklarından yararlanılmakta ve varılan yerdeki konaklama birimleri kullanılmaktadır. Bu olay, XX. Yüzyıla özgü modern bir olay olarak görülmesine karşın, yer değiştirme insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar, yüzyıllar boyunca çeşitli neden ve amaçlarla buldukları yerin dışındaki başka coğrafi mekânlara hareket etmişlerdir. Dinamik bir yapıya sahip olan bu hareket, çeşitli dillerde değişik kavramlarla ifade edilmektedir. Son olarak, bu dinamik olayların gelişimi ve birçok terimin doğurduğu karışıklık sonucu, tüm dikkatler tek bir sözcük üzerine toplanmıştır; bu sözcük “**turizm**”dir. Turizm kavramı üzerinde özel, teknik birçok tanım yapılmakla birlikte günümüze değin kapsamlı bir tanım yapılamamıştır. Sorun, turizmin öznesinin insan olmasından ve sosyal, psikolojik, ekonomik ve politik unsurların bir araya gelmesinden kaynaklanmaktadır. Turizm olayını veya kavramını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalar XIX. Yüzyılın sonlarına kadar uzanmaktadır. Olaya değişik yönlerden değinen yazarlar, değişik turizm tanımları yapmışlardır. Guyer-Feuler tarafından 1905 yılında ilk turizm tanımı ortaya atılmıştır. Buna göre “Turizm; gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine, doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak, ulusların ve toplulukların birbirleriyle daha çok yaklaşmasına olanak veren ‘modern’ çağa özgü bir olay”dır.⁷

⁶ Örgün Göksan, *Turizmoloji*, Uğur Ofset Matbaası, İzmir, 1978, s 12

⁷ YÖRÜK, Sedat (1999), "Turizm Sektörü ve Turizm Sektörüne İlişkin Destek Unsurları", *1. Turizm Şurası*, Turizm Bakanlığı

Turist

Belirli bir gelire ve boş zamana sahip, konaklama, yeme içme gibi somut; dinlenme, eğlenme, merak, kültür, eğitim ve spor gibi soyut amaçlarla sürekli yaşadığı bölgeden başka bir bölgeye seyahat eden ve gittiği ülkede en az bir gece konaklayan, ekonomik anlamda tüketici olan kişi ya da kişiler topluluğudur.

Yabancı Turist

İkametgâhının bulunduğu ülkeden başka bir ülkeyi en az 24 saat süreyle ziyaret eden kişidir.

Yerli Turist:

Gittiği yerde gecelemesine bakılmaksızın ya da aynı gün dönmesine bakılmaksızın, görevine gitme nedeni dışında, iş, zevk kişisel ilişkiler ya da başka bir nedenle evinden ayrılan kimsedir.⁸

Diğer yandan turizm faaliyetlerinde aktif olarak katılan kimselere ziyaretçi denir. Ziyaretçi, turist ve günübirlikçi olarak ikiye ayrılır. Ülkemizde ziyaretçi ve turist kavramları aynı anlamda kullanılmaktadır.

Turist açısından turizm, bir tüketim etkinliğidir ve bir bölgeden başka bir bölgeye gelir aktarımıdır. Turist tüketicidir, sürekli yaşadığı yerde kazandığı geliri, ziyaret ettiği yerde tüketim amacıyla harcar. Turizm ve turist tanımı, temelde seyahat ve konaklama özelliklerini vurgular. Turizm olayının gelişmesi, ulusal ve uluslararası önem kazanması, kendi bünyesi içinde birtakım özelliklerin de ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Turizm, bir hizmet sektörüdür. Turizmde üretilen mal ve hizmetler üretildikleri yerde tüketime sunulurlar. Turizm sektöründe müşteri, mal ve hizmetin üretildiği yerde tüketimde bulunur. Turizm sektörünün ürettiği mal ve hizmetlerin tüketilmesi, boş zamanın yaratılması ile mümkündür. Turizmde talebin artışına cevap verecek arzın sunulduğu uzun bir süreyi gerektirir. Turizm hareketleri, yılın belirli aylarında yoğunluk kazanmakta ve turist kabul eden ülkelerde, söz konusu aylarda hareketlilik artmaktadır⁹.

⁸ Ziya Eralp, (1983), *Genel Turizm*, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Y.O. Yayınları, NO: 3, ANKARA

⁹ ÜRGER, Savaş (1992), *Genel Turizm Bilgisi*, Akd.Üniv., Antalya

Kavramsal olarak turizmin özellikleri şöyle sıralanabilir: Turizm, bir dizi olay ve ilişkinin bir bütünüdür. Bu olay ve ilişkiler biri tarafından belirlenemez. Yer değiştirmeler geçici ve kısa dönemli bir nitelik taşımaktadır. Seyahate çıkan kişinin, birkaç gün, hafta ya da ay içerisinde geriye dönme niyeti bulunmaktadır. Ziyaret edilen yerlerde kazanç sağlamaya yönelik çalışma söz konusu değildir. Ziyaret, iş bulmak ya da iş kurmak gibi amaçlarla ilişkili değildir¹⁰.

1.1.2. DÜNYA TURİZM ÖRGÜTÜ TÜZÜĞÜ

Turizm konusunda uluslararası geçerliliği olan anlaşmalar mevcuttur. Dünya turizm örgütünün tüzüğünde üçüncü maddede yer alan amaçlar doğrultusunda ekonomik gelişmeye uluslar arası anlayışa,barış, refah,insanın temel hak ve özgürlüklerine,ırk cinsiyet,dil ve din ayrımı yapılmaksızın herkese evrensel saygı duyularak,turizmin teşvik ve geliştirilmesinin sağlanmasında esas olacak şekilde aşağıda yer alan ilkeler kabul edilmiştir. Buna göre:

MADDE 1

Turizmin İnsanlar ve Toplumlar Arasındaki Karşılıklı Anlayış ve Saygıya Katkısı

(1) Farklı kültürel değerlere, çeşitli dinî, felsefi ve ahlakî inanışlara hoşgörü ve saygı ile yaklaşarak, insanlığın ortak ahlaki değerlerinin tespiti ve geliştirilmesi, turizmin esası ve neticesidir. Turizmin gelişiminde rol alanlar, turistler, yerli halkın ve azınlıklar dâhil bütün insanların, sosyokültürel gelenek ve göreneklerine saygı göstermek ve bunların zenginliklerini kabul etmekle yükümlüdürler.

(2) Turizm faaliyetleri, ülkelerin özellikleri ve gelenekleriyle uyumlu olarak, kanunlara uyarak, örf ve âdetlere saygı çerçevesinde yürütülmelidir.

(3) Ev sahibi ülkeler ve yerel turizmciler, turistleri tanımak, onlara saygı göstermek, yaşayış biçimlerini ve beklentilerini öğrenmek; mesleğe yönelik eğitim ve öğretimde misafirperverlik kavramını geliştirmek durumundadırlar.

(4) Kamu yetkilileri, turist ve ziyaretçiler ile beraberlerindeki eşyaların korunması, yabancıların güvenliklerinin sağlanması, özellikle kazalara sebep teşkil edecek durumlarda özel olarak tedbir almakla yükümlüdürler. Yetkililer, turistlerin ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayacak olan bilgilendirme araçlarını, tedbirleri, güvenlik, koruma,

¹⁰BURKART, A.J ve S.MEDLIK (1981), *Tourism: Past, Present and Future*, New York, The Haworth Hospitality Press.syf .11

yardım ve sigorta araçlarını temin ederler. Ayrıca, turistik bölgelerde, kültürel ya da doğal mirasa yönelik kasıtlı tahribata, turizm endüstrisinin çalışanlarına ve turistlere yönelik saldırı, tecavüz, kaçırma ve tehditler ciddi olarak kınanmalı ve ülkelerin kendi ulusal hukuku çerçevesinde cezalandırılmalıdır.

(5) Turistler ve ziyaretçiler, ziyaret ettikleri ülkede suç teşkil eden bir eyleme katılmamalı, yanlış ve rahatsız edici davranışlardan ve çevreye zarar vermekten kaçınılmalıdırlar. Her türlü uyuşturucu, silah, tarihi eser ile koruma altındaki flora ve faunanın kaçakçılığı önlenmelidir.

(6) Turistler ve ziyaretçiler, gidecekleri ülkelerin karakteristik özellikleri ile ilgili bilgi almak, yaşadığı çevrenin dışında sağlık ve güvenlik konusunda karşılaşılabileceği riskleri azaltabilmek için bilinçli olmak zorundadır.

MADDE 2

Bireysel ve Ortak Gelişim Aracı Olarak Turizm

(1) Dinlenme, tatil, spor, kültür ve doğaya çıkış kavramlarıyla özdeşleşen turizm, açık fikirle uygulandığında, karşılıklı hoşgörü, kültürler ve uluslar arasındaki yasal farklılıkları ve çeşitlilikleri öğrenme ve kendini yetiştirme konusunda yeri doldurulamayan bir tecrübedir.

(2) Turizm faaliyetleri, kadın ve erkek eşitliğine, özellikle çocuklar, yaşlı ve özürlü insanların oluşturduğu hassas grupların ve azınlıkların haklarına saygı gösterilmesini amaçlamalıdır.

(3) Ülkeler, uluslararası turizmin temel amaçlarına zarar verecek olan her türlü sömürü, özellikle cinsel sömürü ve çocukların cinsel istismarı konusunda uluslararası hukuka uygun olarak ve ilgili ülkelerle işbirliği yaparak, ulusal hukuktan ödün verilmeksizin ziyaret edilen ülke kadar, suçu işleyenin ülkesi ile birlikte önlem almak zorundadırlar.

(4) Sağlık, eğitim, kültürel ve dinî maksatlarla ya da lisan öğrenmek amacıyla yapılan seyahatler özellikle teşvik edilecek turizm çeşitleridir.

(5) Karşılıklı turizm hareketlerinin ekonomik, sosyal, kültürel faydalarının yanı sıra, yarattığı risklerin de eğitim-öğretim programlarında yer alması sağlanmalıdır.

MADDE 3

Sürdürülebilir Gelişim Faktörü Olarak Turizm

(1) Turizmin gelişmesinden sorumlu olanlar; sağlam, devamlı ve sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma açısından, bugünün ve gelecek kuşakların ihtiyaç ve beklentilerini adil bir biçimde karşılayacak olan çevreyi ve doğal kaynakları korumakla yükümlüdürler.

(2) Su ve enerji gibi az bulunan kıymetli doğal kaynakların tasarrufunu ve atıkların azaltılmasını hedefleyen turizm çeşitleri ulusal, bölgesel ve yerel kamu yetkililerince desteklenmelidir.

(3) Turist ve ziyaretçi hareketleri, özellikle yıllık izin ve okul tatillerinde, zaman ve mekân içindeki yığılmaların çevre üzerindeki baskısını azaltacak, turizm endüstrisi ve yerel ekonomilerin yararını arttıracak biçimde yönlendirilmelidir.

(4) Turizm altyapısı ve faaliyetleri, gerek ekosistemler ve biyolojik çeşitliliğin oluşturduğu doğal mirasın, gerekse yaban hayatın tehlike altındaki türlerini korumak üzere planlanmalıdır. Turizmciler ve konunun sorumluları; çöller, kutuplar, yüksek dağlar, kıyıları, tropikal ormanlar, nemli bölgeler, doğal parklar ve koruma bölgeleri gibi, özellikle hassas alanlardaki faaliyetlere uygulanacak sınırlama ve yasakları kabul etmelidirler.

(5) Doğa turizmi ve eko turizminin, özellikle ziyaret yerlerindeki ağırlama kapasitesi dikkate alınarak, doğal çevreye ve yerel topluluklara saygı gösterilmesi şartı ile turizmin zenginleştirilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunduğu kabul edilmektedir.

MADDE 4

İnsanlığın Kültürel Mirasının Kullanıcısı ve Zenginleştiricisi Turizm

(1) Turizm kaynakları insanlığın ortak mirasıdır. Bu kaynakların bulunduğu topraklarda yaşayan toplulukların bazı hakları ve yükümlülükleri vardır.

(2) Turizm politikaları ve faaliyetleri, korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken sanatsal, arkeolojik ve kültürel mirasa saygı göstererek yürütülmeli; turist ziyaretine açık olması gereken arkeolojik ve tarihi sit alanlarının yanı sıra anıtlar, mabetler ve müzelerin korunması ve geliştirilmesine özel önem verilmelidir. Özel mülkiyete ait kültür varlıkları ve anıtlar, sahiplerinin haklarına saygı göstererek, dinî yapılar da ibadete imkân verecek şekilde kamu hizmetlerine açılmalıdır.

(3) Sit alanları ve anıtlara yapılan ziyaretlerden elde edilen kaynakların bir kısmı, bu mirasın bakımı, korunması, değerlendirilmesi ve zenginleştirilmesi için kullanılmalıdır.

(4) Turizm faaliyetleri, geleneksel kültür ürünlerinin, el sanatlarının ve folklorun bozulmasına ve standartlaştırılmasına yol açmadan, bunların canlandırılmasını ve yaşatılmasını sağlayacak şekilde yürütülmelidir.

MADDE 5

Turist Gönderen ve Ağırlayan Ülkeler İçin Kazançlı Etkinlik Turizm

(1) Yerel halk, turizm faaliyetleri ile yakından ilgili olup, bu faaliyetlerden elde edilen ekonomik, sosyal ve kültürel kazançlardan ve yaratılan istihdamdan pay almalıdır.

(2) Turizm politikaları, ziyaret edilen bölge nüfusunun yaşam standardının yükselmesine katkıda bulunacak ve ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde planlanmalı, turistik birimler ve konaklama yerleri, mimarî açıdan yerel, ekonomik ve sosyal dokuyulamümkün olduğu ölçüde kaynaşacak biçimde planlanmalı ve işletilmeli, buralarda beceri düzeyinin eşit olduğu durumlarda öncelik, yerel işgücünün kullanılmasına verilmelidir.

(3) Ada ülkeleri ve özel sorunları olan kıyı bölgeleri ile kırsal alanlarla dağlık bölgelere özel önem verilmelidir, geleneksel ekonomik faaliyetlerin azalması durumunda turizm sektörü önemli bir fırsat oluşturmaktadır.

(4) Yatırımcılar başta olmak üzere turizmciler, kamu mevzuatı çerçevesinde, gelişme projelerinin, çevre ve doğal yapıya etkilerini araştırmalı, ayrıca, tarafsız olarak geleceğe yönelik programlar ile ortaya çıkabilecek olumsuzluklar hakkında bilgi vermeli ve ilgililerle birlikte projelerin içeriğine ilişkin bir diyalog ortamı sağlamalıdır.

MADDE 6

Turizmin Gelişiminden Sorumlu Aktörlerin Yükümlülükleri

(1) Turizmciler, turistlere gidecekleri yer, seyahat, konaklama ve ağırlama ile ilgili tarafsız ve güvenilir bilgi sağlamakla yükümlüdürler. Müşterilere taahhüt edilen hizmetlerin niteliği, fiyatı, kalitesi ile ilgili sözleşme hükümlerinin tek taraflı olarak yerine getirilmemesi halinde, ödenmesi gereken tazminatın niteliği kolaylıkla anlaşılabilir olmalıdır.

(2) Turizmciler, kendi sorumlulukları çerçevesinde, kamu yetkilileri ile işbirliği yaparak, kendilerinden hizmet bekleyenlere karşı güvenlik, emniyet, kazaların önlenmesi, sağlığın korunması ve gıda sağlığı gibi hususları göz önünde bulundurarak, sigorta ve

yardım sistemleri ile ulusal düzenlemeler hakkında bilgi verme yükümlülüğünü ve sözleşmelere uyulmadığı takdirde tazminat ödemeyi kabul etmelidirler.

(3) Turizmciler, kendi sorumlulukları çerçevesinde, turistlerin kültürel ve ruhsal gelişmelerine katkıda bulunmalı, seyahatleri esnasında dinî vecibelerini yerine getirmelerine imkân sağlamalıdır.

(4) Turist gönderen ve ağırlayan ülkelerin resmi makamları, turizmciler ve ilgili meslek kuruluşları, seyahati organize eden girişimcilerin iflas etmesi durumunda, turistlerin ülkelerine dönmelerini sağlayacak gerekli düzenlemeleri birlikte yaparlar.

(5) Hükümetler, özellikle kriz halinde, vatandaşlarının ülke dışına yapacakları seyahatlerinde karşılaşılabilecekleri zorluklar ve hatta tehlikelere karşı onları uyararak hak ve sorumluluğuna sahiptir. Hükümetler, bu bilgilendirmenin önyargısız, doğruluğu kanıtlanmış ya da abartısız olmasından, ağırlayan ülkenin turizm endüstrisi ile kendi tur düzenleyicilerinin çıkarlarını zedelemeyecek şekilde yapılmasından sorumludurlar. Önlem olarak muhtemel olaylar için ev sahibi ülkeler ve ilgili turizmciler ile durum değerlendirilmesi yapılabilir. Getirilen önlemler, karşılaşılan durumun önemine uygun ve durumun ortaya çıktığı coğrafi bölge ile sınırlı olmalıdır. Durum normale döndüğünde, uyarı güncelleştirilmeli ya da iptal edilmelidir.

(6) Özellikle ihtisaslaşmış seyahat basını ve elektronik iletişim araçları dâhil olmak üzere diğer medya, turizm hareketlerini etkileyecek şüpheli olaylar ve durumlar konusunda güvenilir ve tutarlı bilgi vermeli, bu amaçla yeni iletişim ve elektronik ticaret teknolojileri geliştirilmeli ve kullanılmalı; basın ve medya hiçbir şekilde seks turizmini özendirmemelidir.

MADDE 7

Turizm Hakkı

(1) Doğrudan ve kişisel olarak dünyanın zenginliklerini keşfetme imkânı, eşit olarak dünyada herkese açıktır ve engellenmemelidir.

(2) Çalışma saatleri makul bir biçimde sınırlandırılmış ve ücretli periyodik tatiller, dinlenme ve eğlenme hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 24. Maddesi ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinin 7/d Maddesi ile garanti altına alınmıştır.

(3) Eğlence ve tatillere geniş çapta katılmayı kolaylaştıran sosyal turizm ve özellikle dernekleşmiş turizm, resmi makamlarca desteklenmeli ve geliştirilmelidir.

(4) Aile, gençlik ve öğrenci turizmi ile yaşlı, özürli insanlara yönelik turizm kolaylaştırılmalı ve teşvik edilmelidir.

MADDE 8

Turizm Hareketlerinde Serbesti

(1) Turistler ve ziyaretçiler, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 13. Maddesine, uluslararası ve ulusal mevzuata uygun olarak kendi ülkelerinde veya diğer ülkelere seyahat etme özgürlüğünden yararlanacaklardır. Seyahat edenler, lüzumundan fazla formalitelere ve ayrımcılığa maruz kalmadan giriş hakkına sahip olmalıdır.

(2) Turistler ve turizmde çalışanlar, mevcut olan dâhili ve harici bütün iletişim imkânlarına ulaşabilme hakkına sahiptirler. İdarî, adlî ve sağlık hizmetlerine kolay ve hızlı bir şekilde ulaşabilme imkânından faydalanmalıdırlar. Yürürlükte olan diplomatik anlaşmalar uyarınca, ülkelerinin konsolosluk temsilcileri ile serbestçe temasa geçebilmelidirler.

(3) Turistler ve ziyaretçiler, özellikle bilgisayar aracılığı ile depolanmış kişisel bilgilerin gizliliği konusunda, ziyaret edilen ülkenin vatandaşları ile aynı haklara sahip olmalıdırlar.

(4) Hükümetlerce yürütülmekte olan veya uluslararası anlaşmalar çerçevesinde vize, sağlık ve gümrük formaliteleri gibi, sınır giriş çıkışları ile ilgili idarî işlemler, seyahat özgürlüğü ve uluslararası turizmi kolaylaştıracak şekilde düzenlenmelidir. İşlemlerin azaltılması ve kolaylaştırılmasını amaçlayan ülkeler arasında imzalanan anlaşmalar teşvik edilmelidir. Turizm endüstrisine ve rekabetçiliğe zarar veren özel yükümlülükler ve vergiler tedricen azaltılmalı ve düzeltilmelidir.

(5) Seyahat edenler, kendi ülkelerinin ekonomik durumu elverdiğince, turizm hareketi sırasında ihtiyaç duydukları gerekli döviz temin edebilmelidirler.

MADDE 9

Turizm Endüstrisinde Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları

(1) Turizm sektörü ve ilgili faaliyetlerde ücretli ya da serbest çalışanların temel hakları, mensubu oldukları ülke kadar, ev sahibi ülkelerin denetiminde, gereken esneklik, turizm

endüstrisinin boyutları, mevsimlik faaliyetlerden kaynaklanan özel sınırlamalar göz önünde bulundurularak garanti altına alınmalıdır.

(2) Turizm ve buna bağlı faaliyetlerde ücretli ve serbest olarak çalışanların, temel ve sürekli eğitim alma hakları ve görevleri vardır. Sosyal güvenceleri garanti altına alınmalı, mümkün olduğunca işsizlik riski en düşük seviyede tutulmalı ve turizm sektöründeki mevsimlik işçilere özel bir statü tanınmalıdır.

(3) Tüzel kişiliklere, gerekli yetenek ve becerilere sahip oldukları takdirde, mevcut ulusal yasalara göre, turizmde mesleki faaliyetleri yürütme ve geliştirme hakkı tanınmalıdır; özellikle küçük ve orta ölçekli işlerdeki girişimciler ve yatırımcılar, turizm yasa ve yönetmelikleri çerçevesinde, serbestçe turizm sektörüne giriş hakkına sahip olmalıdırlar.

(4) Farklı ülkelerden gelen, ücretli veya ücretsiz olarak çalışan yöneticilerin ve işçilerin birbirleriyle tecrübe alışverişi, dünya turizm endüstrisinin gelişimine katkıda bulunur. Ulusal yasalar ve uluslararası anlaşmalar ile uyumlu olmak kaydıyla karşılıklı tecrübe değişimleri kolaylaştırılmalıdır.

(5) Çok uluslu girişimciler, uluslararası ticaretin gelişen ve dinamik büyümesinde rol alarak, çalışmakta oldukları ülkenin ekonomisine katkıda bulunmalı, aşırı kâr transferinden kaçınmalıdırlar.

(6) Turist gönderen ülkelerle ev sahibi ülkeler arasında dengeli bir ilişkinin kurulması ve işbirliği, sürdürülebilir turizmin gelişimi ile büyümesine ve kazancın eşit bir şekilde paylaşılmasına imkân vermelidir.

MADDE 10

Turizmde Ahlaki Kodların Uygulanması

(1) Turizmin gelişiminden sorumlu olan kamu ve özel sektör temsilcileri, bu prensiplerin hayata geçirilmesinde işbirliği yapmak ve uygulanmasını sağlamakla yükümlüdürler.

(2) Turizmin gelişiminden sorumlu kamu ve özel sektör temsilcileri, uluslararası hak prensiplerine saygı çerçevesinde, başta Dünya Turizm Örgütü olmak üzere turizmin gelişiminden ve promosyonundan sorumlu sivil toplum örgütleri ile insan haklarının korunması, çevre ve sağlık konuları ile ilgili diğer kuruluşların rolünü kabul edeceklerdir.

1.2. GÜNÜMÜZDE TURİZMİN ÖNEMİ

Turizm, son yıllarda Türkiye'nin ve dünyanın en gözde sektörlerinden biri olmuştur. Günümüzde dünya nüfusunun yaklaşık %10'u uluslararası turizm hareketlerine katılmaktadır¹¹. Ülke içi turizm hareketlerine katılımı ile ilgili elde kesin veriler bulunmamaktadır. Öte yandan, turizmin dünya ekonomisi içindeki yeri de sürekli artmaktadır. Yapılan araştırmalar, önümüzdeki yıllarda turizmin dünya ekonomisinin en önemli sektörlerinden biri olacağını göstermektedir.

Turizm, ekonomik etkilerinin yanında fiziksel çevreye olan etkisiyle en çok gündemde olacak ve tartışılacak sektörlerden biridir. Turizmin özünde sürekliliğe dönüşmeyen bir yer değiştirme hareketinin olması ve dünya genelinde turizm hareketlerinin giderek temiz doğal ortamlara doğru yönelmesi, turizm-fiziksel çevre ilişkisi tartışmalarını sürekli olarak gündemde tutmaktadır.

Türkiye, özellikle 1980'li yıllardan sonra turizm sektörüne önem vermiştir. On yıl gibi bir sürede, ülkenin en önemli sektörlerinden birisi konumuna ulaşmıştır. Zaman zaman içeriden ve dışarıdan kaynaklanan olaylar nedeniyle sorunlarla karşı karşıya kalan Türk turizmi, giderek sorunlarını merkezi örgütün yardımı olmaksızın çözmeye başlamıştır.

Bütün dünyada hızla gelişmekte olan turizm sektörü, birçok ülkenin ilgisini çekmektedir. Çünkü turizm sektörü, ülkelerin ivedi olarak gereksinim duydukları döviz, dışsatımın artırılmasına oranla daha kısa sürede, daha az kaynak ve çaba ile yaratma şansına sahip olan bir sektör olarak görülmektedir. Bu nedenle, birçok ülke turizm sektörünü geliştirerek ödemeler dengesi açıklarını kapatmak için ve ekonomik darboğazlara düşmemek için büyük çaba harcamaktadır. Bu ülkelerden birisi de Türkiye'dir.

Turizm, 2.Dünya Savaşı'ndan sonra hızla gelişmiş, daha geniş halk kitlelerine ve uzak mesafelere yayılmıştır. Günümüzde parasal ve kitlevi bir olay haline gelen turizmin; yarattığı ekonomik ve politik etkiler, ülke ekonomilerinde ve özellikle uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerde önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu durum, yalnız uluslararası turizm hareketinden büyük pay alan gelişmiş ülkelerde değil, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde de turizme verilen önemi arttırmaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde kazandığı dev boyutlarla turizmin; yatırımları ve iş hacmini geliştiren, gelir

¹¹ Örgün Göksan, *Turizmoloji*, Uğur Ofset Matbaası, İzmir, 1978, syf.23

yaratan, döviz sağlayan, yeni istihdam alanları açan, sosyal ve kültürel hayatı etkileyen, siyasal bakımdan da önemli toplumsal ve insancıl fonksiyonların gerçekleştirilmesini kolaylaştıran bir nitelik kazanması, ülkelerin dikkatinin bu ekonomik olay üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin karşılaştıkları ekonomik sorunların ve darboğazların aşılmasında, turizmin yarattığı dinamik ve ekonomik etkiler, söz konusu ülkelerin turizme daha çok önem vermesine neden olmuştur.

1.3. TÜRKİYE’NİN TURİZM SİYASETİ

1.3.1. Türk Turizminin Genel Yapısı

Dünya Turizm örgütü 1997 yılı verilerine göre Türkiye, dünyada ziyaretçi çeken ülkeler arasında %1,8’lik payı ile 16’ncı sırada, turizm geliri açısından ise %1,9’luk payla 12’nci sırada yer almaktadır¹².

Türkiye’ye yapılan yabancı ziyaretçi girişlerinin %71,7’si havayolu ile %20,7’si karayolu ile %7,1’i denizyolu ile ve geri kalan miktarı ise demiryolu ile gerçekleşmektedir. Ziyaretçilerin %70,52’si tatil amacıyla gelmekte olup, çoğunlukla orta gelir grubuna aittir.¹³

Türkiye, özellikle 1983 yılından sonra turizmi önemli ölçüde teşvik ederek dış turizm gelirlerini artırma ve bu gelirlerle ödemeler dengesi açıklarını kapatma politikasını benimsemiş görünmektedir. Bu politikada önemli oranda başarı sağlayan Türkiye için, ödemeler dengesini olumlu etkileyen en önemli kalemlerden birisinin turizm olduğu görülmektedir¹⁴.

Turizm, özellikle gelişmekte olan ülkeler tarafından şiddetle ihtiyaç duyulan döviz girdisini sağlayan, istihdam olanakları yaratarak işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunan bir ekonomik faaliyet olarak kabul edilmektedir. Öyle ki, Türkiye’nin de içinde bulunduğu kimi ülkeler, turizmi başlı başına bir ekonomik gelişme aracı olarak kabul etmişler ve yetersiz ekonomik kaynakların önemli bir bölümünü turizmin gelişimine ayırmışlardır. Örneğin, 1991 yılında Türkiye’de yapılan toplam sabit sermaye yatırımlarının % 4’ünü turizm alanındaki sabit sermaye yatırımları oluşturmaktadır¹⁵.

¹²Akat, Ömer (1997), *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*, Ekin kitabevi, Ankara, syf. 51.

¹³Akat, a.g.e, syf 55.

¹⁴ Kahraman, Nüzhet (1994), “Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm”, *H.Ü.İ.İ.B.F Dergisi*, syf 76.

¹⁵ Karabulut, E. ve Düzgünoğlu, E., (1999). *Development of Turkish Tourism*, İstanbul, TURSAB, syf 45.

Gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için temel şart dışsattımın artırılmasıdır¹⁶. Dolayısıyla, gelişmekte olan ülkelerin turizmi ekonomik kalkınma aracı olarak kullanmak isteme nedenlerinden birisi; turizmin görünmeyen dışsattım olarak söz konusu ülkeler için önemli miktarda gelir yaratması olduğu söylenebilir¹⁷.

Devlet, turizmin altyapısını oluşturmak, yatırımları özendirmek, her düzeyde turizm eğitimini planlamak ve vermek görevini üstlenmiştir. Üstyapı yatırımları yasal çerçeve ve düzenlemelerle özel sektöre bırakılmıştır. Ayrıca devlet, yatırım yoğun turizm olanaklarını yarattıktan sonra yönetimini özel sektöre devretmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı, turizmin planlanması, yönlendirilmesi ve teşvik edilmesinden sorumlu kamu örgütüdür. Kapsamı yasa ve yönetmeliklerle belirlenen teşvik ve özendirme işlemleri DPT onayı ile verilmektedir.

Turizm Bakanlığı, turizmin döviz kazandırıcı niteliğine önem vermektedir. Döviz kazancı, turizmin geliştirilmesi için devletin etkili özendirme tedbirleri almasının temel nedenidir.

Turizmin makro planlama ve yönetiminde ekonomik kazançlar önde gelmektedir. Devlet, önemli turizm projelerinin yatırım ve işletme aşamalarında öncü rol üstlenmiştir. Türkiye’de turizm, merkezi planlamanın bir parçasıdır. Turizm gelişme ve yatırım bölgeleri hangi turizm türünün geliştirileceği konularında makro planlamayla politikalar oluşturulmaktadır.

Planlı dönem boyunca kitle turizminin ve başka turizm türlerinin birlikte geliştirilmesi hedeflenmiştir. Fakat 1980 sonrasında kitle turizmüne, kitle turist talebine uygun özel turizm altyapısının ve üstyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesine öncelik verilmiştir. Kitle turizminin özendirilmesi ve bu pazara uygun altyapının yaratılması uzun dönemli planlanmış bir politik tercihtir.

Konaklama yatırımları, Türk özel sektörünce ve büyük ölçüde iç kaynaklar kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla, yabancı şirket yatırımlarının özendirilmesinde turizmi teşvik yasası işlevsel olmamıştır.

¹⁶İçöz, Orhan. (1987), Turizmin Bölgesel ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği, yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

¹⁷ İçöz, a.g.e. syf. 32.

Kamu, turizm üstyapısının oluşturulmasında konaklama kesimine teşvik verirken, havayolu ulaşımı, tur pazarlaması ve satışı konularında özendirici olmamıştır. Fiziki turizm arzının kendiliğinden turizm talebi yaratacağı varsayılmıştır¹⁸.

Gerçekten de son yıllarda hızla artan konaklama kapasitesinin yurtdışı pazarlamasında Türkiye ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Ülkede konaklama kesiminin yoğun özendirme önlemleriyle desteklenmesi, genel ve bölgesel düzeyde birdenbire kapasite artışına neden olmuştur. Konaklama arzının yaratılması fakat ulaştırma ve seyahat kesimlerinin desteklenmemesi, yabancı tur operatörleri için ülkede tipik bir alıcılar pazarı yaratmıştır. Konaklama işletmeleri yabancı tur operatörlerinin pazarlamasına bağımlı olmuş, konaklama fiyatları **başa baş** noktasına kadar düşmüş, konaklama ücretlerini yabancı tur operatörleri belirlemeye başlamıştır¹⁹.

Türkiye’de turizmin yapısı son yıllarda hızla değişmiştir. Yerli ve yabancı ortaklıklar gerçekleşmiş, turizmle doğrudan alakalı olmayan yerli sermaye ve turizm dışı sermaye ve turizm dışı firmalar turizm alanına yatırım yapmıştır.

1960’lı yıllarda Portekiz, İspanya ve Yunanistan’daki gelişme gösteren turizme benzer bir gelişme de ülkemizde yaşanmıştır. Ülkemizde Avrupalı turistlerin isteklerine uygun kıyı ve kitle turizmi gelişme göstermiştir.

Türkiye, 1980’li yıllarda politik açıdan kapalı bir yönetime sahip olmuştur. Bu dönemde, Batı Avrupa turistine uygun arz ve turistik ürünler müdahaleyle yaratılmıştır.

Türkiye’de 1980–1990 yılları arasında çok hızlı bir turizm gelişimi yaşanmıştır. Konaklama yatırımları ağırlıklı olmak üzere, turizm endüstrisi yasa ile özendirilmiş, kamu arazileri turizm yatırımcılarına verilmiş, düşük faizli yatırım ve işletme kredisi sağlanmıştır.²⁰

Türkiye’nin yabancı turist pazarlarına sunduğu turistik ürünler son yıllarda değişti. Kültür ağırlıklı geleneksel gezginci turizm pazarı ürünleri çeşitlendi ve tatilci turiste yönelik turistik ürünler pazara hâkim olmaya başladı.

Ülkenin yabancı turist talebi, özellikleri değişmektedir. Kıyılarda gerçekleştirilen turizm altyapısı ve konaklama yatırımları sonucunda pazarlama faaliyeti kitle turizmine

¹⁸ İçöz, Orhan. (1987). Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği, yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., İzmir, syf. 14.

¹⁹ İçöz, a.g.e., syf. 15.

²⁰ İçöz, a.g.e., syf.17.

yöneldi. Kıyı otelleri ve tatil köyleri kapasitelerinin hızlı artışı, turizmin pazarlanması ihtiyacını doğurmuştur.

Türkiye'nin üç turizm pazarı vardır:

1. İç turizm talebi
2. Yurtdışındaki Türklerin turizm talebi
3. Yabancıların turizm talebi

Turizmin gelişimi, politik istikrar ve düzene doğrudan bağlıdır. Politik istikrarın olmaması, rejimin ve siyasi kararların değişebilirliği, yabancı yatırımcı ve işletmecileri gelişen ülkede yatırım yapmaktan alıkoyar.

Yabancı yatırımcıların ve yabancı turist talebinin varlığı ve sürekliliği, güvenlik açısından politik istikrar, uzun dönemli değişmez ekonomik ve siyasi kararları gerektirir.

Türkiye, yabancı turist girişlerinin, turizm gelirlerinin artışı ve turizmin ekonomide önemli bir yer tutmasıyla övünç duyuyor. Türkiye, turizm gelişmelerini ülkenin politik istikrarının bir ölçütü göstergesi olarak ele alıyor. Gerçekte turizm ile politik istikrar ve güvenlik ortamı yakından ilgilidir.

Bir ülkenin politik yapısıyla ülkede geliştirilen turizm yatırımları ve programlarıyla uluslararası finans kuruluşlarından alınan kredi ve yardım arasında ilginç bir ilişki görülmektedir. Turist gönderen belli başlı gelişmiş ülkeler, o ülkede daha fazla yatırım yapmaktadırlar.²¹

Yabancı firmalar ve yatırımcılar, politik istikrar ve rejime sık sık müdahale edilmemesi garantisini altında yatırım yaparlar. Potansiyel bir çekim ülkesinde politik istikrar ve güvenlik ortamıyla turizm yatırımları arasında yakın bir bağ vardır.

Son üç yılda, Akdeniz çanağı ülkeleri içinde Türkiye'nin Rusya Federasyonu pazarındaki payı rakipsiz olarak birinci sıradadır. Günümüzde Türk turizmi, Rus turizm pazarının dörtte birini elinde tutmaktadır. Rusların tüm dünya çapındaki tatil tercihlerine bakıldığında, 2003 yılında Türkiye için %18,3'lük pazar payı tahmini yapılırken, bu rakam %27,9 ile rekor bir orana ulaşmıştır. Türkiye'den sonraki en popüler tatil ülkesi olan Mısır'ın payı ise sadece %8,2'dir. Daha sonra %7,7 ile İspanya, %5,8 ile Hırvatistan gelmektedir. 1999 yılında Rusya Federasyonu'ndan Türkiye'ye gelen turist sayısı 438.719

²¹ ECTWT, (1986) Third World People And Tourism, Bangkok

kişi, 2000 yılında 676.958 kişi, 2001 yılında 757.446 kişi, 2002 yılında 945.000 kişi olmuştur. 2003 yılında ise Rus turistler beş yılda sekiz kat artarak 1 milyon 258 bine ulaşmıştır. 2005 yılı için beklenen Rus turist sayısı ise 2 milyondur. Türkiye'nin Rusya Federasyonu'ndan sağladığı turizm geliri yaklaşık olarak 1 milyar dolar seviyesindedir. Günümüzde ticaret hacmi 550 milyar dolara ulaşan dünya turizm sektöründeki Türkiye'nin payı, 1980 yılından itibaren sürekli artarak %1,7 oranına ve en fazla turist çeken 12'nci ülke durumuna yükselse de söz konusu oranlar tatmin edici olmaktan uzaktır.²²

1.3.2. Türk Turizminin Dünyadaki Yeri

Uluslararası turist girişleri ve turizm gelirleri, 2.Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra, sürekli olarak bir artış eğilimi göstermiştir. Bu artışta, ülkelerin refah seviyelerinin yükselmesiyle turizme ayrılan kaynakların artırılmasının yanı sıra, ülke halkları arasındaki yakınlaşmanın da önemli etkisi vardır.

Uluslararası turizm hareketlerinin, yılda ortalama olarak 1950-59 döneminde %11,7, 1960-69 arasında %8,3, 1970-79'da %6,1 ve 1980-89 döneminde %3,9 oranında arttığını görmekteyiz²³. Diğer yandan 1990 yılından günümüze uluslararası turizm hareketlerinde ise %4'lük bir artış kaydedilmiştir. Uluslararası turizm hareketlerinin bu seyrine rağmen, Türkiye'nin dış turizm geliri, milli geliri içinde %3 oranında bir pay almaktadır. Buna karşılık, Akdeniz ülkelerinde bu rakam ortalama %4,5-5'tir. Orta sınıflar geliştikçe, sürekli büyüyen turizm sektörüne dünyada "mavi altın" denmektedir²⁴. 1999 yılında 657 milyon insan turistik seyahat yapmış bulunmaktadır. Bu rakamın, 2000 yılında 702 milyona, 2010'da 1 milyara ve 2020'de de 1 milyar 600 milyona çıkacağı tahmin ediliyor. Bu, sürekli olarak her yıl %4 büyüme anlamına gelmektedir²⁵.

Dünyadaki toplam uluslararası turizm gelirleri 1999 itibarıyla 455 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Turizm gelirlerinin dünyadaki bölgesel dağılımında Avrupa ilk sırada yer almakta, bu kıtayı sırasıyla Amerika, Asya ve Afrika izlemektedir²⁶.

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı gibi, turizm sürekli büyüyen, geniş istihdam olanakları sağlayan ve bazı ülkeler için ödemeler bilançosu açısından önemli bir kalem

²² CLEVERDON, R.(1982), International Tourism to 1990, Abt. Books, Elu Ltd

²³TUTAR, Erdinç (1990), "Dünya Turizmi İçerisinde Türkiye Turizminin Yeri ve Geleceği", *A.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi*, c:8, s 251-265

²⁴BULUT, Erol (1998), Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Ekonomik Etkileri, Ankara (Yayınlanmamış Master Tezi)

²⁵ WTO, Tourism 2020 Vision, 1996:3-4

²⁶ WTO, Tourism Highlights, 1996:1

niteliği taşıyan büyük bir sektördür. Bu bağlamda, dünya turizminin günümüzdeki bazı temel özellikleri de ana hatlarıyla şu şekilde belirlenebilir²⁷.

- a) Dünya turizmi, 1980'li yılların başında görülen bir duraklamadan sonra yeniden bir büyüme sürecine girmiştir. Zaman zaman yaşanan duraklamalara rağmen turizmin gelişme hızı, hemen her zaman dünya ticaret hacminden daha hızlı bir artış göstermiştir.
- b) Uluslararası turizm pazarına yeni ülkeler girmektedir. 10-15 yıl önce turizm pazarında payı küçük olan bazı Ortadoğu ülkeleri ve Japonya, bugün turist gönderen ülkeler olarak büyük önem kazanmışlardır. Bunun yanında, turist gönderen ülkeler arasında ilk on sırayı geliştirmiş ülkeler almaktadır.
- c) Gelişmiş ülkelerde tüketim kalıpları değişmekte, lüks eşyalardan uzaklaşıldığı gibi, lüks turizm hareketlerine katılım da azalmaktadır. Kişiler yaşadıkları yere yakın ve sakin yerleşim bölgelerindeki ikinci evlerinde tatil geçirmeyi daha çok tercih etmektedirler.
- d) Dünya turizminin günümüzdeki bir özelliği de alışılmış turizm merkezlerinden uzaklaşma yönünde bir eğilim görülmesidir.

Dünya turizminde sağlanan bu gelişmeler ve yönelimler, 21.yüzyılda turizmin hacim olarak en büyük sektör olacağını göstermektedir. Ödemeler bilançosunun cari işlemler ana hesabının görünmeyen kalemler bölümünde yer alan turizm, dış ticaret açıklarını olduğu gibi cari işlemler açıklarını da dengeleyebilen bir kalemdir. Bunun için; uluslararası turizmin dünya ekonomisinde diğer sektörlerle kıyasalandığında, daha büyük ve önemli bir kalem oluşturduğu ve son yıllarda dünya mal ticaretindeki büyüme hızından daha hızlı bir büyüme oranına sahip olduğu görülür. Türkiye, 1980 dönüşümünden sonra, turizm sektöründe önemli atılımlar gerçekleştirmiştir. 80'den sonra turizm, Türkiye ekonomisinde en gözde alt sektörlerden biri haline gelirken, bu gelişmenin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri önemli boyutlara ulaşmıştır. 1983 yılı, Türk turizmi için canlanma döneminin başlangıcı olarak kabul edilebilir. O yıldan günümüze kadar geçen süre içerisinde ülkemizde turizm, hem turist sayısı hem de turizm gelirleri yönünden önemli sayılabilecek artışlar göstermiştir.

1983 yılından günümüze kadar geçen dönemde; turist sayısı yıldan yıla ortalama olarak %20'lik artışlarla 1.6 milyon kişiden 1997 yılında 9.6 milyon kişiye yükselmişken, son iki

²⁷BULUT, Erol (1998), Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Ekonomik Etkileri, Ankara (Yayınlanmamış Master Tezi),syf.21-23

yılda Türkiye’de yaşanan siyasi ve ekonomik krizden dolayı 1999 yılında 7.464 bin’e düşmüştür. Yine aynı dönemde turizm gelirleri yıldan yıla artarak 411 milyon dolardan 1999 yılında 5.193 milyon dolara düşmüştür. Turizm gelirlerimizin ihracatımıza oranı, 1983 yılında %7.2 iken, 1996 yılında yaklaşık %25’ler seviyesine yükselmiş, 1999 yılında ise yaklaşık %20 seviyesine gerilemiştir²⁸.

Türkiye’nin 1980 sonrası turizm sektöründe sağladığı gelişmeyi daha iyi kavrayabilmek için Tablo-1’i incelememiz faydalı olacaktır. Bu tablo, Türkiye’nin uluslararası turizm içindeki payını, hem turist sayısı hem de turist gelirleri açısından ortaya koymaktadır.

Dış Turizm ve Dış Seyahat Gelir ve Giderleri (Milyon Dolar)

Yıllar	T. Gelirleri	T. Giderleri	Net Turizm Geliri
1990	3.225	520	2.705
1991	2.654	592	2.062
1992	3.639	776	2.863
1993	3.959	934	3.025
1994	4.321	866	3.455
1995	4.957	911	4.046
1996	5.650	1.265	4.385
1997	7.002	1.716	5.286
1998	7.177	1.754	5.423
1999	5.203	1.471	3.732

Tablo 1-1: Yıllara Göre Dış Turizm ve Dış Seyahat Gelir ve Giderleri(DİE, 2000)

1.4. TURİZM SEKTÖRÜNDE GÜVENLİĞİN ÖNEMİ

Turizm, tanımında da ifade edildiği gibi, turistlerin serbest zamanlarını geçirmek ve eğlenmek isteyecekleri ve başka hiçbir şeyden endişe duymak istemeyecekleri bir faaliyettir. Temel olarak bu imkânın sağlanabileceği durum ise hiç şüphe yok ki güvenlik sorunlarının bulunmayacağı bir ortamda olacaktır. Turizm ve güvenlik, temel olarak ilişkili ve etkileşimlidir. Bu ilişkiyi tablolandırmak mümkündür. Savaş terör gibi ortamlar ve risklerin bulunduğu dönemlerde bu ülkelere olan turizm talebinin düştüğü görülmektedir. Yine çeşitli salgın hastalıkların varlığı da bu talebi olumsuz etkilemektedir.

²⁸ DİE (2000), Türkiye İstatistik Yıllığı (1999) , Ankara

Güvenlik riskinin arttığı durumlarda yaşanan turizm talep dengesi incelenebilir. Yine hem kişi güvenliği hem genel güvenlik hem de sağlık güvenliği doğrudan ilişkilendirilebilir ve kendi arasında incelenebilir.

Ülkemizin önemli turizm pazarını teşkil eden gelişmiş ülkeler risk konusunda son derece duyarlıdır. Bu ülkelerdeki insanların çoğunluğu, özellikle seyahat ve tatil kararlarını verirken az riskli olanı tercih etme eğilimindedir. Genellikle, seyahat kararını vermeden önce gitmeyi düşündükleri ülke hakkında önceden bilgi alırlar. Dışişleri Bakanlıklarının veya resmi mercilerin seyahat tavsiyeleri ve uyarıları, seyahate gidecek insanların kararlarını etkiler.

Ülkemizde trafik hakkında seyahat tavsiyeleri, uyarıları ve diğer kaynaklar tarafından verilen bilgiler olumsuzdur. Trafik ve terör, Türkiye’de çok büyük bir risk unsuru olarak gösterilmektedir. Ülkemizi ziyaret edip olumlu izlenimlerle ayrılan ve Türkiye’nin tanıtımına olumlu katkılarda bulunanların dahi trafik hakkında yazdıkları olumsuzdur. Ülkemize gelen yabancı ziyaretçilerin sayısını biliyoruz. Terörizm, savaş, hastalık, doğal afetler gibi durumlarda, bunların etkilerini istatistikî olarak ölçebiliyoruz. Risk unsurlarının, ülkemizde süregelen trafik sorunlarının seyahat konularında olumsuz ve caydırıcı etki yaratma olasılığını da biliyoruz ama mercekte trafik sorunları nedeniyle gelmeyenlerin sayısını bilemiyoruz. Henüz bu konuda elimizde herhangi bir istatistikî veri mevcut değil. Trafik sorunlarının ülkemizi ziyarete gelen yabancılar üzerinde olumsuz etki, tedirginlik ve korku yarattığını biliyoruz. Bütün bu nedenlerle trafik, ülkemizin bütünsel ve turizm imajı arasında olumsuz etki yaratmaktadır. Çünkü gelişmiş ülke insanının gözünde trafik; insanların, toplum kurallarına, diğer insanların haklarına, insan sağlığına, kendisinin ve başkalarının hayatına duyduğu saygının, verdiği değerın göstergesidir.

Trafik; toplumsal yaşamdaki, turizmdeki toplam kalitenin en önemli unsurlarından ve göstergelerinden biridir. Trafikte güvenlik, rahat, huzur içinde ve mutlu bir seyahatin olmazsa olmaz koşuludur. Bu nedenle trafik, ülkenin tanıtımı, imajı, seyahat kararlarının verilmesi, turistlerin o ülke hakkında edindikleri izlenim açısından belirleyici niteliktedir.

Trafik güvenliği, ülkemizin geleceği açısından daha da önem kazanacaktır. Çünkü turizmin çeşitlendirilmesi, turizm hareketlerinin ülke sathında yoğunlaştırılması, bu doğrultuda özel ilgi turlarına ağırlık verilmesi, turizm gelirlerinin artırılması politika ilkesi olarak kabul edilmiştir. Bu amaçlarla ülkemizi kısmen veya büyük bölümünü kapsayan 1, 2, 3 hafta süreli turlar, rent-a-car ile uzun karayolu seyahatleri ağırlık kazanacaktır. Hedef

alınan üst sosyoekonomik ve yüksek gelir grupları, genellikle risk konusunda duyarlıdırlar. Trafik risklerinin bugünkü gibi devamı, bu tür bir turizm gelişiminde büyük engel teşkil edebilir.

Trafik, son yılların olumlu gelişmelerine rağmen yaşamsal sorunumuz olmaya, felaket derecesinde can almaya, insanları sakat bırakmaya, acı vermeye devam ediyor. Kendisinin ve başkalarının canını tehlikeye atan pervasız, kural tanımayan davranışlar her an yollarda kol geziyor. Bu sorunumuz önce kendi insanlarımız sonra da dışarıdan ülkemize gelen insanların can emniyeti için önemlidir. Biz, doğal afetlerde, savaşlarda kaybedilenler kadar veya daha çok insanı sadece basit birkaç önlemlerle asgariye indirilebilecek olan trafik kazalarında kaybediyoruz. İster yerli ister yabancı olsun, bize konuk olan ya da bizimle sürekli yaşayan insanların hayatlarını korumalıyız. Çünkü kaybolan insan hayattır.

Trafik nedeniyle ülkemize gelmeyenlerin veya gelmek isteyip de vazgeçenlerin sayısını bilmiyoruz. Yani trafiğin turizm üzerindeki olumsuz etkisini ölçemiyoruz. Bunun neden olduğu turizm kayıplarımızı ölçemiyoruz ama kesin olan bir şey varsa, o da trafiğin turizmde de kayıplara neden olduğu, turizmimize ve ülkemizin imajına zarar verdiğidir. Bu sorunu önce kendi insanlarımız ve tabii ki yabancı konuklarımız ve turizmimiz açısından çözmek zorundayız. Bu konuda devletten, özel sektörden, sivil toplum örgütlerinden bireylere kadar istisnasız herkese düşen görev ve sorumluluklar vardır.²⁹

Turist bireylerin güvenlik hissiyatları ve kendilerinin suçun kurbanı olabileceği şeklindeki algıları çok belirgindir. Bu konunun sosyal boyutu, turizm öğrencilerinin uzun sürelerdir ilgisini çekmiştir. Bir şarta göre suç teşkil edebilecek şey, diğer şarta göre teşkil etmeyebilmektedir.

İnsanların bir arada yaşamaya başlaması ile birlikte dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı koymak ve bireyler arasında doğabilecek sorunların çözümü için bir teşkilata ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç oldukça, uzun bir süre tek bir teşkilatla giderilirken zaman içerisinde tehdidin çeşitliliğine paralel olarak her tehdiye ayrı bir kuvvet ayrılması düşüncesi kabul görür hale gelmiştir. Bu noktadan hareketle, dış tehdiye karşı silahlı kuvvetler, iç tehdidin bertaraf edilmesi ve toplum içerisinde güvenlik ve asayişin sağlanması için de iç güvenlik teşkilatı oluşturulmuştur.

²⁹ AYDIN,Şule, Kongre Turizmi 8.Ulusal Turizm Kongresi, 12-14 Aralık 1997

Diğer demokratik ülkelerin pek çoğunda olduğu gibi ülkemizde de güvenlik ve asayişin sağlanması kent merkezlerinde polis, köy kasaba ve kırsal alanlarda ise jandarma tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bir ülkede kişi güvenliği açısından riskin yükseldiği olağandışı durumlarda, turizm talebinin nasıl etkilendiğini, ölçülebilir şekilde derhal görmek mümkündür. Örneğin; savaş ve çatışma, sosyal karışıklıklar, anarşi, terör, doğal afetler, ölümcül hastalık riskleri, salgınlar (epidemi), vb. gibi.

Bu durumlarda talebin ve turizm hareketlerinin nasıl etkilendiği, hatta durma noktasına geldiğini, ülkemizde 1999'da terörist tehdit kampanyaları sırasında, son olarak **Irak Savaşı** ve Uzakdoğu'da **Sars Vakalarında** açıkça görülmüştür.

Bazen kamuoyunu sarsan tek bir olay, örneğin tek bir turiste karşı işlenen kamuoyunda ürküntü yaratan suç fiili dahi, bir pazarda kitleleri etkileyebilir ve talebi düşürebilir. Van ilinde iki turist kadına tecavüz edilerek öldürülmesi hadisesi uzun süre dünya kamuoyunu meşgul etmiş ve izlerini silmek zor olmuştur.³⁰

Dünyaya, Birleşmiş Milletler'e meydan okuyarak Irak Savaşı'nı başlatan Şah ve terör operasyonu ile Irak'ı yerle bir eden ABD yönetimi, her Amerikan askerinin ölümünün yaratacağı kamuoyu tepkisinden çekindiği gözlenmiştir. Bunun için de ABD, Irak savaşında, Irak'ı yerle bir etmeden birliklerini bu ülkeye sokmadı. Türkiye ile ilgili seyahat uyarılarının beş sayfa olması bu bakımdan dikkat çekicidir.

Turizm ve güvenlik olgusu birçok şekilde birbirleri ile bağıntılı durumdadırlar. Turist davranışları ve sonuçları, gidilecek mesafeler kesinlikle ortaya sunulan güvenlik ve uygulanan koruma yöntemlerinden çok derin bir şekilde etkilenmektedirler.

Buna ek olarak, 2003 yılında Irak Savaşı ile meydana gelmesinden endişe edilen Zatürree salgını ve genel olarak seyahat güvenliği ve özgürlüğündeki kısıtlamalar ve tehlikeler göstermektedir ki, turizm endüstrisi kolayca yara alabilir bir durumdadır. Buna bağlı olarak yüksek güvenlik riski bütünü ile turizm sistemine etki edebilir. Örnek olarak göstermek gerekirse zatürreenin yeni bir formu olarak ortaya çıkmış olan **Sars** hastalığı, Guangzhou ve Hong Kong'da meydana gelmiş ve ilk belirtilerini göstermeye başlamıştır. Bunun sonucunda da birçok ülke bu hastalıkla ilgili, Batı Asya'daki birçok uçuş noktalarına güvenlik ile ilgili uyarı ve yaptırımlar getirmiş ve aynı zamanda kendi bölge

³⁰ Sabah Gazetesi (21 Temmuz 2004)

sınırlarında da güvenlik önlemleri almışlardır. Batı Asya’da bulunan uçuş noktalarına düzenlenen seferlerde giderek azalmalar gözlemlenmiş ve bu döngüsel iş düzeni içerisinde turizm ile alakalı zorluklar çıkmaya başlamıştır. Çünkü Irak’ın işgali petrol fiyatlarını artırmış ve büyük bir ekonomik gerileme ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bu gibi sıkıntılı ortamlarda turizm endüstrisindeki güvenlik ölçeğinin sadece turistlerin güvenliğine dayalı olmayacağına çok da şaşırılmamak gerekmektedir. Bunlara rağmen makro çözümsel seviyelerde turizm, diğer dış sebeplerden daha ziyade politik güvensizlikler ve belirsizliklerden daha fazla etkilenir hale gelmiştir.

1.4.1. TERÖR VE BENZERİ OLUMSUZ GELİŞMELERİN TÜRK TURİZMİNE ETKİLERİ

2003 yılı Kasım ayında İstanbul’da meydana gelen saldırılar sonrası Türk turizminin içeride ve yakın çevresinde gelişen savaş ve benzeri olaylardan olumsuz etkilendiği görülmüştür.

Enders ve Sandler, Akdeniz turizm bölgesi üzerindeki İspanya, İsrail, Türkiye ve Yunanistan’la ilgili yaptıkları güvenlik ve terör karşısında turizm etkileşimleri çalışmalarında; 1970–1991 zaman aralığında saldırıları izleyen aylarda İspanya’da ziyaretçi sayısında istatistikî olarak anlamlı bir azalma olduğunu göstermişlerdir.

Çalışmada İsrail, Yunanistan ve Türkiye incelemesinde, İsrail ve Türkiye’nin Yunanistan’a oranla terörist saldırılara daha fazla hassasiyet gösterdiği ortaya çıkmıştır.³¹

“Bazen bir ülkedeki terör ve benzeri olumsuz olayların, o ülkenin yerel medyasında dahi çok ağır bir şekilde eleştirildiğini görmek mümkündür. Nitekim özellikle terörün tırmanışa geçtiği dönemlerde yerel basında abartılarak anlatılmasının ve dış ülkeler medyasında bu haberlerin yer almasının, turizmi ve turistlerin tercihlerini olumsuz etkileyebileceği açıktır. “13 bin asker dağda”, “4 DHKP-C’li öldürüldü”, “Taksim Meydanı’nda 3 kiloluk A-4 plastik patlayıcı ele geçirildi”, “5 terörist öldürüldü”, vb. Buna bir de askerlerimiz kuzey Irak’a ha girdi ha girecek haberlerini ekle. Sen böyle bir memlekete tatil yapmaya gider misin? Ama çok turist gelecekmiş! Valla böyle cesur adamlara madalya şart burada ifade edilen durum sabah gazetesi 5 nisan 2006 günü Hıncal uluç isimli köşe yazarına aittir.

³¹ Tarlow, Peter (2004), “Turizm Suç ve Terör (23.05.2003 tarihli Muğla Emniyet Müdürlüğü Konferans Salonu)”, *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi* 7.sayı,2004, syf.15,

(5 Nisan 2007 Sabah gazetesi, Hıncal Uluç'un köşesi)

“Turizmde durum sakat. Öyle görünüyor ki bu sezon çok tesis el değiştirir. Neden sakat dersen, kuş gribi İran miran hikâye... Daha geçenlerde olmuş bir vaka: Marmaris İçmelerde Hollandalı turist berbere gidiyor. Sakal tıraşı olacak. Berber hızını alamıyor, başlıyor saçları da kesmeye stop mtop ama berber devam. Sonunda turistin burnuna 45 Euro hesabı dayamışlar. Dikkatinizi çekerim Almanya'dan uçak gidiş geliş bir haftalığına 99 Euro'ya turist getiriliyor. Parayı verirdin vermezdin başlamışlar kavgaya...

Şaka bir yana kardeşim buna benzer olaylar yalnız buralarda değil bütün turistik yerlerimizde oluyor. Kızlara, kadınlara sarkıntılık da çok. Turist polisten de çekindiğinden ona da gitmiyor. Karşısındakine ham yapacakmış gibi bakmayan, özel kıyafetli, güler yüzlü, dil bilen turizm polislerine acilen ihtiyaç var. Bunlar olmadıkça turistlere soyulacak hıyar gözüyle bakıldıkça turist neye gelsin?”

(25 Haziran 2006 Sabah gazetesi, Hıncal Uluç'un köşesi)

1.4.2. BAŞLICA OLUMSUZ GELİŞMELERİN TURİZME ETKİLERİ

Verilerde en göze çarpan durum, doğrudan turizmi hedef alan saldırıların daha etkili olduğudur. Nitekim 1993 yılı Haziran ve Temmuz aylarında PKK'nın turistik otellere saldırması sonucu ziyaretçi sayısı %20'ler dolayında gerilemiştir.

PKK liderinin yakalanmasının ardından, 1999 yılının ilk yarısında Avrupa ülkelerinde Türkiye'nin riskli ülke olduğu yönünde başlatılan kampanyalar neticesinde, ziyaretçi sayısı bu dönemde %21,5 düzeylerinde azalmıştır.³²

Türkiye ve yakın çevresinde cereyan eden savaş veya benzer boyuttaki olayların da turizmi etkilediği muhakkaktır. 2003 yılında meydana gelen II. Körfez Harekâtı'nın turizme etkilerinin sınırlı olmasının sebebi, aynı dönemde uzak doğu ülkelerinde ortaya çıkan **Sars Vakası**'dır.

Terörist eylemler ve benzeri olumsuz gelişmelerin Türkiye'nin turizm performansına etkileri incelenmesi sonucunda, Türk turizminin gerek turizmi doğrudan hedef alan saldırılar gerekse çevresinde olan savaş ve benzeri olaylardan olumsuz etkilendiği görülmektedir.

³² Turizm İstatistikleri 2000-2001, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2002

1993 yılında terör örgütü PKK özellikle yabancı turistlere yönelik silahlı saldırılar düzenlemiştir. Bu nedenle, Rus Haber Ajansı Regnum, Batı Avrupalı turizm acenteleri, müşterilerinin Türkiye'ye yönelik seyahatlerinden vazgeçeceklerini bildirdiğini; ancak Rus turistlerin böyle düşünmediğini, hatta Rusların, bu şartlarda Türkiye'de yapılacak tatilin maliyetinin düşeceğini umduğunu belirtmektedir³³.

Güvenlikle ilgili endişeler turizmi etkilemeye devam edecektir. Oysa turizmin güvenlik üzerindeki etkisi, her zamanki gibi çok az olacaktır. Yine de güvenlik kavramı önemini hep koruyacaktır. Çünkü gerek turistler gerekse işleri turizmci olan kişiler, güvende olmaya her zaman güçlü bir özlem duyacaklardır. Turizm için ahlaki bir temel araştırıldığında, sonuçlar ilgi çekici olabilir. Çünkü turizm hakkında konuşmaktan ötesini yapmaya çalışmak, ona bir barış elçiliği görevi yüklemek, gerilimi artıracak olsa da turizm aslında insanlığın refahını sağlamak için sağlam temellere sahiptir.

Turizm güvenliğiyle ilgili olarak suç, terör ve diğer ulusal güvenlik sorunları önemini korumaya elbette devam edecektir. Ancak sağlık sorunları, sosyal ve çevresel şartlar gibi konular da artık turizm endüstrisini yakından etkilemektedir ve sürdürülebilir kalkınma için de dikkate alınması gereken kavramlardır.

1.5. MUĞLA TURİZMİNİN KARAKTERİSTİKLERİ

Türkiye'de hızla kitle turizmine yönelinmesiyle birlikte kıyı turizminde pilot bölge seçilen Antalya'nın ardından 1980'li yıllarla birlikte Türkiye'nin en uzun kıyılarına (1124 km) sahip ili olan Muğla bölgesi de hızlı bir turizm yatırım alanına dönüşmeye başlamıştır.

Tarih boyunca birçok uygarlığa beşik olan Muğla ili, kıyı turizminin yanında kültür turizminin de önemli bir merkezi durumuna gelmiştir.

Antalya ilinin tersine il merkezinin kıyıda bulunmaması nedeniyle Muğla ili ilçelerinin aksine tam bir gelişme gösterememiş, sadece son yıllarda kültür turizmine yönelik atılan birkaç adımla bir yere gelme gayretindedir.

Yine Muğla Üniversitesi gibi Ege Bölgesi'nin önemli bir eğitim kurumu haline gelme yolunda hızla ilerleyen bir okulun merkezde bulunması da iç turizme ve konferans turizmine önemli katkılar sağlayacaktır.

³³ Turizm İstatistikleri 2000-2001, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2002

Muğla ilinin turizm karakteristiğini kıyı ve kültür turizmi olarak iki ana kategoriye ayırmak mümkün olmakla birlikte doğu ve batı bölgesi olarak da ayırmak mümkün olacaktır. Zira Bodrum ve Fethiye turizm karakteristiği benzeşmezken Marmaris tamamen farklı bir portföy arz etmektedir. Yine bu bölgelere gelen turistler, yerli ve yabancı olarak ayrı ayrı incelendiğinde bu temel zıt karakteristikler ortaya konabilecektir.³⁴

- Muğla
- Bodrum
- Marmaris.
- Fethiye

1.5.1. Genel değerlendirme

Muğla ili hudut kapılarından giriş yapan turist sayısı, geçtiğimiz yıl, bir önceki yıla göre %23'lük bir artış ile 1.869.169'a ulaşmıştır. Turizm Teşvik Yasası'nın yürürlüğe girdiği 1983 yılında 53 tesisin sahip olduğu 6000 yatak, az sayıda seyahat acentesi ve yetersiz altyapı ile turizm sektöründe hizmet veren Muğla ili, bugün potansiyel 213.381 yatak, 427 acente ve hızla gelişen altyapısı ile ciddi bir güce erişmiştir.³⁵

Muğla ili turizm faaliyetlerinde, mevcut durum itibariyle, temel ürün deniz, kum, güneş ekseninde oluşmuştur. Bu nedenle, turizm sezonu Mayıs-Kasım ayları arası canlılık kazanmakta, Temmuz-Ağustos-Eylül ise yoğunluğun en üst seviyeye çıktığı aylar olmaktadır.

Turizm faaliyetleri Bodrum, Marmaris, Fethiye ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Genel karakteristiği ise "Kitle Turizmi" özelliğindedir. Dalaman, Ortaca, Köyceğiz, Ula ve Datça ilçelerimiz, sektörde umut vaat eden, yeni gelişme alanlarını oluşturmaktadır.

Yat Turizmi kapsamında ülkemizin en güzel koylarını kapsayan "Mavi Tur" seferlerinin büyük bir bölümü Muğla kıyı bandında yapılmaktadır. Alternatif Turizm kapsamında; **yamaç paraşütü** (Fethiye-Babadağ, Milas-Ören, Ula-Akyaka), **rafting** (Dalaman), **sörf** (Bodrum-Bitez, Ula-Akyaka), **yelken** (Fethiye-Köyceğiz), **tüplü dalış** (Marmaris, Bodrum, Fethiye) potansiyeli yüksek branşları oluşturmaktadır.³⁶

³⁴ Tarlow, Peter (2004), "Turizm Suç ve Terör (23.05.2003 tarihli Muğla Emniyet Müdürlüğü Konferans Salonu)", Akdeniz İ.B.F Dergis 7.sayı,2004, syf.15,

³⁵ Turizm İstatistikleri 2005-2006, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2007

³⁶ Turizm İstatistikleri 2000-2001, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2002

Antalya, Denizli, Aydın gibi turizm yönünden uluslararası öneme haiz, gezilebilir imkânlarla sahip illere yakınlığı, deniz yolu ile Rodos, Simi, Kos gibi komşu ülke adalarına gününbirlik gidebilme imkânı, şüphesiz, sayılan ve daha sayabileceğimiz nice özellikleri ile ilimizin bir **“TURİZM CENNETİ”** olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TURİZM ÇERÇEVESİNDE KOLLUĞUN YENİDEN YAPILANMASI

2.1. GÜVENLİK

Güvenlik, temel olarak insanların kendilerini emniyette ve huzurlu hissetmeleri, can ve mallarının güvence altında bulunduğu hissine sahip olmalarıdır.

Güvenlik kavramı Fransızca *sécurité* biçiminde kullanılmakta olup, *kişinin kendisini mevcut tehlikelere karşı korunmuş ve huzur içinde hissetmesidir*. Emniyet ise *sureté* kelimesiyle ifade edilmekte ve literatürde *riskin ve tehlikenin bulunmayışı* biçiminde yer almaktadır.³⁷

İç güvenlik kavramı, yani *sécurité intérieure*, *toplumun kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan tehlikelere karşı kişilerin, malların ve kurumların, gerektiğinde güç kullanımını da içeren araç ve yöntemlerle korunması* biçiminde tanımlanmaktadır.³⁸

Türkiye’de iç güvenlik politikası, kamu güvenlik politikaları temel alınarak yürütülmektedir. Bu durum, iç güvenliğin yetkili siyasi karar merkezleri tarafından alınan karar ve önlemler yoluyla sağlanmasıdır. Yani, toplumun ya da devletin karşılaştığı önemli güvenlik sorunlarıyla ilgili olarak, hükümetin ilgili birimleri *kamu güvenlik politikası* adı altında, *adı, tanımı, amacı, maliyeti, uygulama yeri ve zamanı ve sınırlılıkları* önceden belli edilmiş programları hayata geçirmekte, zamanı gelince de daha önceden belirlenmiş bir tarihte bu politikaların etkinliğini değerlendirmektedir. Burada amaç, hem kamu güvenlik politikalarının bir merkezden yönetilmesinin sağlanması, hem de özellikle operasyonel birimler başta olmak üzere uygulayıcı mekanizmaların aynı politikadan aynı tanımlamaları çıkarmalarını sağlamak, hem de uygulamadaki programların görüntüsüyle değil, gerçek anlamda sonuçlarını almaktır. Zaten yapılan değerlendirmeler sonucunda uygulanan programın ya devamına ya da terk edilmesine karar verilmektedir. Bu konuda en güzel örnek, son dönemdeki *toplum destekli polis*³⁹ uygulamasıdır ki Türk iç güvenlik mekanizması bu konuda başarılı olamamış, sınıfta kalmıştır.

³⁷ Tarlow, Peter (2004) “Turizm Suç ve Terör (23.05.2003 tarihli Muğla Emniyet Müdürlüğü Konferans Salonu)”, *Akdeniz İ.B.F Dergisi* 7.sayı,2004, syf. 17.

³⁸ Tarlow, a.g.e. , syf. 48.

³⁹ Swanson, R.C., Taylor, R.W., & Territo, L. (2001). *Police administration: Structures, processes, and behavior*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Merkezi-üniter bir devlet olan Türkiye’de iç güvenliğin sağlanması görevi İçişleri Bakanlığı’na verilmiştir. Adı geçen bakanlık, bu görevi Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı aracılığıyla yerine getirir. Ayrıca Sahil Güvenlik Komutanlığı, son dönemde etkinliği ve kapasitesi arttırılan özel güvenlik birimleri, iç güvenliğin sağlanmasında görev paylaşımına dâhil olmuşlardır. Günümüzde artık güvenlik kavramını sadece iç sorun olarak düşünmek makul değildir. Artık uluslar arası bir sorundur.

Soğuk Savaş’tan bu yana, güvenlik kavramlarımız hatırı sayılır ölçüde genişlemiştir. Güvenliğin geleneksel kavramlarının kanuna uygunluğu ve mantıklılığı için yapılan müzakereler ulusun savunmasıyla ilgilidir.

Aslında, birçok örnekte gözlemlendiği üzere bu “*eski düşünce şekli*” emniyetsiz ortamların en büyük kaynaklarından⁴⁰ Bunun yerine, güvenlik fikirleri artık daha küresel ve insan odaklı bir bakış açısına doğru yöneliyor ve güvenlik yönetimine ait çok yönlü çalışmaları destekliyor.⁴¹

Hâlbuki güvenlik konuları hiç şüphesiz uluslararası düzeni tehdit etmeye, düzene engel olmaya devam edecektir; özellikle hilekâr devletler söz konusu olduğunda.

Güvenlikle ilgili bu tip düşünceler turizmi etkilemeye devam edecektir. Oysa turizmin güvenlik üzerindeki etkisi her zamanki gibi çok az olacaktır. Yine de güvenlik kavramı önemini hep koruyacaktır. Çünkü gerek turistler gerekse işleri turizmcilik olan kişiler güvende olmaya her zaman güçlü bir özlem duyacaklardır. Turizm için ahlaki bir temel araştırıldığında, sonuçlar ilgi çekici olabilir. Çünkü turizm hakkında konuşmaktan ötesini yapmaya çalışmak, ona bir barış elçiliği görevi yüklemek gerilimi artıracak olsa da turizm aslında insanlığın refahını sağlamak için sağlam temellere sahiptir.

Turizm güvenliğiyle ilgili olarak suç, terör ve diğer ulusal güvenlik sorunları önemini korumaya tabii ki devam edecektir ancak sağlık sorunları, sosyal ve çevresel şartlar gibi konular da artık turizm endüstrisini yakından etkilemektedir ve sürdürülebilir kalkınma için de dikkate alınması gereken kavramlardır.

⁴⁰ Swanson, R.C., Taylor, R.W., & Territo, L. (2001). Police administration: Structures, processes, and behavior. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.,syf.62

⁴¹ Swanson, a.g.e. syf. 63

2.1.1. GÜVENLİK KAVRAMININ TARİHİ GELİŞİMİ

Güvenlik, şu anımızı ilgilendiren bir konu olmakla birlikte, sadece turizmi değil fakat bütün dünyayı ilgilendiren bir genel konudur.

Güvenlik kavramı tarih boyunca çeşitli aşamalar kat etmiş, değişimler göstermiştir. Güvenlik konseptinin toplum güvenliği ve ülke güvenliği anlayışından değişime uğrayarak, milletleri kucaklayan genel ve ortak bir güvenlik anlayışı halini aldığını görmekteyiz.

Güvenlik korkuları, dünya üzerinde yeni oluşmuş değildir. 20. yüzyıl ve iki adet dünya savaşına şahitlik etmiş, sayısız bölgesel çatışma ve iç savaflara, özellikle de soğuk savaş döneminde Sovyet Rusya ile Birleşik Devletler arasında cereyan eden nükleer tehdide tanıklık etmiştir. Belki de bu yüzden güvenlik sanısı(nosyonu) en azından dünya savaşları ve soğuk savaş dönemlerinde önemli bir yer tutmuştur.

Bu yeni güvenlik anlayışı içerisinde, tehditler sadece askeri müdahalelerle üretilmemektedir fakat aynı zamanda çevresel değişimler, kaynak yetersizliği, uluslararası suç, sağlık ve biyolojik güvenlik olgularını da içermektedir.

Soğuk Savaş'tan bu yana güvenlik kavramlarımız hatırı sayılır ölçüde genişlemiştir. Güvenliğin geleneksel kavramlarının kanuna uygunluğu ve mantıklılığı için yapılan müzakereler, daha önce de değinildiği üzere ulusun savunmasıyla ilgilidir.

Aslında, birçok örnekte gözlemlendiği üzere bu “eski düşünce şekli” emniyetsiz ortamların en büyük kaynaklarından⁴² Bunun yerine, güvenlik fikirleri artık daha küresel ve insan-odaklı bir bakış açısına doğru yöneliyor ve güvenlik yönetimine ait çok yönlü çalışmaları destekliyor.⁴³

Hâlbuki güvenlik konuları hiç şüphesiz uluslararası düzeni tehdit etmeye, düzene engel olmaya devam edecektir, özellikle hilekâr devletler söz konusu olduğunda.⁴⁴

⁴² C. Michael Hall, Dallen J. Timothy, David Timothy Duval,(2201) *Safety and Security in Tourism* (Relationship, Management and Markeing), The Haworth Hospitality Pres, Newyork

⁴³ Hall, a.g.e. syf.128.

⁴⁴ Hall, a.g.e. syf.128.

2.1.2. YENİ GÜVENLİK GÜNDEMİ

Soğuk Savaş döneminin güvenlik anlayışı 'dar' olarak nitelendirilir. Çünkü bu dönemde dünya güvenliğinden anlaşılan, iki süper güç arasındaki çekişmenin doğrudan silahlı çatışmaya dönüşmemesi durumu idi. Bunun ötesinde, dünyadaki anlaşmazlıkların adaletle çözümlenmesi ve (gelişmekte olan ülkelerin gündeme getirmeye çalıştıkları) sosyo-ekonomik eşitsizliklerin azaltılması gibi sorunlar dünya güvenlik gündeminde üst sıralara bir türlü tırman(dırıl)mıyordu çünkü süper güçler arasındaki rekabet devam ettiği sürece bu konularda işbirliği yapılması mümkün görülüyordu. Diğer bir deyişle, bu dönemde dünya güvenlik anlayışı biraz da şartların dayatması ile dar tutulmuştur. Güvenliğin diğer boyutlarını dünya gündemine getirmeyi deneyen siyasetçiler ve akademisyenler yok değildi ancak onların sesi 1989 sonrasına kadar gerektiği gibi duyulamadı. Siyasetçilere örnek olarak 'ortak güvenlik' [common security] kavramını ve yaklaşımını sahiplenen ve Doğu-Batı gerginliğinin azaltılması için çaba sarf eden Olof Palme verilebilir. Akademisyenlere ve barış aktivistlerine örnek olarak da 'kişilerarası/yapısal şiddet' (interpersonal/structural violence) ayrımını getiren Johan Galtung ve 'kalıcı olan/olmayan barış' [stable/unstable peace) kavramlarını geliştiren Kenneth Boulding verilebilir.⁴⁵

Burada şu noktaya dikkat çekmekte yarar var: Yeni güvenlik yaklaşımının ortaya çıkışı sadece idealist dürtülerin şekillendirdiği bir süreç değildir. Kuşkusuz bu yaklaşımın şekillenmesinde idealizmin bir nebze rolü olmuştur-idealler olmadan pek az gelişme ve yenilenme olur-ancak duvarların yıkılmasıyla küreselleşmenin ivme kazanması, yani nesnel koşulların değişmesi daha da büyük rol oynamıştır. Çünkü küreselleşme, cevaplarını bildiğimizi sandığımız bazı sorular üzerinde yeniden düşünmeyi zorunlu hale getirmiştir. Bunlara örnek olarak, 'güvenlik nedir?' 'kimin içindir?' 'nasıl sağlanır/sağlanmalıdır?', 'kimin güvenliğine öncelik verilmelidir? (devletin mi, vatandaşın mı, üzerinde yaşadığımız gezegenin ve sonraki nesillerin geleceğinin mi?) soruları verilebilir.

⁴⁵Erdoğan, S. (2006), "Sosyal Güvenlikte Değişim", İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ulusal Bağımsızlık İçin Türkiye İktisat Politikaları Kurultayı, 13-16 Haziran, Malatya, syf. 68

Şimdiye kadar yeni güvenlik yaklaşımının nasıl ortaya çıktığından bahsettim. Şimdi bu yaklaşımın temel niteliklerinin ne olduğuna döneceğim. Bunu da yeni güvenliğin ne olmadığından hareket ederek yapacağım.

'Yeni Güvenlik' denildiğinde çoğunlukla eskinin askeri-odaklı (yani askeri tehditleri gündemin tepesine oturtan) güvenlik gündeminin daha geniş bir tehdit yelpazesini içerecek şekilde genişle(til)mesi anlaşılmaktadır. Bu 'yeni' tehditler, ekonomik güvenlik, çevre kirliliği ve doğal kaynakların yok olması, etnik anlaşmazlıklar, uluslararası göç, uyuşturucu ticareti ve kaçakçılık vb. sorunları içerir. Yeni güvenlik, güvenlik anlayış ve uygulamalarının merkezine vatandaş yerleştirmeyi hedefleyen topyekün bir yenilenme girişimidir. Güvenliğe yaklaşımda bir dönüşüm, daha bütüncül anlayış ve uygulamaların benimsenmesi anlamına gelir. Bunu 'güvenlik kimin içindir?' sorusunu ortaya atarak yapar. Verdiği cevabı da söyleyeyim: Güvenlik vatandaş içindir. Devlet güvenliği vatandaşın güvenliğini sağlamakta kullanılan bir araçtır, asla amaç değildir.

Yeni güvenlik yaklaşımı ile gündeme eklenen yeni tehditlerden dünya literatür ve uygulamasında 'yumuşak güvenlik' (soft security) olarak da bahsedilmektedir. Eskinin devletlerin sınırları dışından kaynaklanan askeri tehditleri ise 'sert güvenlik' (hard security) olarak adlandırılmaktadır. Gerçekten de, kullanıldığında binlerce hatta yüz binlerce hayatı tehdit edebilecek kitle imha silahlarının dünya güvenliğine ve üzerinde yaşadığımız gezegenin ve sonraki nesillerin geleceğine oluşturduğu tehdit ile karşılaştırıldığında ekonomik, çevresel vb. sorunlar 'yumuşak' kalabilir; dünyanın bazı bölgelerinde (mesela Afrika'da) insanların yiyecek yemek, içecek su bulamamaları ve bu yüzden göç etmek ya da yasadışı yöntemlerle (mesela uyuşturucu ticareti) geçimlerini sağlamak durumunda kalmaları 'yumuşak' tehditler olarak görülebilir. Ancak bu insanların içinde buldukları güvensizlik ortamında bu tehditler gayet sert bir şekilde hissedilmektedir.

Yeni güvenlik, sınır ötesinden kaynaklanan askeri tehditlerin oluşturduğu sert güvenlik konularına askeri-olmayan başka tehditlerin ilave edilmesi suretiyle gündemin genişletilmesinden ibaret olarak görülmemelidir. Bunun üç nedeni var. İlk olarak, bu yeni tehditlerin 'yumuşak' olarak nitelendirilmesi yanıltıcıdır; bu güvensizliklerin insan hayatına olan etkileri son derece serttir. Dünyadaki önlenebilir nedenlerle gerçekleşen çocuk ölümlerinin sayısı buna örnek verilebilir. Buna başka bir örnek de savaşlar için yapılan harcamalar ile daha da kıtlaşan kaynakların insan hayatının kalitesini iyice düşürmesi ve

insanların potansiyellerini gerçekleştirmesini engellemesidir. İnsanın insana uyguladığı doğrudan şiddetin engellenmesi elbette ki önemlidir; sert güvenlik de zaten buna odaklanır. Devletler arasındaki bağımlılık ilişkilerinden kaynaklanan sosyo-ekonomik bozulmaların neden olduğu yapısal şiddet ise genelde yumuşak tehdit olarak nitelendirilir. Halbuki sert bir tehdit olarak da görülebilir. Çünkü insanların insanca yaşamalarını engeller. Bununla da kalmaz; devletler arasındaki anlaşmazlıkları daha da derinleştirerek kişilerarası şiddete yol açar. Yeni güvenlik, gündemi genişletmenin ötesinde hem kişilerarası, hem de yapısal şiddeti bertaraf etmeyi hedefleyen, eskisinden daha bütüncül bir güvenlik anlayışını yerleştirmeye çalışır.

Yeni güvenliğin gündeme yumuşak tehditlerin de eklenmesinden ibaretmiş gibi görülmesinin ve gösterilmesinin üç nedenle sakıncalı olduğunu söylemiştim. Bunun ikinci nedeni, sert/yumuşak güvenlik terimlerinin iki tehdit grubu arasında hiyerarşik bir sıralama oluşturmasıdır. Bu ise askeri tehditlerin daha önemli olduğu ve öncelikli ele alınması gerektiği yönünde zaten varolan eğilimi pekiştirmektedir. Sınırların dışından (veya içinden) kaynaklanan bir askeri tehdit söz konusu olduğunda bu tehdidin öncelikli olarak ele alınmasının gerekeceği muhakkaktır. Ancak, olası askeri tehditleri caydırmak için yapılan kontrolsüz güvenlik harcamalarının bütçenin sağlık ve eğitim gibi başka kalemlerinden aktarıldığı düşünüldüğünde bunun ne tür güvensizliklere neden olduğu görülür. Bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde yaşayanlar bunu gelişmiş ülke vatandaşlarından daha iyi bilirler.

Yeni güvenliği yumuşak güvenlik sorunlarının gündeme eklenmesinden ibaret olarak görmenin ve göstermenin üçüncü ve en önemli sakıncası böyle yapıldığında güvenlik gündeminin genişletilmesinin asıl nedeninin gözden kaçırılmasıdır. Asıl neden insanların güvenliklerinin (ve tabii güvensizliklerinin) güvenlik anlayış ve uygulamalarının merkezine alınmasıdır.

Yeni güvenlik sadece gündemi genişletmekten ibaret olsaydı gelişmekte olan devletlerin tümü bu konuda öncü aktörler olarak görülebilirdi. Çünkü gelişmekte olan ülkeler henüz devlet ve ulus inşası süreçlerinin başında oldukları için gerek iç gerekse dış tehditlerle baş etmek durumundadırlar. Dolayısı ile gelişmekte olan ülkelerin güvenlik gündemleri hep geniş olagelmıştır. Ancak bu onların yeni güvenlik yaklaşımını benimsedikleri anlamına gelmez. Yani güvenlik anlayış ve uygulamasının merkezine

insanı aldıklarını göstermez. Aksine, gelişmekte olan devletlerin önemli bir kısmı kendi vatandaşlarının güvenliğine yönelik başlıca tehdidi teşkil etmektedirler. Ulusal güvenlik siyaseti bu devletler tarafından toplum üzerinde hakimiyet kurmak ve bu hakimiyeti perçinlemekte kullanılan bir araçtır. Güvenlik, özellikle de ulusal güvenliğin sağlanması gizlilik zırhının gerisinde saklandığından üzerinde fazla konuşulmasına izin verilmeyen, telaffuz edildiğinde herkesin durup dikkat kesildiği ve kendilerinden istenilenleri tartışmadan yerine getirdiği bir kavram ve uygulama olduğu için devletler onun bu sihrinden sonuna kadar istifade etmekten çekinmezler. Meseleler güvenlik meselesi olarak adlandırıldığında, yani gündeme eklendiğinde sihirli sözcük güvenlik etkili olur; tartışma durur, vatandaşlar devletin istediğini sorgulamadan yerine getirirler. Bu gerçekleyle vergilerin arttırılmasını, eğitim ve sağlık harcamalarından kesinti yapılmasını, bazı demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasını, daha gündelik hayata indirmek gerekirse, binalara girerken üzerlerinin aranmasını sorgulamazlar.

Örnek vermek gerekirse, bazı bölge ülkelerinde ulusal güvenliğin tanımı çok geniştir. Bunun nedeni bu ülkelerin güvenliklerine yönelik tehdidin sadece komşu ülkelere ya da ABD'nin müdahaleci politikalarından değil aynı zamanda iç sorunlardan kaynaklandığının düşünülmesidir. Devlet ve ulus inşasının hala sürdüğü bu coğrafyalarda rejimler her baktıkları yerde tehdit görebilmektedirler. Bu tehditlerle baş edebilmek için de güvenlik gündemini geniş tutmaktadırlar. Aslında yaptıkları, ulusal güvenliği korumak adına bir ailenin, bir zümrenin, bir kabilenin veya sınıfın (ya da güvenlik sektöründeki herhangi bir organın) iktidarını devam ettirmektir. Bunu da 'güvenlik' kelimesinin sihrinden yararlanarak yaparlar.

Özetleyecek olursak, yeni güvenlik yaklaşımının ortaya çıkış sebebi askeri-odaklı yaklaşımlarla güvensizlikleri giderilemeyen ve hatta daha da derinleştirilen vatandaşların ihtiyaçlarına cevap vermektir. Yeni güvenlik yaklaşımının ortaya çıkış nedeni aynı zamanda devlet güvenliğinin bir amaç değil, vatandaşların güvenliğini sağlamakta bir araç olduğunu vurgulamaktır. Vatandaşların güvenliğini sağlayabilmesi için devletin kendisinin güvencede olması elbette gereklidir. Ancak bazı devletlerin özgürlükleri sınırlayan baskıcı uygulamaları vatandaşlarının güvenliğine öncelik verdikleri konusunda kuşulanmamıza neden olmaktadır. Diğer taraftan liberal felsefeyi benimsemiş bazı devletler de gerek 11 Eylül sonrası kendi ülkelerinde uyguladıkları politikalar, gerekse dış politikaları yoluyla insan güvenliğini tehdit etmektedirler. Kısacası devletlerin güvenlik yaklaşım ve

uygulamalarının sorgulanmayışı, vatandaşların güvenliğine yönelik kendi oluşturdukları tehditlerin gözden kaçırılmasına neden olmaktadır. Yeni güvenlik işte bu sorgulamadır; uygulamadaki dönüşümdür.

Modern güvenlik fikri, Soğuk Savaş dönemindeki güvenlik kaygılarından bu yana gelişti. Bu dönemde (1948–1990), batıdaki konvansiyonel akıl, güvenlik politikasının çekirdeğini oluşturuyordu ve dengeyi koruyabilirdi. Alternatifler sunuldu, nükleer kıyamet veya yatışma. Bu dönemde güvenlik, caydırma üzerine kuruluydu; diğer tarafı hiç kimse hayatta kalmayacak şekilde nükleer silahları kullanmaya sürüklemek, başka bir deyişle **Karşılıklı Kesin Yıkım** doktrini olarak bilinir.⁴⁶

1970'lerin sonuna kadar caydırma, Batı'nın strateji politika ve düşüncesiydi. Yükselen küresel ekonomik bağlılığa rağmen, caydırma Sovyet gücünü bölmek için en gerçekçi yöntem olarak görüldü. Bununla birlikte 1970'lerin sonlarında Birleşik Devletlerin Nükleer güçlerini Avrupa'ya doğru yayması, özellikle çoğaltılmış radyasyonlu savaş başlıkları (nötron bombaları) ve füze sistemleri artan bir protestoya sebep oldu.

Bu tür yayılmalar yeni barış hareketinin protesto konusuydu. Savaş halindeki Sovyet karşıtlarının sözcüsü Birleşik Devletler Başkanı Ronald Reagan ve Moskova'dan yeni adımların olmaması ve silah sistemlerinin maliyetleri konusundaki endişeler bu protestoları artırmıştı⁴⁷ Bu nedenle güvenlik kavramının gelişimi çerçevesi içinde, *Toplumsal Güvenlik: Hayatta Kalma Üzerine Ayrıntılı Tasarı* adı altında, Bağımsız Silahsızlanma ve Güvenlik Komisyonu Yayınları 1982 yılı Raporu basıldı. İsveç Başbakanı Olof Palme başkanlığında Palme Komisyonu Danışmanlığı Raporu. (Bağımsız Silahsızlanma ve Güvenlik Komisyonu Yayınları, 1982; bundan sonra Palme Komisyonu olarak bilindi). Rapor, silah yarışının ekonomik ve sosyal yönden israf, az gelişmiş ülkelerin kalkınmasına zararlı ve bilinen diğer şeylerden daha tehlikeli fikri üzerine bina edildi.⁴⁸

2.1.3. GÜVENLİK SİYASETİ

Mevcut durum; ülkenin iç güvenliğini ve asayişini, kamu düzenini ve genel ahlakı, Anayasa'da yazılı hak ve hürriyetleri korumak, sınır kıyı ve karasularının muhafaza ve

⁴⁶ Erdoğan, S. (2006), "Sosyal Güvenlikte Değişim", İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ulusal Bağımsızlık İçin Türkiye İktisat Politikaları Kurultayı, 13-16 Haziran, Malatya, syf. 70

⁴⁶ Erdoğan, a.g.e, syf 71

⁴⁷ Erdoğan, a.g.e., syf. 73

emniyetini sağlama görevi; bakanlığa bağlı iç güvenlik kuruluşlarını idare etmek suretiyle İçişleri Bakanlığı'na verilmiştir. İçişleri Bakanlığı, bu görevleri bağlı kuruluşları olan Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı vasıtasıyla yürütmektedir. Günümüzde toplumun sosyoekonomik ve politik yapısının değişmesi, nüfus hareketleri, suç ve suçluların tür ve mahiyet olarak değişmekte olması, teknolojik gelişmeler ve halkın güvenlik kuvvetlerinden beklentilerinin değişmesi, çağımızda yeni mücadele stratejileri ve yöntemlerini gündeme getirmektedir. Öte yandan ülkemiz, bulunduğu konum itibarıyla çevresinde meydana gelen terör, yasadışı göç, insan kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti ve uluslararası örgütlü suçlardan doğrudan etkilenmektedir. Bu nedenle ülke güvenliğini tehdit eden suçlarla mücadele, bütün gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de iç güvenlik uygulamalarının daha etkin hale getirilmesini ve yeni mücadele stratejileri oluşturulmasını gerektirmektedir. Bu kapsamda, güvenlik güçlerinin zaman ve mekân itibarıyla her zaman ve her yeri kontrol ederek suç işlenmesini önleyebilecek ve işlenen suçlara el koyarak sanık ve delillerini en kısa zamanda adli mercilere teslim edebilecek bir hareket kabiliyetine kavuşturulması ana hedeftir. Bu çerçevede, orta ve uzun vadede, asıl işlevi güvenlik hizmeti vermek olan iç güvenlik birimlerinin, çağın gerektirdiği modern teknolojik araç ve gereçle donatılmış, ilgili her konuda yeterli eğitimin alınmakta olduğu, katı merkezîyetçi yönetim ve örgütlenme biçiminden uzaklaşmış, esnek teşkilat yapısına sahip, hukukun üstünlüğünü esas alan, insan haklarına saygılı, halkla ilişkileri en üst seviyede tutan ve koordinasyonunun bir elden yürütüldüğü bir iç güvenlik yönetim yapısına kavuşturulması esas alınmalıdır.

Güvenlik birimlerinde yeniden yapılanma; yönetimin amaçları, hedefleri, görevleri başta olmak üzere sistemli bir inceleme ve araştırmaya dayanan, çağın öngördüğü teşkilatlanma kurallarına göre insanı ön plana alan, yenilikçi, öncü, değişimlere ve çağın gereklerine uyabilen bir kurum yapısı çerçevesinde olmalıdır.

Güvenlik birimleri; hukuk devleti ve demokrasi içinde insan haklarını önde tutan, halk merkezli, hizmeti halkın ayağına götüren, şeffaf ve etkin bir güvenlik hizmeti sunmalıdır. Bütün bu sayılanları gerçekleştirebilmek için, İçişleri Bakanlığı'nın, iç güvenlik alanında stratejiler belirleyen, planlar yapan, hedefleri koyan, uygulamada etkinlik ve verimliliği esas alan bir yapıya kavuşturulması gereklidir. Bu doğrultuda; 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 2. maddesine göre, iç güvenlik konularını sürekli izlemek ve

değerlendirmek üzere İçişleri Bakanı'nın başkanlığında oluşturulan İç Güvenlik Değerlendirme Kurulu'nun aktif hale getirilmesi sağlanmalıdır.

İçişleri Bakanlığı Merkezi, yasal, stratejik ve fiziki yapılanmasını tamamlayarak İç Güvenlik Değerlendirme Kurulu'nun sekretarya görevini üstlenmelidir. İç güvenlik hizmeti bölünmez bir bütündür. Dış güvenlik alanında olduğu gibi iç güvenlik hizmetlerinde de etkinliğin sağlanması için tek elden stratejiler belirlenmesi, plan ve programların yapılması ve uygulamaların da eşgüdüm içinde yürütülmesi bir zorunluluktur. Hizmet alanının niteliğine göre yine dış güvenlik hizmetlerinde olduğu gibi, farklı örgütsel yapılar kurulabilir. Ancak bu örgütsel yapılar üzerinde ve arasında yeterli ve etkili düzeyde tek elden yönetim ve koordinasyon sağlanması şarttır.⁴⁹

Ancak iç güvenlik alanında parçalı bir yapı söz konusudur. İç güvenlik ile ilgili görev yapan kuruluşların bazıları (MASAK, Gümrük Muhafaza) iç güvenlik hizmetinden sorumlu olan İçişleri Bakanlığı bünyesi dışında yapılanmıştır. Bu farklı örgütsel yapı ve bağlılık ilişkileri, iç güvenlikte birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir.

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde iç güvenlik mevzuatının ve yapılanmasının, Ulusal Program'da öngörülen hedefler doğrultusunda düzenlenmesi amacıyla; İçişleri Bakanlığı Merkez Teşkilatı, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği arasında oluşturulacak işbirliği ile mevcut yasalar ve teşkilat yapıları AB mevzuatı ile uyumlu hale getirilmelidir.

Bu sebeple bütüncül ve etkili bir iç güvenlik yönetimi sağlamak üzere, kısa, orta ve uzun vadeli bir takvim çerçevesinde yeniden yapılandırılmalıdır. Bu hedef doğrultusunda;

- Emniyet ve asayiş hizmetlerinin yönetimi ve koordinasyonundan ülke genelinde İçişleri Bakanlığı, mahalli bazda ise mülki idare amirleri sorumlu olup, aksi yönde düzenlemeler kaldırılmalıdır.
- Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü ve Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) İçişleri Bakanlığı'na bağlanmalıdır.
- Mernis Projesi (Merkezi Nüfus Sistemi), ülke genelinde ivedilikle hayata geçirilmeli, Kimlik Bildirme Kanunu'nun uygulanması sağlanmalıdır.
- Emniyet Teşkilatı bulunmayan ilçe merkezleri ve belediyelerde, kademeli olarak ilçe merkezlerinden başlamak üzere Emniyet Teşkilatı kurulmalıdır.

⁴⁹ 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, Md. 2

Bu yeniden yapılanma sürecinde, mevcut yapı içerisinde güvenlik yönetiminde etkinlik ve koordinasyonu zaafa uğratacağı, ihtisaslaşma esasına göre organize olan güvenlik güçlerinin verimlilik ve motivasyonunu olumsuz yönde etkileyeceği, personelin özlük hakları itibariyle yeni sıkıntılar doğuracağı değerlendirilen "adli polis" gibi yeni güvenlik yapılanmalarından kaçınılmalıdır.

İç güvenlik birimlerinin asıl işlevi, önleyici güvenlik hizmetinin verilmesi, suç ve suçlulukla mücadeledir. Bu doğrultuda;

- İç güvenlik birimlerine görevler yükleyen ve asli işlevlerini yerine getirmekten alıkoyan mevzuat gözden geçirilerek bu konuda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bu kapsamda, güvenlik personelinin esas olarak güvenlik hizmetlerinde istihdam edilmesi sağlanmalı, güvenlikle doğrudan bağlantısı bulunmayan sosyal ve teknik bazı hizmetler sivil personel eliyle yürütülmeli veya özelleştirilmelidir.

İç güvenlik hizmetlerinin; “objektiflik”, “halka dönük olma”, “hizmeti halkın ayağına götürme”, “önleyicilik kapasitesi gelişmiş olma” ilkeleri doğrultusunda yeni bir anlayışı geliştirmesi ve bu anlayışa paralel görev yapılanması gerekmektedir. Bu hedef doğrultusunda;

- Emniyet ve asayiş hizmetlerinin daha etkin ve çabuk sunulmasına yönelik olarak taşra yöneticilerine daha fazla yetki ve sorumluluk verilmesi esas alınmalıdır.
- Emniyet ve asayiş hizmetlerinin sunumunda halkın katılımının artırılmasına yönelik çalışmaların sürekliliğini sağlamak, vatandaşın istek ve şikâyetlerinin süratle değerlendirilerek gözlemlenen aksaklıkların giderileceği bir sistem oluşturulmalıdır.
- Güvenlik güçlerinin daha etkin ve verimli hale gelebilmesi için, atama, yer değiştirme, terfi ve zorunlu emeklilik sistemi objektif ölçüler içerisinde süreye ve liyakat sistemine dayandırılmalı, “eşit işe eşit ücret ilkesi” gereğince güvenlik kuruluşları personeli arasındaki ücret dengesizliği giderilmelidir.
- Güvenlik hizmetlerinde etkinliği sağlamak amacıyla, uzmanlaşma ve branşlaşmaya ağırlık verilerek bu çerçevede süreklilik sağlanmalıdır.

- İçişleri Bakanlığı ve bağlı birimlerince yayınlanan talimat ve genelgeler ile diğer kuruluşlarla yapılan protokoller her yılsonunda değerlendirilerek, uygulamada kalıp kalmayacağı hususu İçişleri Bakanlığı'nca karara bağlanmalıdır.
- Önleyici kolluk anlayışı bütün kolluk güçlerine yerleştirilmeli, eğitim, görev anlayışı, yöntemler, mimari ve araç gereç bu çerçevede yeniden ele alınmalıdır. Bu doğrultuda güvenlik güçlerinde halen mekâna bağlı çalışma düzeni olan karakol sistemi gerekli yerlerde mobil hale getirilmeli, yaya ve motorize devriye hizmetlerinin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- Güvenlik hizmetlerinin halkın ayağına götürülmesi yaklaşımı benimsenerek bu amaca yönelik gerekli yapı oluşturulmalıdır.
- Özel güvenlik uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi sağlanmalıdır.
- Yerleşim alanlarının planlanmasında, özel olarak korunmaları ekonomik, sosyal, siyasi ve askeri açıdan önem taşıyan kamu ve özel sektör tesislerinin/binalarının koruma projeleri, güvenlik hizmeti gören kuruluşlarla işbirliği içerisinde yapılmalıdır.
- Güvenlik görevlilerinden önemli bir bölümünün istihdam edildiği özel koruma uygulaması yeniden gözden geçirilerek sınırlandırılmalıdır.
- Terör ve organize suç örgütleri ile mücadele eden birimlerin etkinlik ve verimliliğinin artırılması için teknolojik gelişmeler takip edilerek, bu birimler gerekli araç, gereç ve ekipmanlar ile donatılmalı; uluslararası boyutları olan suçlar ve suç örgütleriyle mücadelede nitelikli eleman yetiştirilmesi için mevcut yapı etkinleştirilmelidir.
- Güvenlik hizmetleri kapsamında yürütülen istihbarat hizmetlerinin görev, yetki, sorumluluk ve diğer alanlara ilişkin düzenlemeleri, Avrupa Birliği Müktesebatı ile uyumlu hale getirilmelidir.
- Personelin bilgisini sürekli güncelleştirmesi ve kendisini yenilemesi amacıyla; hizmet içi eğitim, hizmet sırasında eğitim ve yurt içi ve yurt dışı özel eğitim programları, psikolojik ve sosyal içerikli olarak bütün personeli kapsayacak şekilde üniversitelerin ilgili bölümleri ile de kurulacak işbirliği çerçevesinde devamlılığı

sağlanmalıdır. Gerektiğinde bu hizmet içi eğitimler bakanlık koordinasyonunda etkinleştirilmelidir.

Sonuç ve öz olarak; liberal bir demokraside iç güvenlik daima sivil hükümetlerin sorumluluğundadır. İç güvenlik işini fiilen yerine getiren birimler de hem sivil yönetime doğrudan bağlı hem de bizatihi kendileri sivil olan teşkilatlardır. Bu teşkilatlar genel kolluk yetkisinin kullanılmasında münhasır yetkiye sahiptir. İç güvenlik teşkilatı olağan-olağanüstü her dönemde tam yetkilidir. Askeri birliklerin yardıma çağırıldığı durumlarda bile operasyonların yönetimi sivil iç güvenlik yetkililerinin yönetim ve kontrolünde yürütülür.

2.2. GENEL KOLLUK

Kolluk hizmetlerinin devlet düzeninin kurulması ve devamı, vatandaşların huzur ve emniyet içinde yaşamalarının temini ve dolayısıyla cemiyet hayatının gereği gibi yürütülebilmesi için ne derece mühim olduğu açıktır. Nitekim gerek insanların suç işleyebilecekleri ortamın teşekkül etmesine engel olmak, gerekse suçluları takip ederek cezasız kalmamalarını sağlamak; günlük hayatın düzenli şekilde akışını temin etmek için alınan tedbirlere riayet edilip edilmediğini kontrol ve gözetim altında tutmak, devlet otoritesini temsil edenlerin ilk ve en mühim vazifelerinden addedilmektedir.

Asayiş ve emniyetin ne şekilde sağlanması gerektiğine yönelik çalışmalar, yani kolluk hizmetlerinin yürütülmesi hususunda yapılanlar, bugün olduğu gibi Osmanlılar devrinde de devlet hizmetlerinin büyük bir kısmını teşkil ediyordu. Ne yazık ki Osmanlılarda kolluk hizmetlerinin ne şekilde yürütüldüğünü ortaya koyan tetkiklerin yetersizliği ilk bakışta göze çarpmaktadır.

İnsanların bir arada yaşamaya başlamasıyla birlikte, dışardan gelebilecek tehditlere karşı koymak ve bireyler arasında doğabilecek sorunların çözümü için bir teşkilata ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç uzun bir süre tek bir teşkilatla giderilirken zaman içerisinde tehdidin çeşitliliğine binaen her tehdiye ayrı bir kuvvet ayrılması kabul görürü hale gelmiştir. Bu noktadan hareketle dış tehdiye karşı silahlı kuvvetler, iç tehdidin bertaraf edilmesi ve toplum içerisinde güvenlik ve asayişin sağlanması için de iç güvenlik (kolluk) teşkilatları oluşturulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nde genel kolluk temel olarak üç ana kategoriye ayrılmıştır. Bunlar polis, jandarma ve sahil güveniktir. Temel yaklaşım olarak belediye sınırlarında

genel asayiş ve huzurun sağlanması polise verilmişken mülki sınırların belediye alanı dışında kalan bölgede ise jandarma bu görevi yaparken tüm iç sular ve denizlerde karasularımız da Sahil Güvenlik Komutanlığı bu görevi sürdürmektedir.

2.2.1. GENEL KOLLUK BİRİMLERİ

2.2.1.1. POLİS

Emniyet Genel Müdürlüğü, genel kolluğun bir parçası olarak görevini sürdürmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatı, halen bir genel müdür, beş genel müdür yardımcısı, bir teftiş kurulu başkanı, bir polis akademisi başkanı, bir birinci hukuk müşaviri, 27 daire başkanı, bir polis koleji müdürü, bir spor başkanı, bir yardımcı araştırma ve danışma merkezi başkanı, bir trafik araştırma merkezi müdürü, bir özel kalem müdürü ve bir sivil savunma uzmanından oluşmaktadır.

Değişime paralel olarak hizmet sahası genişleyen teşkilatın bazı hizmetleri, merkezden yürütülmesinin verimli olmaması sebebiyle gerekli aktivitenin sağlanabilmesi için bölge müdürlükleri vasıtasıyla yürütülmeye başlanmıştır. Bu bağlamda Teftiş Kurulu Başkanlığı, İstanbul, Adana ve İzmir’de çalışma merkezleri, kriminal polis laboratuvarları; İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır, Samsun ve Erzurum Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlükleri gibi birimleri faaliyetlerini sürdürmektedir.

Taşra teşkilatı 81 İl Emniyet Müdürlüğü, 335 İlçe Emniyet Müdürlüğü, 373 İlçe Emniyet Amirliği, 1 Hudut Şube Müdürlüğü, 8 Hudut kapısı Emniyet Amirliği, 13 Hudut Kapısı Emniyet Komiserliği, 8 Serbest Bölge Emniyet Amirliği ve 1336 Karakol Amirliği’nden oluşmaktadır.

Emniyet teşkilatı, emniyet hizmetleri sınıfından 4716 emniyet müdürü, 1030 emniyet amiri, 4200 baş komiser, 3400 komiser yardımcısı, 150 bin polis memuru olmak üzere toplam yaklaşık 187 bin personelden oluşmaktadır.⁵⁰

POLİS TEŞKİLATININ TARİHİ GELİŞİMİ

Yeniçeri Ocağı’nın ortadan kaldırılmasından sonra(1826), başkent ve eyaletlerdeki zabıta hizmetleri eskisiyle kıyaslanamayacak derecede gelişmesine rağmen, bu hizmetler

⁵⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü, 2000 Yılında Türk Polisi, Ankara 2000

karışık ve ayrı ayrı kurumlara bağlı olarak yürütülüyordu. Teşkilat ve yürütme alınındaki bu karışıklığı ortadan kaldırmak amacıyla, 1845 yılında İstanbul'da bir polis teşkilatı kurulması düşünülmüştür. Zaptiye Müşirliği'nin kurulmasından bir yıl önce, seraskerliğe bağlı kavasların '*polis*' adı altında birleştirilmeleri düşünülmüştü.⁵¹

Polis teşkilatının tam olarak kurulması 25 Temmuz 1867'de yayımlanan talimatla gerçekleşmiştir. Zaptiye Müşirliği'nin kaldırılmasından sonra 1879'da kurulan Zaptiye Nezareti, önceleri sadece İstanbul'daki polis teşkilatını kapsarken, daha sonraları bütün ülkeye yayılmış ve 1909 yılına kadar bugünkü Emniyet Genel Müdürlüğü'nün görevlerini yürütmüştür.

6 Aralık 1907'de polisin görev ve yetkilerini gösteren 16 maddelik bir yönetmelik yayımlanmış; böylece jandarmaya da aynı yetkileri veren ilk hukuki metin niteliğini taşıyan bir belge ortaya çıkmıştır.

19 Nisan 1907'de ilk Polis Nizamnamesi yayımlanmıştır. Uzun süre polisin görevindeki tüm ihtiyaçlarını karşılayan bu kanunun özelliği tamamen yerli olması yani hiçbir yabancı ülkeden alınmamış olmasıdır.

1921 yılında kabul edilen Kanuni Esasi ile idari yapıda değişiklikler yapılmış, ülke vilayetlere, kazalara ve nahiyelere bölünmüştür. Bu yıllarda tüm bu yerlerde emniyet teşkilatı kurulamadığından birçok yerde emniyet ve asayiş hizmetleri yine jandarma tarafından yürütülmüştür.

1932 yılında 2049 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu çıkartılarak bugünkü teşkilatlanmanın esas dayanakları yapılmıştır. Emniyet teşkilatında önemli bir süre değişiklik olmamış ancak 1953 yılında Karayolları Trafik Nizamnamesi çıkartılarak trafiğin düzenini ve denetimini sağlamak üzere trafik zabıtası kurulmuştur.

2.2.1.2. JANDARMA

İnsanların bir arada yaşamaya başlamasıyla birlikte, dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı koymak ve bireyler arasında doğabilecek sorunların çözümü için bir teşkilata ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç uzun bir süre tek bir teşkilatla giderilirken zaman içerisinde tehdidin çeşitliliğine binaen her tehdiye ayrı bir kuvvet ayrılması kabul görür hale gelmiştir. Bu noktadan hareketle, dış tehdiye karşı silahlı kuvvetler, iç tehdidin bertaraf

⁵¹ Emniyet Genel Müdürlüğü, 2000 Yılında Türk Polisi, Ankara 2000

edilmesi ve toplum içerisinde güvenlik ve asayişin sağlanması için de iç güvenlik (kolluk) teşkilatları oluşturulmuştur.

Jandarma teşkilatı, barışta yasaların öngördüğü mülki, adli, askeri ve diğer görevleri, seferde ise bu görevlerin yanında yurt savunmasında verilecek görevleri başarmak ve ülke bütünlüğüne, anayasanın belirlediği hür, demokratik, laik, parlamenter sisteme yönelik iç tehdit(yıkıcı bölücü irticai faaliyetler, organize suçlar) unsurlarını bertaraf ederek yurttan huzur ve güven ortamını sağlamak ve idame ettirmektedir.⁵²

JANDARMANIN TEŞKİLAT YAPISI

Jandarmanın teşkilat yapısı genel olarak genel komutanlık karargâhı ve bağlı birlikleri, iç güvenlik birlikleri, sınır birlikleri, eğitim birlikleri, jandarma okulları, idari ve lojistik destek birlikleri ile görevin özelliğine göre kurulan diğer birliklerden oluşur.

İÇ GÜVENLİK BİRLİKLERİ

Mülki taksimata göre kurulan mülki teşkilata tabii olan jandarma, iç güvenlik birlikleriyle doğrudan emniyet ve asayiş görevleri olmayıp, ihtiyaç duyulduğunda iç güvenlik birliklerini takviye etmek amacıyla kurulmuş olan, mülki teşkilata tabii olmayan iç güvenlik birlikleri olarak tasnif edilir.

- a) Mülki teşkilata tabii olan jandarma iç güvenlik birlikleri:
 - I. Jandarma Bölge Komutanlığı
 - II. İl Jandarma Komutanlıkları
 - III. İl Merkez/ İlçe Jandarma Komutanlıkları
 - IV. Jandarma Karakol Komutanlıkları
 - V. Jandarma Koruma Birlikleri
 - VI. Emniyet ve asayiş hizmetlerine tahsisli Jandarma Komando Birlikleri
- b) Mülki teşkilata tabii olmayan jandarma iç güvenlik birlikleri:
 - I. Jandarma Komando Birlikleri
 - II. Jandarma Havacılık Birlikleri
- c) Görev özelliklerine göre kurulan timler/ birimler
 - I. Trafik Timleri
 - II. Olay Yeri İnceleme Timleri
 - III. Otoyol Asayiş Timleri

⁵² Jandarma Talimnamesi, Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi, Ankara 2004

- IV. Motosikletli Asayiş Timleri
- V. Asayiş Bot Komutanlıkları
- VI. Mobil Asayiş Karakolları
- VII. Dağ Arama Kurtarma Timleri
- VIII. Devriye / Asayiş / İz Takip / Narkotik / Mayın ve Bomba Arama / Arama Kurtarma Köpek Timleri
- IX. Çevre Koruma Timleri
- X. Doğal Hayatı Koruma Timleri
- XI. Jandarma Çocuk Merkezleri
- XII. Diğer birlikler

JANDARMANIN GÖREVLERİ

A) Mülki Görevleri

Mülki görevler, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin sağlamak korumak ve kollamak, kaçakçılığın men ve tahkiki ile suç işlenmesini önlemek maksadıyla önceden gerekli tedbirleri almak, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış korunmasını sağlamak için icra edilen görevlerdir.

Genel olarak bir suçun işlenmesine mani olmak maksadıyla kişilerin özgürlüklerini yasal olma koşuluyla kamu yararına sınırlayan ya da yasaklar getiren önceden alınmış tüm işlem ve önlemler jandarmanın mülki görevleridir.

B) Adli Görevleri

Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini korumak için önceden gerekli önlemleri almakla görevli olan jandarma, alınan bütün önlemlere rağmen suç işlendikten sonra suçu aydınlatmak ve suçluları yakalayıp adalete teslim etmekle de görevlidir. Bu kapsamda; adli görevler, işlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmayı ve bunlara ilişkin hizmetleri yerine getirmeyi kapsar.

Jandarma, adli görevlerini yerine getirirken yasal dayanağını; Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu, Meşhut Suçların Muhakeme Usul Kanunu, Çocuk Suçları Muhakeme Kanunu, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanun ve Yönetmeliği, Gözaltı Yönetmeliği, Suç Eşyası Yönetmeliği ve jandarmaya görev veren tüm kanunlardan almaktadır.

C) Askeri Görevleri

Jandarma, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir parçası olup eğitim-öğretim, askeri kanun ve nizamların verdiği görevler, sıkıyönetim ve seferberlik halindeki görevler ile Genelkurmay Başkanlığı'nca verilen görevler bakımından Genelkurmay Başkanlığı'na bağlıdır.

D) Diğer Görevler

Mülki, adli ve askeri görevlerin dışında kalan ve çeşitli mevzuatla jandarmaya verilen özellik taşıyan, özel koruma / kollama önlemlerinin alınmasını gerektiren görevler diğer görevlerdir.

2.2.1.3. SAHİL GÜVENLİK

KURULUŞU VE TARİHÇESİ

Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1859 yılında “Rusumat Emaneti” teşkilatı ile emrindeki “Muhafaza Memurluğu” ,sahillerimizin korunması, kaçakçılığın önlenmesi ve izlenmesi için kurulmuştur. 1886 yılında bu görev jandarmaya bağlı “Kordon Bölükleri”ne verilmiştir.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1923 yılında da 1917 sayılı kanunla Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı “Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığı” kurulmuştur. Denizden yapılacak kaçakçılığın önlenmesi ve karasularımızın güvenliği bu kuruluşa verilmiştir. Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığı görev yönünden Gümrük ve Tekel Bakanlığı, deniz sınırlarının güvenliği ve personelinin eğitimi bakımından Genelkurmay Başkanlığı bünyesinde 1956 yılına kadar bu faaliyetlerini sürdürmüştür. 1956 yılında lağvedilen bu kuruluşun görevleri Jandarma Genel Komutanlığı'na devredilmiştir.

1967 yılından itibaren Sahil Güvenlik Komutanlığı kurulması için başlatılan çalışmalar sonucunda, 9 Temmuz 1982 tarihinde 2692 sayılı kanun kabul edilerek Sahil Güvenlik Komutanlığı kurulmuştur. 1 Eylül 1982 tarihinden itibaren göreve başlayan Sahil Güvenlik Komutanlığı, 1985 yılına kadar Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı olarak görev yapmıştır. 1 Ocak 1985 tarihinden itibaren İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmaktadır.

Sahil Güvenlik Komutanlığı'nı müstakil yapıya kavuşturan kanun, 18 Haziran 2003 tarihinde yasalaşmış, 24 Haziran 2003 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

GÖREVLERİ

Sahil Güvenlik Komutanlığı, bir deniz coğrafyası üzerinde yer alan ülkemiz çevresindeki tüm denizlerimizde, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarımızda güvenliği sağlamak, ulusal ve uluslar arası hukuk kuralları çerçevesinde hükümlerine hakkına sahip olduğumuz denizlerde, bu hak ve yetkilerin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın genel sorumluluğu dışında kalanları kullanmak, deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılığı önlemek ve izlemek amacıyla 9 Temmuz 1982 yılında 2692 sayılı yasa ile kurulmuş bir güvenlik kuvvetidir. Sahil Güvenlik Komutanlığı'na 2692 sayılı yasa ile tevdi edilen görevler şunlardır;

- Sahil ve karasularımızı korumak, güvenliğini sağlamak,
- Denizlerimizde can ve mal emniyetini sağlamak,
- Deniz ve kıyılarda görülecek başıboş mayın, patlayıcı madde ve şüpheli cisimler için gerekli tedbirleri almak ve ilgili makamlara iletmek,
- Deniz seyir yardımcılarının çalışma durumlarını izlemek, görülen aksaklıkları ilgili makamlara iletmek,
- Karasularımıza giren mültecileri, yanlarında bulunabilecek silah ve mühimmattan arındırmak ve bunları ilgili makamlara teslim etmek,
- Deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık faaliyetine engel olmak,
- Gemi ve deniz araçlarının telsiz, sağlık, pasaport, demirleme, bağlama, avlanma, dalgıçlık ve bayrak çekme ile ilgili kanunlarda belirtilen hükümlere aykırı eylemlerini önlemek,
- Su ürünleri avcılığını denetlemek,
- Deniz kirliliğini önlemek amacıyla denetimler yapmak,
- Sualtı dalışlarını denetleyerek eski eser kaçakçılığına engel olmak,
- Türk arama kurtarma sahasında, uluslararası arama kurtarma sözleşmesi ile ulusal arama kurtarma yönetmeliğinde belirtilen esaslar dâhilinde arama kurtarma görevlerini yerine getirmek,
- Yat turizmi faaliyetlerini denetlemek,
- Emredildiğinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde ülke savunmasına katkıda bulunmaktır.

Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın görev alanına giren durumların ihbarı için Özel Hizmet Telefonu ALO-158'dir.⁵³

2.3. JANDARMA

Tanım olarak; "Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir."

2.3.1. TÜRKİYE'DE JANDARMANIN TARİHİ GELİŞİMİ

2.3.1.1. İSLAMİYET ÖNCESİ

Tarih boyunca insanlar sosyal hayatın devamı için huzur ve sükûnu koruyacak, mal ve can güvenliğini sağlayacak koruyucu bir güce her zaman ihtiyaç duymuşlardır.

Türkler, Yayık Irmağı ve Ural Dağları'ndan Tuna Irmağı'na kadar uzanan geniş coğrafyada egemenliklerini, özelliklerini, asayiş ve düzeni askeri güçleri ile sağlamışlardır. Bunun için Türklerin asayiş tarihleri ile askeri tarihleri daima iç içe olmuştur.

Eski Türklerin asayiş ve zabıta tarihi incelendiğinde, ilk önce '*subaşı*' tabiri ile karşılaşılır. Eski Türklerde '*su*' ordu, asker anlamına gelmektedir. Savaş zamanında ordunun başında bulunan, barış zamanında memleketi idare etmekle yükümlü olan subaşının görevi boylar arası birleşmeler başlayıp topluluklar büyüyünce küçülmüş, memleket idaresini ve devlet başkanlığını kağan üstlenmiştir. Subaşılar ise savaş sırasında belirli bir birliğe komuta ederken barış zamanında da buldukları yerin asayiş ve zabıta işlerine bakmaya devam etmişlerdir.

Eski Türklerde zabıta hizmetleriyle ilgili olarak karşılaşılan ikinci tabir '*taruga*'dır. Gerek Türklerde ve gerekse Orta Asya Moğollarında inzibat amirine taruga denmiştir. Timur zamanında ve daha sonraki dönemlerde Orta Asya Türkleri arasında bu söz emniyet müdürü karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu unvan bazı yerlerde hala kullanılmaktadır. Örneğin Kaşlarda bir nevi polis memuru olan taruga, Azerbaycan'da çarşı bekçilerinin amiri durumundadır.

Yukarıda açıklanan kolluk görevlilerinin dışında Türkler, emniyet ve asayiş '*tarhan*' ve '*tigin*' denilen genel valiler aracılığıyla sağlamışlar; '*yarkan*'ları da zabıta amirleri olarak valilerin emrine vermişlerdir. Göktürk Devleti'nde de tahrhan ve tiginlerden başka

⁵³ Jandarma Talimnamesi, Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi, Ankara 2004

daha küçük yerleşim merkezlerinde en yüksek askeri makam olan ‘şad’ ve ‘tudun’ların zabıta hizmetlerine bakan görevliler oldukları görülmektedir.

Eski Türklerde asayiş ve zabıta hizmetlerinin içerisinde karakolların da büyük bir önemi vardır. Şeyh Süleyman Çağatay lügati eserinde ‘karavul’ kelimesini karakol, ‘dideban’ (gözcü) gezici, ‘nigehban’ (bekçi) asker kolu olarak açıklamıştır.

Türkler, İslamiyet’i kabul ettikten sonra da İslami hükümlere tabi oldukları halde örfi konularda oğuz töresi yasalarını tatbik etmeye devam etmişlerdir. Bu suretle asıllarına olan bağlılıklarını hiçbir zaman unutmamışlardır.

2.3.1.2. İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE ASAYİŞ VE KOLLUK HİZMETLERİ

Hemen hemen tüm Türk İslam devletlerinde cezai, mülki ve yargı yetkilerini kendisinde toplamış gibi görünen kadı, burada da devletin asıl unsurlarından biriydi. Kadının, şehirlerin başında mülki ve askeri yetkilerle donatılmış olan subaşılarda sıkı bir işbirliği yaptığı görülmektedir. Selçuklularda ‘subaşı’ ordu kumandanlarına verilen bir unvandı. Bu unvana sahip olan kişiler sorumlu oldukları bölgelerin emniyet ve asayişini sağlamakla görevliydi. Bunların emrinde inzibat işlerine bakan ve bugünün zabıta amiri vazifesini gören ‘şihne ve dizdarlar’ vardı. Ayrıca ‘paspan’ adı verilen gece bekçileri de bu devirde asayiş ve emniyet işlerine bakan görevlilerdendi. Şihne ise şehirlerde ve geniş bölgelerde kabileler arasında emniyet müdürü, askeri vali ve hükümdarın temsilcisi olarak görev yapan yüksek memurdu.⁵⁴

2.3.1.3. OSMANLI DEVLETİNDE ASAYİŞ VE KOLLUK HİZMETLERİ

Osmanlı devletinin kuruluş döneminde günümüzün modern kolluk teşkilatlarından söz etmek mümkün değilse de emniyet ve asayiş hizmetlerine gereken önem fazlasıyla verilmiştir. Hatta bu hizmet kutsal bir görev sayılmıştır. Çalışma sistemleri o günün şartları içerisinde değerlendirildiğinde, modern anlamda olmayan asayiş hizmetleri toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmekteydi.

Osmanlı Devleti’nin asayişini sağlamada izlediği farklı yöntemlerden biri de suçlunun bulunmasında olayın geçtiği veya suçun işlendiği mahalle veya köyün topyekûn sorumlu

⁵⁴ Sevim, Ali, Merçil, Erdoğan, (1995) *Selçuklu Devletleri Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara

tutulmasıdır. Suçlu bulunmadığı takdirde tüm mahalle veya köy sorumlu tutularak zararın tazmini yoluna gidilmiştir.

2.3.1.4. OSMALIDA DEVLET YÖNETİMİNDE BULUNANLARIN KOLLUK GÖREVLERİ

- Padişahın Kolluk Görevleri
- Sadrazamın Kolluk Görevleri
- Divanı Hümayunun Kolluk Görevleri
- Beylerbeyi ve Sancakbeyinin Kolluk Görevleri
- Mütesellim Müsellim ve Voyvodanın Kolluk Görevleri
- Kadıların Kolluk Görevleri
- Esnaf Teşkilatının Kolluk Görevleri
- Kocabaşı Kethüda Mahalle İmamlarının Kolluk Görevleri
- Elçilikler ve Konsoloslukların Kolluk Görevleri

2.3.1.5. JANDARMA TEŞKİLATININ KURULUŞU VE CUMHURİYETİN İLANINA KADAR TÜRK JANDARMASI

YENİÇERİ OCAĞININ KALDIRILMASI (VAKAYI HAYRİYE)

Yüzyıllardır Osmanlı Devleti'nin en önemli askeri gücü ve pek çok savaşta devletin yüz akı olan Yeniçeri Ocağı, 17'nci yüzyılın başlarından itibaren yozlaşmaya başlamış ve Anadolu'da asayişi koruyan değil, bozan bir unsur haline gelmiştir.

İslahatçı bir padişah olan II. Mahmut, yüzyıllar boyu Osmanlı Devleti'nin askeri teşkilatının temeli olan Yeniçeri Ocağı'nı kaldırarak Osmanlı askeri tarihinde bir dönüm noktası oluşturmuştur.(1826)⁵⁵

Yeniçeri Ocağı'nın ortadan kaldırılması, kolluk tarihimiz açısından da oldukça önemlidir. Çünkü başkentte ve taşrada kolluk görevini de yerine getiren teşkilatın kaldırılmasından sonra, emniyet ve asayişle görevli diğer bazı teşkilatlar da kısa zamanda ortadan kalkmıştır. Böylece yeni kurulan “Asakiri Mansureyi Muhammediye'nin kollukla görevlendirilen kısmı, 1826–1846 yılları arasında askeri teşkilattan ayrı olarak modern zabıtamızın doğuşuna giden yolu açmıştır.

⁵⁵ Ali Sevim, Erdoğan Merçil, (1995), *Selçuklu Devletleri Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara

YENİÇERİ OCAĞININ KALDIRILMASINDAN SONRA KOLLUK HİZMETLERİ

Yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra birlikte vilayetlerde zabıta hizmetlerinin valiler ve mutasarrıflar tarafından yürütülmesi ve memleketin inzibat ve emniyetinin gerçekleştirilmesi özel emirlerle her tarafa duyurulmuştur. Fakat Asakiri Mansureyi Muhammediye'nin henüz kurulduğu değişiklikler geçirdiği yıllarda yurdun tamamında kolluk teşkilatı oluşturulmamıştır. Bu nedenle de başkent ve eyaletlerin asayiş tam anlamıyla sağlanamamıştır. Bu durum 1846 yılında Zaptiye Müşirliği'nin kuruluşuna kadar devam etmiştir.

TANZİMAT FERMANININ KOLLUK HİZMETLERİNE ETKİSİ

1839 yılında ilan edilen Tanzimat fermanıyla Osmanlı devletinde toplumsal ve siyasal açıdan çok değişiklikler olmuştur. Yapılan bu değişiklikler sayesinde kolluk teşkilatında da çeşitli gelişmeler olmuştur.

Tanzimat esaslarının uygulanmasıyla birlikte, eski has, zeamet ve tımar sistemleri kaldırılmış, dirlik sahipleri maaşa bağlanmıştır. Böylece dirlik sahiplerinin kollukla bir ilgileri kalmamıştır.

Tanzimatın ilanından sonra izin belgesi olmayanların yolculuk yapmaları yasaklanmış ve bunların kontrolü zaptiye askerlerine verilmiştir. Şehir, kasaba ve kırların korunması emniyet ve asayiş görevi seraskerliğe bağlanmıştır.

ZAPTİYE TEŞKİLATININ ORTAYA ÇIKIŞI

Sağlam bir teşkilat kurmak isteyen hükümet, askeri komutanlardan özel zabıta memurları tayin etmiştir. Bu zabıta memurlarının rütbeleri, gönderildikleri yerlere göre değişiklik göstermekteydi.

Emniyet ve asayişin sağlanması konusunda hala bazı noksanlıklar olduğunu düşünen hükümet, yeni bir kolluk teşkilatı kurulmasına karar vermiş ve zaptiye teşkilatının mümkün olduğunca çabuk oluşturulması için birçok bölgede başıbozuk süvari ve piyadeleri toplamıştır. Teşkilatlanmanın düzenli bir şekilde yürütülmesi için de bazı subaylar çeşitli illere atanmıştır.

Zaptiye teşkilatının oluşması açısından oldukça önemli olan bu girişim, jandarma teşkilatımızın çekirdeğini teşkil etmiştir denilebilir.⁵⁶

⁵⁶ Ali Sevim, Erdoğan Merçil, (1995), *Selçuklu Devletleri Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara

18 Şubat 1845 tarihli emirle tımarlı eşkıncilerin zaptiye yazılmaları, zaptiye tarihinde kolluk ve yetkilerinin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir. Adeta zaptiye talimnamesi mahiyetindedir.

ZAPTİYE MÜŞİRLİĞİ DÖNEMİ (ZAPTİYE MÜŞİRLİĞİ KURULUŞUNDAN JANDARMA DAİRESİ KURULUŞUNA DEĞİN OLAN DÖNEM)

Bu dönem müşirliğin kuruluş tarihi olan 16 Şubat 1846'dan jandarma dairesinin kuruluş tarihi 3 Aralık 1879'a kadar olan dönemdir. Bu döneme tevhide zabıta dönemi de denir. Bu dönemde İstanbul ve diğer illerin zaptiye işleri tek elden yönetilmiştir. Tüm kolluk görevlilerinin bağlı olduğu tek makam Zaptiye Müşirliği olmuştur.

Zaptiye Müşirliği'nin kurulması üzerine zaptiye askerleri daha etkin hale getirilmiş, Rumeli ve Suriye bölgelerinde 13 zaptiye alayı kurulmuştur. Anadolu'da da alay mahiyetinde olmayıp bağımsız durumda 10 000 zaptiye askeri vardı. Zaptiye Müşirliği'nin emrine verilmiş olan bu askerlerin nasıl yönetileceği Asakiri Zaptiye Teşkilat Nizamnamesi'yle belirlenerek yurdun her tarafında düzenli bir zaptiye teşkilatı kurulmuştur.⁵⁷

ZAPTİYE ASKERLERİNİN GÖREVLERİ

Zaptiye askerlerinin adli görevleri, önleyici ve idari görevleriyle askeri görevleri vardı. Görev yaptıkları bölgenin ve halkın huzur ve refahını korumak için gereken önleyici tedbirleri almak, devlet malının korunması ve tahsil işlerinde hükümetin emirlerini yerine getirmek görevleri vardı.

1879 yılında Asakiri Zaptiye'nin yönetimi Zaptiye Müşirliği'nden alınarak "seraskerliğe" verilmiş ve yerine kurulan Zaptiye Nezareti'nin görevi yalnızca polis işlerine bakmak olmuştur. Bu şekilde 1846 yılından kaldırıldığı 1879 yılına kadar Zaptiye Müşirliği diğer birçok görevleriyle birlikte memleketin tek zabıta kurumu olarak kalmıştır. Müşirlik 1879 yılında kaldırılmış ve yerini zaptiye nezareti ile jandarma dairesi reisliğine bırakmıştır.⁵⁸

2.3.1.6. JANDARMA KELİMESİNİN MENŞEİ

Jandarma kelimesi Fransızca "gendermerie" kelimesinden Türkçeye geçmiştir. Fransız kaynaklarında jandarma "gens" ve "d' armes" kelimelerinin birleşmesinden

⁵⁷ Ali Sevim, Erdoğan Merçil, (1995), *Selçuklu Devletleri Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara

⁵⁸ Sevim, Merçil, a.g.e,

oluşup ‘ silahlı adamlar demektir. 17’nci yüzyılın başlarında XIV. Lui zamanında jandarma; Fransız kralının muhafız kıtası olarak kullanılıyor ve bu anlama geliyordu. Jandarma birlikleri krala tabi ve sarayın muhafazası ile görevliydi.

Türklerde Selçuklular’dan beri kullanılmakta olan “*candar*” kelimesi, şehrin emniyetini sağlayan huzur ve sükûnu temin eden sultanın saraylarını koruyan görevliye verilen isimdi. Osmanlı döneminde Mısır’da da *candar* kelimesinin muhafız koruyucu, silahlı kuvvet manasında kullanılmış olduğunu görmekteyiz. “*Emiri candar*”, sultan sarayının muhafızlarının komutanı olup, Osmanlılarda çavuş başının görevlerini yürütüyordu.

Candar kelimesinin Fransızlardan yaklaşık 600 yıl önce kullanılmış olması ve her iki ülkede de saray muhafızlarına bu ismin verilmiş olması bazı yazarlarda bu kelimenin Fransızlara Türklerden geçtiği fikrini uyandırmıştır. Ancak bu düşünce henüz bilimsel bir altyapı bulamamıştır.

2.3.1.7. JANDARMANIN KURULUŞ TARİHİ

Asakiri Zaptiye Nizamnamesi’nin kabul tarihi olan 14 Haziran’ın kuruluş günü, Gülhane Hattı Hümayunu’nun yayınlandığı 1839’un da kuruluş yılı olarak kabul edilmiştir.

Daha önce seraskerlik tarafından yerine getirilen ve 16 Şubat 1846 yılında Zaptiye Müşirliği’nin kurulmasıyla ordudan alınarak mülki makamların emrine verilen zaptiye görevi, 5 Aralık 1879 tarihinde yeniden seraskerliğe bağlanmıştır. Sadaret makamının illere gönderdiği emirnamede, zaptiyenin orduya bağlanmasının Avrupa devletlerindeki uygulamaya daha uygun olduğu belirtilmiştir.

Jandarma teşkilatı, yeni kurulan ve seraskerlik makamının bir şubesi olan umum Jandarma Daireyi Merkeziye’sine bağlanmıştır.

Yapılan bu düzenlemelerden bütün iyi niyetli gayretlere rağmen istenen yarar sağlanamamış; Sait Paşa’nın görevden alınmasıyla her türlü yenilik hareketi durmuş, yabancı subaylar ülkelerine dönmüştür. Jandarma, Rumeli haricinde ikinci meşrutiyet devrine değin yarı jandarma yarı zaptiye olarak kalmış ve bir bocalama devri yaşamıştır.

Sultan Abdülhamit devrinde zabıta kuvveti sürekli bir karışıklık içinde kalmıştır. Bir vilayetin asayışı bozulduğunda ve yabancı devletlerin müdahalesi gerektiğinde, zaptiye adı hemen “jandarma”ya çevrilmiş ve asayişsizlik bu şekilde çözülmeye çalışılmıştır.

İllerde asayişin bozulması ve bu konuda zaptiye askerlerinin yetersiz kalması üzerine, özel tedbirlere başvurulmuştur. Kır serdarı denilen kuvvetler, haydut ve eşkıyanın takip edilmesi ve yakalanmasında kullanılmıştır.

1888 yılında jandarma dairesine bağlı olarak 33 jandarma alayı ve 6 müstakil jandarma taburu bulunuyordu.

Bu dönemde yurt genelinin geniş coğrafyası düşünüldüğünde, jandarma kuvvetlerinin ne denli yetersiz olduklarını görmek mümkündür. Örneğin 1890 yılında Rumeli'ye bağlı 21 köyü ve 18 bin nüfusu olan bir ilçede biri çavuş iki er olmak üzere toplam 3 jandarma bulunmaktaydı.⁵⁹

2.3.1.8. TENSİK (İYİLEŞTİRME REFORM) DÖNEMİNDE UMUM JANDARMA KUMANDANLIĞI

Tensik faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte, Osmanlı hükümeti tarafından Fransız Jandarma Kanunu'nun bir kopyası olarak, 1904 tarihli Jandarma Nizamnamesi yayımlanmıştır.

Bu nizamname ile hükümet yeniden yapılandırılan jandarma kuvvetlerinin teşkilat görev ve yetkilerini belirlemek istemiştir. Ancak bu nizamname yabancı bir ülkeden alındığı için milli ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak kalmıştır. Daha ziyade yabancı devletlerin baskısından kurtulmak için özensizce hazırlanmıştır. Her şeyden önce, Makedonya Jandarma Teşkilatı düşünülerek hazırlanan bu nizamname, söz konusu teşkilatın başında bulunanlar tarafından uygulanmak istenmemiştir. Ayrıca onaylanmadığı için nizamnamenin kanun kuvvetinde olmadığını ileri süren adli ve mülki memurlar da kendilerini bu nizamnamenin kendilerini bağlamadığını ileri sürmüşler, daha çok 1869 tarihli nizamnameye göre hareket etmek istemişlerdir.

Her şeye rağmen, 1904 tarihli nizamname 1869 tarihli nizamnameden üstün olduğundan, bütün itirazlara rağmen Makedonya hariç diğer bölgelerde uygulanmıştır. Bu nedenle 1904 tarihli nizamname daha sonra çıkarılan 10 Şubat 1912 tarihli kanun, 1917 ve 1919 tarihli kararnamelerin getirdiği değişikliklere rağmen 1706 sayılı jandarma kanununun uygulanmasına kadar jandarmanın en sağlam kanunu olma özelliği taşımıştır.

Tensik Döneminde Jandarma Dairesi Teşkilatının Muğla Teşkilatlanması:

a) Aydın Vilayeti Jandarma Alayı:

⁵⁹ Tahsin Üzer,(1997) Makedonya'da Eşkıyalık Tarihi ve Osmanlı Yönetimi

- I. İzmir Taburu
- II. Aydın Taburu
- III. Saruhan Taburu
- IV. Denizli Taburu
- V. Mülhakat Taburu
- VI. Muğla Taburu
- b) Merkez Bölük Kumandanlığı
- c) Milas Bölük Kumandanlığı
- d) Fethiye Bölük Kumandanlığı
- e) Köyceğiz Bölük Kumandanlığı

2.3.1.9. MEŞRUTİYET DÖNEMİ

Tensik döneminde Rumeli’de gösterilen başarıyı yurt çapında gerçekleştirmek isteyen hükümet, 1909 yılında Harbiye nezareti’ne bağlı jandarma, Daireyi Merkeziyet yerine yine Harbiye Nezareti’ne bağlı olarak Umum Jandarma Kumandanlığı kurmuştur.

Umum Jandarma Kumandanlığı 1909 yılında kurulduğu halde teşkilatın kadro ve görevlerini düzenleyen nizamname, ancak 1913 yılında yayımlanmıştır. Buna göre jandarma kuvveti kolordu seviyesindeydi ve bir kolordu komutanınca idare edilirdi. Her ilde bir jandarma alayı bulunurdu. Bu alayların il genelinde mülki taksimata göre dağılımı kesin olmayıp durumsal davranılabildi. Yine bu dönemde tensik döneminde görev alan yabancı subaylar tekrar getirilerek yenileştirme hareketleri devam ettirilmiştir. Bölge müfettişlikleri teşkil edilmiştir.

Meşrutiyet döneminde bugünkü jandarma yapılanmasının esasları teşkil edilmiş ve her kaza ve nahiye bölgesi bir veya birkaç köyden oluşan **karakol** bölgesine ayrılmıştır. Karakollar bölgenin en önemli köylerine kurulmuştur. Karakol ve nahiye merkezlerinde daima karakol olmasına özen gösterilmiştir. Her karakol bölgesine yeterli sayıda köy bağlanmıştır. Köyler dışında önemli geçitlerle benzeri yerler, yakın karakolların çıkardığı devriyeler tarafından gözetlenmiştir. Ancak ihtiyaç halinde buralarda da karakol inşa edilmiştir.

Birkaç karakolun bulunduğu beldelerde takımlar, birden çok takımın bulunduğu ilçelerde bölük bulunurdu.

1918 yılına gelindiğinde jandarma birliklerinin teşkilat yapısıyla ilgili olarak, önce mayıs ayında bir nizamname tasarısı yayınlanmış ve jandarma birliklerinden bu tasarıya göre yapılanmaları istenmiştir. Bu nizamname meşrutiyet dönemindeki son nizamname olmuştur.

MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE JANDARMA KOMUTANININ GÖREVLERİ

Jandarma komutanları kanun ve nizamnamelerle kendilerine verilmiş olan işlerin yapılmasından ve bu konudaki yetkilerinin hakkıyla kullanılmasından sorumluydular. Bu nedenle kanun nizam ve kararnameleri sürekli olarak incelemek ve takip etmek zorundaydılar. Emrindekilerin bu konudaki bilgilerini artırmaya, eğitim ve bilgilerini güçlendirmeye, personelinin ve memurlarının halkın gözünde daima hürmet ve itimat edilecek kişilerden olmasına dikkat ediyorlardı.

2.3.1.10. JANDARMANIN TAMAMEN İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NA BAĞLANMASI

Damat Ferit hükümeti, Osmanlı askeri kadrolarının süratle kendisine karşı teşkilatlandığını görmüş ve buna karşı çözüm yolu olarak da jandarmayı Dahiliye Nezareti'ne bağlamayı uygun görmüştür. Anadolu'da başlayan harekete karşı kendini güçlü hissetmek için 15 Mart 1919 gün ve 62 sayılı kararname ile Umum Jandarma Kumandanlığı'nı Dâhiliye Nezareti'ne bağlamıştır.

Jandarmanın Dâhiliye Nezareti'ne bağlanmasını sadece Damat Ferit hareketi olarak görmek yanlış olur. Zira uzun çalışmaların bir sonucu olarak uzmanların da görüşleri alınarak bu karara varılmıştır.

2.3.1.11. TBMM HÜKÜMETİ DÖNEMİ

23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla birlikte düzenli ordunun teşkiliyle ilgili çalışmalara paralel olarak Ankara'da Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı olarak Umum Jandarma Kumandanlığı kurulmuştur. Böylece biri İstanbul'da padişaha bağlı, biri Ankara'da milli hükümete bağlı iki umum jandarma kumandanlığı olmuştur.

Jandarma milli mücadele döneminde iç ayaklanmaların bastırılması, cepheden kaçan askerlerin takip ve yakalanmaları gibi hizmetleri yerine getirmiştir.

Bu dönemde de I. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi, çeşitli cephelerde düzenli orduların yanında savaşarak kahramanlıklar göstermişlerdir.

TBMM hükümeti, 16 Mart 1920'den sonra İstanbul hükümetinin jandarmayla ilgili aldığı bütün kararları ve yaptığı icraatları geçersiz saymıştır.

Bu dönemde Muğla'da jandarma alayı ve bağımsız Muğla taburu bulunmaktaydı.

(O yıllarda kullanılan zabıta sözcüğü, halk arasında polis memurlarıyla jandarma ve zaptiye subay ve erlerinden ibarettir.)

2.3.1.12. CUMHURİYET DÖNEMİ JANDARMASI

Cumhuriyetin ilk yıllarına aynı kuruluş ve yasalarla giren jandarma, 1935 yılında Jandarma Genel komutanlığı adını almıştır. Yine aynı yıl jandarma subaylarının Kara Harp Okulu'ndan yetiştirilmesi kabul edilmiştir.

1937 yılında jandarma teşkilat ve vazife nizamnamesi yürürlüğe girerek, 1706 sayılı kanunun uygulamasına açıklık getirilmiştir.

Bu dönemde jandarma, sabit jandarma birlikleri, seyyar jandarma birlikleri ve eğitim birlikleri olarak teşkilatlanmıştır. Sabit jandarma birlikleri İçişleri Bakanlığı'nın emrinde emniyet ve asayiş olaylarına bakarken seyyar jandarma birlikleri özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde sabit jandarma birliklerinin ulaşamadığı yörelerdeki olayları bastırmak ve eşkıya takibiyle görevliyidiler.

II. Dünya Savaşı sonrasında 1953 yılında Jandarma Genel Komutanlığı adı tekrar Umum Jandarma Kumandanlığı'na dönüştürülmüştür. Komutanlık kadrosu da korgenerallikten orgeneralliğe yükseltilmiştir.

1956 yılında yürürlüğe giren 6815 sayılı kanun ile bu tarihe kadar Gümrük Umum Kumandanlığı tarafından yürütülen sınır, kıyı ve karasularımızın emniyet ve korunması görevi jandarmaya verilmiştir. 1982 yılında 6815 sayılı kanun ile jandarmaya verilen sınır, kıyı ve karasularımızın korunması görevlerinden kıyı ve karasularının korunması görevleri 2692 sayılı kanun ile Sahil Güvenlik Komutanlığı'na verilmiştir. Kara sınırlarımızın korunması görevi ise 1988 yılında 3497 sayılı kanun ile Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na verilmiştir.

1949 yılında nüfusu fazla olan illerde polis görevli jandarma birlikleri kurulmuştur. Ancak bu birlikler 1960 yılında kaldırılmıştır.

Jandarma Umum Kumandanlığı 1961 yılında tekrar Jandarma Genel komutanlığı adını almıştır.

Günümüz jandarması, modern silah ve teçhizatla donatılmış olarak, mülki taksimata göre köy, belde ve ilçelerde yaklaşık 3000 ayrı yerde konuşlanmış durumdadır. Bugün itibariyle Jandarma Genel Komutanlığı; 13 jandarma Bölge Komutanlığı, 81 İl Jandarma Komutanlığı, 901 İlçe Jandarma Komutanlığı, 2604 Jandarma Karakolu, 20 Jandarma Komando Taburu ve 120 Jandarma Komando Bölüğü ile kara kuvvetlerinden sonra ülkenin ikinci büyük gücüdür.

Bugünkü yapısıyla jandarma, savaş durumunda iç ve dış tehdide karşı kullanılabilen en elastiki güç özelliği taşımaktadır.⁶⁰

2.3.2. JANDARMANIN AVRUPA BİRLİĞİ UYUM SÜRECİ

Türkiye'nin neredeyse cumhuriyet tarihiyle eşit olan batılılaşma ve batı medeniyeti normlarına erişme ve uyum çalışmaları, aynı şekilde kolluk kurumlarından biri olan jandarmayı da yakından ilgilendirmesi doğaldır.

Bu bağlamda özellikle Avrupa'daki insan hak ve özgürlüklerinin gelişimine paralel olarak **suçludan delile** değil **delilden suçluya gitme yönteminin** jandarma teşkilatınca da benimsemiş olması ve tüm teknolojik gelişimini bu amaca yönelik olarak sürdürmesi beklenmelidir.

Çağımızda En önemli yatırımın insana ve eğitime olan yatırım olduğu ilkesiyle jandarma da geleceğini ve teşkilatının bekasını garanti altına almak için okullarını Avrupa Birliği kolluk okullarıyla aynı paralelde eğitmeyi hedef alması beklenmelidir. Bu yolda Avrupa Jandarmalar Birliğine türk jandarmasının da katılması olumlu bir gelişmedir.

Yine uluslararası suç ve terörizmle mücadele yolunda jandarma teşkilatının Interpol Dairesi'ne üye olması ve ortak operasyon ve faaliyetler gerçekleştirmesi olumludur.

Hiç şüphe yok ki asıl Avrupa Birliği uyumu, insan hak ve özgürlüklerinde atılan temeller olmuştur. Bir insanlık suçu sayılan işkence ve işkencenin önlenmesi Cenevre Anlaşması'na üye olmuş ve imza atmıştır. İnsan hakları ve halkla ilişkiler konuları jandarma olularında ders olarak okutmaktadır.

2.3.3. TURİZM JANDARMASI

Son yıllarda turizmin ülke ekonomisindeki öneminin daha iyi anlaşılır olmasıyla birlikte tüm birimlerin olduğu gibi genel kolluğun bir parçası olan jandarmanın da bu

⁶⁰ Jandarma Talimnamesi, Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi, Ankara 2004

bağlamda yeniden bir yapılanması ve her şeyden öte yeni bir görev anlayışına kavuşması gereği hâsıl olmuştur.

İki dağıtım çeşidi ile oluşan askeri sınıf. Biri doğrudan dağıtım ile yapılan asker gönderimi diğeri de dil bilenlerden (sözelimi kısa dönem erlere yapılan dil sınavı ile asker dağıtımı gibi) seçme asker gönderimi ile oluşan sınıf, Antalya başta olmak üzere Muğla, İzmir, Balıkesir, İstanbul, Nevşehir vs. gibi turistik yerlerde görev yapacak jandarma erat bu bölgelerdeki karakollarda kolluk görevlisi olarak görev yapar.

Kıyafetleri krem rengi jandarma yazılı kısa kol gömlek ile koyu yeşil pantolon ve bottan oluşur. Manevra kemeri ile Atatürk yadigârı kayış tamamlayıcı aksesuardır.

İlk etapta yıllarca ülkenin doğusunda bölücü terörle mücadele eden personelinin batıya adapte olması ve turizm bölgelerinde turizme hizmet eden bir anlayışa kavuşması için turizm eğitimine geçilmiştir.

Ancak ülkenin en önemli kıyılarının jandarma sorumluluk sahasında bulunması ve mevcut yapılanması ve eğitim sistemiyle buradaki turizme hizmet etmenin zorlukları görülmüş ve buralarda yeni bir yapılanma ihtiyacı hâsıl olmuştur. Bu kapsamda Jandarma Genel Komutanlığı, Turizm Jandarması uygulamasına geçmiştir.

Yabancıların karıştığı olaylar veya suçlar göz önüne alındığında trafik kazaları ve suda boğulmalar ilk sıraları almaktadır. Trafik kazası ve suda boğulma denince de akla, ilk yardım ve sağlık kuruluşlarında tedavi gelmektedir. Bu sebeple olaylara müdahale eden personelin çok iyi derecede ilk yardım yapabilmesi gerekmektedir. Tabii bu tür hizmetleri daha iyi yapabilmek ve olaylara sağlık birimlerinin daha hızlı müdahalelerini sağlamak için bu kuruluşlarla, mülki amirin başkanlığında devamlı bir işbirliği ve koordinasyon sağlanmalıdır.⁶¹

Yabancıların suç ve olaylara karışması durumunda, ülkelerinin konsolosluklarına durumun bildirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla yabancı ülkelerin konsolosluk ve elçiliklerinin telefon, faks ve e-posta numaralarının jandarma birliklerinde bulunması gerekmektedir.

⁶¹ Jandarma Talimnamesi, Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi, Ankara 2004

2.3.4 TURİZM KAPSAMINDA JANDARMANIN YENİDEN YAPILANMASI

Turizm jandarması tabiri genel olarak turizm bölgelerinde görev yapan ve bu bölgelere özel olarak giyim teçhizat ve araçlarla donatılan birliklere denir.

Ülke genelinde genel kolluk hizmetleri yürüten jandarma, memleketimiz için son derece öneme haiz turizm bölgelerinde özel bir yapılanmaya gitme ihtiyacı duymuştur. Bu kapsamda turizm jandarması birlikleri oluşturulmuş, bu birliklere özel giysiler verilmiş ve adlarına turizm jandarması, turizm kıyafeti denmiştir.

2.4 TURİZM SUÇU

Suç literatüründe turizm suçu diye bir kavram olmamakla beraber turistlerin işlediği suçlar ve turistlere karşı işlenen suçları turizm suçu olarak adlandırmaktayız.

Bunun yanında turizm bölge ve tesislerinde özellikle turizm işletme belgeli olanlarda özel hükümlerin uygulanmasını da turizm suçları bölümünde ele almak mümkün olacaktır.

Yine turistlerin bir ülkeyi tercih etmelerindeki temel nedenlerden olan tabii güzellikler, tarihi yerler ve çevresel olaylarla mücadele ve müdahaleleri de bu bağlamda kısmen incelemek mümkün olabilecektir.

2.4.1. TURİSTLERİN İŞLEDİĞİ SUÇLAR

Ülkemizin dünyanın en güzel bölgelerinden biri olması, ayrıca binlerce yıllık tarihi ve kültürel varlıkları her zaman yabancılar için cazibe merkezi olmasına neden olmuştur. Bu bağlamda turistlerin işlediği adli suçların yanında uluslararası kaçakçılık vb. suçları da işlediği görülebilmektedir.

Yine dünya uyuşturucu trafiğinde önemli bir köprü konumunda bulunan ülkemizde, uyuşturucu kaçakçılığı suçlarının büyük bir oranda yabancılar tarafından işlendiği görülmektedir.

Yine son yıllarda Türk turizminin en büyük gizli sorunlarından biri olarak gösterilen ve kamuoyunda çok tartışılan yabancıların mülk edinmesiyle birlikte turistlerin aldığı bu mülkleri internet ortamından yine kendi ülke vatandaşlarına kiralaması devre mülk haline getirilmesi suçlarıdır.

Gerek yabancıların işlediği, gerekse de yabancılar karşı işlenen suçların kovuşturulması, ilke olarak Türk vatandaşlarının işlediği suçların kovuşturulmasında

olduğu gibidir. Yabancıların işlediği veya yabancılara karşı işlenen suçları haber alan Turizm Jandarması'nın yapması gereken hususlar aşağıya çıkarılmıştır:

Jandarmanın Sanık Sıfatıyla İfadelerini Alamayacağı Yabancı Kişiler

- a) Diploması dokunulmazlığı olanlar;
1. Büyükelçiler ve elçiler,
 2. Maslahatgüzarlar,
 3. Elçilik müsteşarları,
 4. Elçilik kâtipleri,
 5. Ataşeler ve yardımcıları,
 6. Elçilik kadrosunda yer alan din adamı, doktor gibi memurlardan diplomatik pasaportu olanlar,
 7. Yabancı devlet başkanları (Bütün gezilerinde) ile bakanlar (Resmi gezilerinde),
 8. Milletlerarası Adalet Divanı üyeleri,
 9. Resmi konferans üyeleri, resmi görevli komutanlar, askeri heyetler ve aile fertleri,
 10. Yukarıda sayılanların aileleri,
 11. Konsoloslar (Görev suçlarının tamamından kişisel suçlarından ise ağır cezalı suçlar dışında kalan suçlarından dolayı yargı bağışlıkları vardır)⁶²

Yukarıda belirtilen diploması dokunulmazlığına haiz bir kimsenin suç işlediğini tespit eden turizm jandarması, bu kimselerin kimliğini tespit ederek, suç iz ve delillerini koruyup, Cumhuriyet Savcılığı ile mesleki ve mülki amiri durumdan gecikmeksizin haberdar eder. Kolluk işlemlerini bu kişilere karşı uygulayamaz.

- b) Yabancı asker kişiler.

NATO anlaşmasına taraf devletlere mensup olan askeri şahıslar resmi görevin ifası sırasında bilfiil veya ihmalden doğan suçlarından mensup oldukları devletin yargı yetkisine tabidirler. Kolluk el koyduğu olayda sanığın açıklanan asker kişilerden olduğunu anlarsa soruşturma dosyasını Cumhuriyet Savcılığı'na ileterek fiilin görevden dolayı işlenip işlenmediğinin tespitini sağlayacaktır.

⁶² Jandarma Talimnamesi, Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi, Ankara 2004

Yabancılar Tarafından İşlenen Kovuşturulması Talebe Bağlı Olan Suçlar

- a) Türkiye’de suç işleyip bu suçla ilgili olarak Türkiye dışında hüküm giymiş bir yabancının Türkiye’de yargılanması,
- b) Bir yabancının Türk yasalarına göre alt sınırı bir yıldan az olmayan bir cezayı gerektiren bir cürümü yabancı ülkede Türkiye aleyhine işlemesi ve kendisinin Türkiye’de bulunması halinde kovuşturma yapılması Adalet Bakanlığı’nın iznine tabidir.
- c) Yabancı bir ülkede Türkiye aleyhine bir cürüm işleyip de mahkûm olan bir yabancının cezası TCK’ da belirtilen cezadan az ise, berat etmişse, dava düşmüşse Adalet Bakanı’nın talebiyle Türkiye’de yeniden yargılanır.
- d) Aşağıdaki suçlarda karşılıklılık esasına göre kovuşturma, suçtan zarar görenin veya ilgili hükümetin şikâyetine bağlıdır.
 - I. Takibi şikâyete bağlı bir suçun yabancı devlet başkanı aleyhine işlenmesi,
 - II. Resmi olarak çekilmiş yabancı bir devletin sancak veya armasına hakaret edilmesi, tahrip edilmesi, olduğu yerden indirilmesi, bozulması.

2.4.2. TURİSTLERE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR

Turistlere karşı işlenen suçları genelde ortamsal olarak meydana gelen adli suçlar olarak görmek mümkün olmakla beraber özellikle **hanutçuluk** suçlarında önemli bir artış ve bununla mücadeleyi incelemekte fayda görüyorum.

Hanutçuluk: **Hanutçuluk** ve Hanutçu, bir ticari işletmenin ürün veya hizmetini, turisti sözlü veya fiili davranışları ile rahatsız ederek satmak, tanıtmak ve kabullendirmek.⁶³

Hanutçunun turisti rahatsız edici davranışı, T.C.K. kapsamında, “Takibi şikâyete bağlı” düzenlemelere tabi tutulmuştur. Muhababın yabancı olması ve bu nedenle Türk Hukuk Sistemi hakkında bilgi sahibi olmayışı, yerli ve yabancı olsun ilimizde kalış sürelerinin kısa oluşu, tatil amacı kullanacağı süreyi Adli tahkikatla geçirmek istemeyişi nedeniyle uygulamada bu yönde şikâyetlerin yapılmasını da mümkün kılmamaktadır. Ayrıca yasal düzenlemeler de hanutçuyu istihdam eden ticari işletmeye yönelik herhangi bir müeyyide getirilmemiştir.

Genelde daha çok turistik mekânlarda karşılaşılan ve günümüzde oldukça yaygınlaşmış bir müşteri çekme (daha doğrusu ayağına getirtme) politikasıdır. Hanutçu olarak

⁶³ TDK, *Türkçe Sözlük* (Onuncu baskı), 2005

adlandırılan kişiler müşteriye anlaşmış olduğu bir dükkâna götürüp, söz konusu müşteriye yapılacak satıştan belirli bir oranda komisyon alırlar. Bu kişiler işleri gereği turistlerle oldukça zaman geçiren turist rehberleri olabileceği gibi, turistin istediği mal kendisinde olmadığı için müşteriye tanıdığı başka bir dükkâna ya da en basitinden komşusuna götüren bir tezgâhtar da olabilir.

Birçok turizm firması bu piyasada dönen paranın büyüklüğünü bildiğinden kendileri bilimum turistik eşya satıcılarıyla kantağa geçip aralarında anlaşılır ve müşterinin anlaşmalı oldukları firmalara gitmelerine özen gösterirler.

“Hanuçluğun ne boyutlarda olabileceğini açıklayabilmek açısından, bir vatandaşın kişisel bir gözlemi ilgi çekicidir. Olayın kahramanı olan hanuççu, bir firmada turist rehberi olarak çalışan bir bayandı, daha dükkâna girmesiyle bizim patrona bir kaş göz çekmesi bir olmuştu. Sinyali alan patron müşteriye yakın markaja almıştı. Söz konusu sinyalin sebebini müşterinin “Tek taş bakmak istiyorduk“ demesiydi. Yüzükler tezgâha çıkar, çift bir tanede karar kılar, lakin fiyatı biraz yüksektir: 1200 küsür dolar (Hanuççu komisyonu da dahil). Kadın çok beğenmiştir yüzüğü, lakin adam, pek ısınamamıştır yüzüğe çiftin almaktan vazgeçmeye başlayacağını sezen rehber bayan (Adam başka yerde de bakarız muhabbetine girmeye başlamıştı) bir anda bir şekilde kadına gaz verdirip, eşine trip atma moduna geçirtti ve işi abartıp, eşiyile arasını öyle bir bozuverdi ki, adam sonunda kendini affettirebilmek için yüzüğü almak zorunda kaldı. Rehberin yüzükten % 10 kadar bir komisyon alacağı göz önüne alındığında yaptığı şeyin etik yönünün sorulması gerekir.

Hanuççu çalıştırdığı tespit edilen veya çalışanların lehine hanuççuluk yaptığı tespit edilen işletmeye 3 günlük kapatma cezası, tekerrüründe 7 gün kapatma, daha sonra tekrarında ise Ruhsat İptali cezası verilir. Hanuççuluk faaliyetinde bulunan kişi hakkında ise kabahatler kanununa göre işlem yapılır.

2.4.3 SEKTÖRE ÖZGÜ DİĞER GÜVENLİK SORUNLARI

TURİZM BÖLGELERİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN TERÖRİST FAALİYETLERİN AMAÇLARI VE YÖNTEMLERİ

Ülkemizin coğrafi konumu ve jeostratejik önemi sebebiyle iç ve dış mihraklar, yurdumuzu bölmek veya zayıf düşürmek amacıyla çeşitli terör örgütlerini yıllardan beri başımıza musallat etmişlerdir ve etmeye de devam edeceklerdir.

Son yıllarda turizm sektöründe de büyük gelişmeler kaydeden Türkiye'nin bu durumu, söz konusu iç ve dış mihrakların dikkatini çekmiş ve turizmden sağlanan gelirin önüne geçmek ve uluslararası platformlarda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni küçük düşürmek için harekete geçmekte gecikmemişlerdir.

Turizm bölgelerinde gerçekleştirilen terörist faaliyetlerin amaçları şunlardır:

1. Türkiye'ye gelecek olan yabancıların endişe ve korkuya kapılmasını sağlamak ve ülkemize gelmelerini önlemek,
2. Türkiye'nin elde edeceği turizm gelirlerine mani olmak ve Türkiye'yi ekonomik zarara uğratmak,
3. Propagandalarını yaparak dünya kamuoyuna seslerini duyurmak ve siyasi açıdan Türkiye'yi zor durumda bırakmak,
4. Terör örgütlerine siyasi ve mali destek sağlamak,
5. Örgütlerine eleman kazandırmak,
6. Morali bozuk olan örgüt elemanlarına moral kazandırmak,
7. Kırsal kesimde eylem yapacak olan örgüt elemanlarına lojistik destek sağlamak,
8. Turizm bölgelerinde yatırım yapacak olan yerli ve yabancı sermaye sahiplerinin yatırım yapmalarına engel olmak.

Yukarıda belirtilen amaçlarına ulaşmak isteyen terör örgütleri aşağıda yazılı yöntemlere başvurarak turizm sektörünü baltalamak istemektedirler:

1. Yabancıların yoğun olarak bulunduğu pazar, alışveriş merkezi, plaj, otel vb. yerlerde bombalama eylemleri yapmak,
2. Ormanlık bölgesi çok olan turizm yörelerinde kasten orman yangınları çıkarmak,
3. Yabancıların yoğun olarak kullandığı yol güzergâhlarında yol kesmek ve propaganda yapmak,
4. Bölgedeki işletme sahiplerinden tehditle haraç toplamak ve yatırım yapmalarını engellemek,
5. Yurtdışında propagandalar yaparak Türkiye'yi güvenliksiz bir ülke olarak lanse etmek ve yabancıların Türkiye'ye gelmesine engel olmak,
6. Turistik yörelerde sabotaj ve baskın eylemleri yapmak,
7. Uluslararası platformlarda seslerini duyurmak amacıyla ülkemize gelen turistleri kaçırmak.

TURİZM BÖLGELERİNDE TERÖR FAALİYETLERİNE KARŞI ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Bilindiği üzere ülkemizin dört tarafının denizlerle çevrili, doğal ve tarihi güzelliklerinin fazla olması sebebiyle turizm sektörünün gelişmeye devam ettiği açıktır. Turizm gelirlerinin artarak devam etmesi ve ülkemizin emniyet ve asayiş bakımından kötü bir imaja sahip olmaması için kolluk olarak her türlü tedbiri alma mecburiyetimiz doğmaktadır.

Antalya ilimizde 1997–1998 yıllarında yaşanan terör olayları turizm sektörüne o yıllarda çok büyük zararlar vermiştir. Gerek ölü gerekse sağ ele geçirilen teröristlerin üzerlerinde bulunan belgelerden ve alınan ifadelerden anlaşılmıştır ki; bölücü terör örgütü, Akdeniz bölgesinde altyapısını doksanlı yılların başında oluşturmuştur. Orman İşletmeleri, ticari işletmeler gibi kurum ve kuruluşlarda çalışan doğu kökenli geçici işçiler örgütsel faaliyetlerde kullanılmıştır. Dolayısıyla istihbari faaliyetlerimizin çok yetersiz olduğu ve mülki görev ve yetkilerimizi kullanmada eksiklerimizin çok olduğu ortaya çıkmaktadır.

Marmaris'te 28 Ağustos'un ilk dakikalarında arka arkaya üç bombalı eylem birden gerçekleşti. Resmi açıklamalar, eylemlerin ikisi çöp bidonlarına konan bombaların patlaması şeklinde, üçüncü bombanın ise yerli halkı ve turistleri taşıyan bir minibüste gerçekleştiği şeklinde oldu. Bu patlamalar sonucunda, büyük çoğunluğu hafif yaralı olmak üzere, 10'u Britanya vatandaşı ve 11'i de Türk vatandaşı 21 sivilin yaralandığı bildirildi.⁶⁴ Kuşkusuz güvenlik görevlileri patlamaların arkasındaki kişi veya örgütler konusundaki çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdürmektedir. Şu ana kadar kimlerin bu saldırıyı gerçekleştirmiş olduğuna yönelik resmi bir açıklama yapılmadı. Ancak dikkatlerin ve şüphelerin büyük bir oranda PKK terör örgütünde toplandığını söylemek abartılı bir ifade olmaz.

PKK terör örgütü 1984'te başlattığı silahlı terör kampanyasında en ağır yenilgileri 1995 yılına gelindiğinde aldı. Bu tarihten sonra büyük metropoller ve turistik bölgeleri de hedefleri arasına yerleştiren örgüt, özellikle Türkiye'nin Akdeniz kıyılarında yer alan turistik bölgelerde eylem yapma girişimlerinde bulundu. PKK terör örgütünün turistik bölgelere yönelik ikinci eylem serisi ise örgütün lideri Abdullah Öcalan'ın 1999 Şubat'ında Türk güvenlik görevlilerince yakalanmasına rastlar. Bu olaylardan sonra önemli ölçüde şaşkınlık ve zafiyet yaşayan terör örgütü, gerek örgüt içerisindeki dağılmayı

⁶⁴ Hürriyet Gazetesi (29 Ağustos 2005)

önlemek ve gerekse de hala hasar verebilecek, eylem yapabilecek güçte olduğunu Türk ve dünya kamuoyuna göstermek amacıyla turizm yörelerine, genelde başarısız eylemler gerçekleştirmiştir.

Terörist eylemlere karşı alınacak genel önlemler şunlardır:

- a. Yapılmakta olan önleme ve müdahale planları, tehdit ve mevcut kuvvet durumuna göre yeniden ele alınarak, polis ve jandarma tarafından uygulanacak tedbirler koordine edilip güncelleştirilmeli ve her an uygulamaya hazır hale getirilmelidir.
- b. İstihbarat faaliyetlerinin kesintisiz devam ettirilmesi amacıyla;
 1. MİT, polis ve jandarma birimleri arasında gerekli yardımlaşma ve koordinasyon sağlanmalıdır.
 2. İstihbarat birimlerince elde edilen istihbari bilgiler süratle değerlendirilerek icrai faaliyetlere geçilmelidir.
- c. Terör örgütlerinin kent merkezlerindeki işbirlikçilerine yönelik istihbari faaliyetler yoğunlaştırılmalı ve bunların kırsal kesimdeki gruplarla bağlantıları ortaya çıkarılmalıdır.
- d. Önleyici kolluk faaliyetleri 24 saat esasına göre planlanmalı ve diğer kolluk kuvvetleri ile devamlı koordine edilmelidir.
- e. Gerek turistik tesislerde gerekse diğer kurum ve kuruluşlarda çalışan daimi ve geçici işçilerin kimlik bildirimleri sürekli takip edilmeli ve bu şahısların bilgisayar sorgulamaları yaptırılmalıdır.
- f. Turistik yörelerdeki inşaatlarda çalışan işçilerin terör örgütü mensubu olabilecekleri düşünüldükçe, özellikle inşaat sezonunda inşaatlarda çalışanların bilgisayar sorgulamaları yaptırılmalıdır.
- g. Turistik yörelerde işletme açacak vatandaşlarımız şayet başka yer nüfusuna kayıtlı iseler bağlı oldukları kolluk kuvvetleri ile işbirliği yapılarak durumları hakkında detaylı araştırma yapılmalıdır.
- h. Patlayıcı madde koymaya müsait bidon ve çöp kutuları, kalabalığın toplandığı bölgelerden uzak olmalı ve içleri görünecek şekilde olması için belediyeler ile işbirliği yapılmalıdır.
- i. Araç ve yaya trafiğinin yoğun olduğu bölgelerde satış yapan büfe ve seyyar satıcılar kontrol edilmelidir.
- j. Ana yollar üzerinde bulunan park, kamp yeri, plaj gibi konaklama ve dinlenme yerleri turistler rahatsız edilmeden kontrol edilmelidir.

- k.** Turistlerin yoğun olarak bulunduğu müze, ören yeri gibi yerlerde bekçi bulundurulması için ilgili makamlarla işbirliği ve koordinasyon sağlanmalıdır.
- l.** İl ve ilçelerde vali yardımcısı ve kaymakamlar başkanlığında oluşturulacak kurullarda; alınacak tedbirler, olay vukuunda uygulanacak hareket tarzları konusunda işletmeci ile diğer kurum ve kuruluşlarda görevli kişilerin bilgilendirilmesine devam edilmelidir.
- m.** Turistlerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerde bulunan bomba konabilecek yerler sivil kıyafetli kolluk görevlileri ve uzman ekiplerce sürekli yapılmalıdır.
- n.** Büyük çaplı turizm işletmeleri, özel güvenlik teşkilatı kurmaları yönünde teşvik edilmelidir.

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

Az gelişmiş, özellikle de Irak, İran, Suriye gibi ülkelerden, iş imkânı olan ülkelere doğru akan bir insan trafiğinin sonucu olarak ortaya çıkan insan ticareti, Akdeniz ve Ege kıyıları ile Yunanistan ve İtalya arası ile Yunanistan kara sınırından halen devam etmektedir. Çeşitli beklentiler içerisinde bulunan bu insanlar daha müreffeh bir hayat özlemi ile insan ticaretine konu olmaktadır.⁶⁵

Artık uygulamada göçmen kaçakçılığı ceza sistemimizde yer almakta, ceza olarak da 2 yıldan 5 yıla kadar ağır hapis ve 1 milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası öngörülmektedir. Ayrıca suçun işlenmesinde kullanılan taşıtlar ve bu fiil nedeniyle elde edilen maddi menfaatler de müsadere edilir.

Ülkemizde yapılan insan ticareti birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Özellikle sağlık kontrolü yapılmadan gerçekleştirilen bu girişler bulaşıcı hastalıkları da beraberinde ülkemize aktarmaktadır. Ülkemizden giden ya da geçiş yapan insanlar ise her zaman karın doyurmak amacı değil bazen örgütsel faaliyet amacı da gütmektedir. Türkiye’de bulunan örgüt mensuplarını Avrupa ülkelerine göndermek isteyen terör örgütleri de bu yolu kullanmaktadırlar. Bu nedenle mülteci diye yakalanan kişilerin çok iyi araştırılması ve bilgisayar sorgulamalarının yaptırılması gerekmektedir. Avrupa’ya kaçan örgüt mensupları

⁶⁵ C. Michael Hall, Dallen J. Timothy, David Timothy Duval, (2004) *Safety and Security in Tourism (Relationship, Management and Marketing)*, The Haworth Hospitality Pres, Newyork

olumsuz propaganda yaparak ülkemizin imajını da zedelemektedirler. Ayrıca bu trafikten yüklü paralar kazanan organize suç örgütleri de kara para servetini artırmaktadır.⁶⁶

Güvenlik konsepti ve güvenliğin turizm ile olan yakın ilgisi bugün ciddi olarak görülmektedir. Bugün tartışılan konulardan biri de güvenlik konseptinin toplum güvenliği ve ülke güvenliği anlayışından değişime uğrayarak milletleri kucaklayan genel ve ortak bir güvenlik anlayışı olmasıdır.

Burada genişleyen güvenlik konsepti ve güvenliğin turizm ile olan yakınlığını inceleyeceğiz. Tartışılan konulardan biri de güvenlik konseptinin toplum güvenliği ve ülke güvenliği anlayışından değişime uğrayarak milletleri kucaklayan genel ve ortak bir güvenlik anlayışı olmasıdır.

ABD'nin Irak'ı işgalindeki öncülüğünün genel toplumsal güvenliğe vermiş olduğu zarara rağmen genel güvenlik yapılarının geliştirilmesi, uluslararası çerçeveler içerisinde yapılanması gerekmektedir. Buna örnek olarak Birleşmiş Milletler'in çevre, sağlık ve ekonomik tehditlere karşı önemle cephe durması ve güvenlik ihtiyacının devamlı geliştirilmesini gösterebiliriz.

Turizm ve turizm organizasyonlarının barış ve güvenlik ile alakalı gündemleri çok az etkilediğini görmekteyiz. Ancak barış ve güvenlik ile ilgili gündem konularının ise turizmi çok etkilediği görülmektedir. Her ne olursa olsun özellikle mikro seviyede tahsis edilen turizmin geliştirilmesi, en azından ilerideki yıllarda meydana gelebilecek kaynak ve çevresel güvenlik ile alakalı, potansiyel zıtlaşmaları savuşturup engelleyebilir.

Güvenlik şu anımızı ilgilendiren bir konu olmakla birlikte, sadece turizmi değil fakat bütün dünyayı ilgilendiren bir genel konudur. Bu sadece 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen terörist saldırının bir sonucu değildir. Bu aynı zamanda Amerikan dış politikasındaki ana değişikliklerden ve Amerika'nın Irak'ı işgalinden ve hâlihazırda endişe ile süre gelen dindar ve köktenci gurupların, kendilerini silahlarla ifade etme şekilleri ve aynı zamanda ekonomik gelişmelerden ve kişisel sağlık sorunlarından duyulan endişe ve kaygılardan da meydana gelmektedir. Bu güvenlik endişeleri sadece bireysel turizm kararlarını etkilemekle kalmayıp, daha geniş bir alana yayılarak ekonomik ve politik güveni de sarsmaktadır. Bu da haliyle daha genişleyen bir

⁶⁶ C. Michael Hall, Dallen J. Timothy, David Timothy Duval, (2004) *Safety and Security in Tourism (Relationship, Management and Marketing)*, The Haworth Hospitality Pres, Newyork

çevreyi etkilemekte ve turizmciler ve turistler kişisel tercih edilecek tatil mesafelerini ise bu algılamalara göre belirlemektedir.

Güvenlik korkuları dünya üzerinde yeni oluşmuş değildir. 20. yüzyıl iki adet Dünya Savaşı'na tanıklık etmiş, sayısız bölgesel çatışma ve iç savaflara, özellikle de soğuk savaş döneminde Sovyet Rusya ile Birleşik Devletler arasında cereyan eden *nükleer tehdide* şahit olmuştur. Belki de bu yüzden güvenlik sanısı (nosyonu) en azından Dünya Savaşı ve soğuk savaş dönemlerinde önemli bir yer tutmuştur.

Bu yeni güvenlik anlayışı içerisinde, tehditler sadece askeri müdahalelerle üretilmemektedir fakat aynı zamanda çevresel değişimler, kaynak yetersizliği, uluslararası suç, sağlık ve biyolojik güvenlik olgularını da içermektedir.

Turizm ve güvenlik olgusu birçok şekilde birbirleri ile bağıntılı durumdadırlar. Turist davranışları ve sonuçları, gidilecek mesafeler kesinlikle ortaya sunulan güvenlik ve uygulanan koruma yöntemlerinden çok derin bir şekilde etkilenmektedirler.

Buna ek olarak 2003 yılında Irak Savaşı ile meydana gelmesinden endişe edilen zatürree salgını ve genel olarak seyahat güvenliği ve özgürlüğündeki kısıtlamalar ve tehlikeler gösterdi ki, turizm endüstrisi kolayca yara alabilir bir durumdadır. Buna bağlı olarak yüksek güvenlik riski bütünü ile turizm sistemine etki edebilir. Örnek olarak göstermek gerekirse, zatürreenin yeni bir formu olarak ortaya çıkmış olan sars hastalığı, Guangzhou ve Hong Kong'da meydana gelmiş ve ilk belirtilerini göstermeye başlamıştır. Bunun sonucunda da birçok ülke bu hastalıkla ilgili, Batı Asya'daki birçok uçuş noktalarına güvenlik ile ilgili uyarı ve yaptırımlar getirmiş ve aynı zamanda kendi bölge sınırlarında da güvenlik önlemleri almıştır. Batı Asya'da bulunan uçuş noktalarına düzenlenen seferlerde giderek azalmalar gözlemlenmiş ve bu döngüsel iş düzeni içerisinde turizm ile alakalı zorluklar çıkmaya başlamıştır. Çünkü Irak'ın işgali petrol fiyatlarını artırmış ve büyük bir ekonomik gerileme ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bu gibi sıkıntılı ortamlarda, turizm endüstrisindeki güvenlik ölçeğinin sadece turistlerin güvenliğine dayalı olmayacağına çok da şaşırılmamak gerekmektedir. Bunlara rağmen makro çözümsel seviyelerde turizm diğer dış sebeplerden daha ziyade politik güvensizlikler ve belirsizliklerden daha fazla etkilenir hale gelmiştir.

Turizmin barışçıl bir güç olmasıyla birlikte aynı zamanda endüstri ile yönlendirilen pozitif mesajlar da içermektedir. Bazı uzman ve akademisyenlerin geçmiş yıllarda belirttiği

gibi, turizmin gerçekte barışın ve güvenliğin sağlanmasında, en azından makro seviyelerde bakıldığında fazla bir etkisi olmadığı gözlemlenmektedir

Dünya barışının turizme olan ihtiyacından daha çok, turizmin dünyadaki barışa daha çok ihtiyacı olduğu açık bir gerçektir. Irak Savaşı'ndan etkilenmiş olan en büyük endüstrilerden biri olarak gösterilen turizm için birçok kişi haklı olarak diyebilir ki; işleri bu kadar kötü giden bir endüstri nasıl olur da buna sebep olan bir işgale karşı bu kadar sessiz durabilir. Dünya Turizm ve Seyahat Ajansı (WTTC) bir basın açıklaması yaparak Irak Savaşı'nın dünya ekonomisi üzerindeki etkilerini anlattı ve bu uzun süredir devam eden savaşın dünya genelindeki, turizm sektörü içerisinde bulunan yaklaşık üç milyon kişiden daha fazlasını işsiz bıraktığını ve turizm endüstrisini US \$30.000 milyon zarara uğrattığını belirtmişlerdir. WTTC Başkanı Jean-Claude Baumgarten'in belirttiği gibi, bu olayda en kötü senaryonun meydana gelmesi durumunda, hükümetlerden beklentilerinin bu çok önemli endüstriyi kesin ve kararlı bir şekilde koruma altına almaları olduğudur. Basın açıklaması devam ederken Baumgarten aynı zamanda güçlü ve aktif bir halk ve özel sektör hareketinin acilen bir araya gelerek, ortak bir çalışma başlatması gerektiğini ve böylece meydana gelebilecek hadiselerin etkilerinin daha fazla azaltılabileceğini açıklamıştır. Anahtar kademedeki yetkililer ise turizmi desteklemek için vergi indirim, yatırım teşvikleri, promosyonlar ve altyapı teminleri ile ilgili hızlı bir yapılandırma önermiştir.⁶⁷ Buna benzer olarak Dünya Turizm Organizasyonu (WTO) Sekreteri Francesco Frangialli de yazmış olduğu mektubunda uluslararası turizmde savaşın meydana getirmiş olduğu etkileri işaret ederek, mektubun amacının savaş karmaşasından meydana çıkan meselelerin politik boyutlarını yargılamak olmadığını çünkü bunun yerinin Dünya Turizm Organizasyonu olmadığını belirtmiştir. Bu organizasyonun altı çizilerek belirtilmesi gereken asıl görevinin her ne zaman olursa olsun turizmin barışa sağlayacağı katkı ve bunun zıttı olarak da turizmin savaş ve teröre hareketlerine karşı olan hassasiyeti önemle ele alınmalıdır.⁶⁸ Sekreter sözlerine şu şekilde devam etti; “Müslüman Arap dünyasının içinde bulunmuş olduğu bu zor durumda, turizmin devletler tarafından da diğer uluslararası toplumlar ile olan ilişkilerin geliştirilmesinde, şeffaflıkta vb. diğer unsurların geliştirilmesinde kullanılması gerektiğinin önemi vurgulanmıştır.”⁶⁹ Doğal olarak

⁶⁷ Koretz, Gene; 1997, “Economic Trends: Uh-Oh, Warm Water,” *Business Week* 21 July 1997: 22. Electric Lib. Sam Barlow High School Lib., Gresham, OR. 17

⁶⁸ Koretz, a.g.e.

⁶⁹ Koretz, a.g.e.

tartışılabilir ki, Irak Savaşı ve oluşturduğu diğer gündemlerle ilgili olarak, iki büyük organizasyon olan WTTC ve WTO'nun konu ile ilgili halka dönük ve politik içerikli mesajlarını sunmaları uygunsuz karşılanabilir. Eğer turizm her iki büyük organizasyonun belirttiği gibi, gerçekten barışa etki edebilecek bir güçte ise neden buna karşısın?

Yukarıdaki sorunun cevabı elbette güvenlik sorununu anlamanın yüreği içerisinde yatıyor. Frangialli tarafından gönderilen aynı mektupta, Irak olaylarında meydana gelmiş olan önemli bazı gelişmeler aşağıda belirtildiği gibi göz önüne alınmıştır:

- Birleşmiş Milletler tarafından ekoturizm senesinin açıklanması ve Dünya zirvesinde turizm için belirlenmiş olan adaptasyonun sürdürülebilir bir ilerleme ile Johannesburg'da devam etmesi,
- Turizmin uluslararası platformlarda tanınması ve kötüye kullanılan güce karşı bir karşı güç olarak kullanılması ve (STEP) gücü yok etmek için güçlü ve sürdürülebilir ilk adım ile aynı zamanda UNCTAD'ın bu ilerlemeye sağlayacağı destek ile geliştirilmelidir.
- WTO'nun uluslar arası çevrelere etkisi ve nüfuzu genişledikçe, Birleşmiş Milletler nezdinde daha uzmanlaşmaya başlayan bir ajansa dönüşmeye başlamıştır.
- Turizm, Birleşmiş Milletlerin sürdürdü geldiği çok yönlü işbirliklerine çerçeve oluşturan önemli bir unsurdur ve şu günlerde her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu önemi, Irak olaylarının gelişimi veya sonucunun da ötesindedir.⁷⁰ Kaygıların hepsi insan varlığını kapsamaktadır.

2.4.4 YENİ GÜVENLİK GÜNDEMİ

Modern güvenlik fikri Soğuk Savaş dönemindeki güvenlik kaygılarından bu yana gelişti. Bu dönemde (1948–1990), batıdaki konvansiyonel akıl, güvenlik politikasının çekirdeğini oluşturuyordu ve dengeyi koruyabilirdi. Alternatifler sunuldu; nükleer kıyamet veya yatışma. Bu dönemde güvenlik caydırma üzerine kuruluydu, diğer tarafı hiç kimse hayatta kalmayacak şekilde nükleer silahları kullanmaya sürüklemek, başka bir deyişle **Karşılıklı Kesin Yıkım** doktrini olarak bilinir.⁷¹

⁷⁰Killick, Tony; 1990, A Reaction too Far: Economic Theory and the Role of the State in Developing Countries, London: Overseas Development Institute Press

⁷¹Erdoğan, S. (2006), "Sosyal Güvenlikte Değişim", İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ulusal Bağımsızlık İçin Türkiye İktisat Politikaları Kurultayı, 13-16 Haziran, Malatya, syf. 70

1970'lerin sonuna kadar caydırma batının stratejik politika ve düşüncesiydi. Yükselen küresel ekonomik bağlılığa rağmen, caydırma Sovyet gücünü bölmek için en gerçekçi yöntem olarak görüldü. Bununla birlikte 1970'lerin sonlarında Birleşik Devletlerin nükleer güçlerini Avrupa'ya doğru yayması, özellikle çoğaltılmış radyasyonlu savaş başlıkları (nötron bombaları) ve füze sistemleri artan bir protestoya sebep oldu.

Bu tür yayımlar yeni barış hareketinin protesto konusuydu. Savaş halindeki Sovyet karşıtlarının sözcüsü Birleşik Devletler Başkanı Ronald Reagan ve Moskova'dan yeni adımların olmaması ve silah sistemlerinin maliyetleri konusundaki endişeler bu protestoları artırmıştı.⁷² Bu nedenle güvenlik kavramının gelişimi çerçevesi içinde, *Toplumsal Güvenlik: Hayatta kalma üzerine Ayrıntılı Tasarı* adı altında, Bağımsız Silahsızlanma ve Güvenlik Komisyonu Yayınları 1982 Yılı Raporu basıldı. İsveç Başbakanı Olof Palme başkanlığında Palme Komisyonu Danışmanlığı Raporu. (Bağımsız Silahsızlanma ve Güvenlik Komisyonu Yayınları, 1982; bundan sonra Palme Komisyonu olarak bilindi). Rapor, silah yarışının ekonomik ve sosyal yönden israf, az gelişmiş ülkelerin kalkınmasına zararlı ve bilinen diğer şeylerden daha tehlikeli fikri üzerine bina edildi.

Palme Komisyonu'na göre "savaşa doğru sürüklenme" vardı.⁷³ Dünya "yeni bir cehennem çukurunun kenarına doğru yürüyor" görünüyordu.⁷⁴ Raporda şöyle deniyor:

Milletler dengeden ziyade daha hırslı amaçlar için çaba göstermeliler, mevcut sistemin amacı ise silahlanmaya dayalı güvenlik. Silahlanmaya dayalı denge sonsuza kadar sürdürülemez. Silahlanmaya dayalı uluslararası sistemin kırılma dengesinin her zaman için aniden parçalanma tehlikesi vardır ve nükleer çatışma meydana gelebilir. Güvenliği sağlama almanın en etkili yolu, barışa ve silahsızlanmaya götürebilecek yararlı oluşumlar ortaya koymaktır. Bütün milletlerin yaşamlarını sürdürmek için hızlı bir şekilde işbirliğiyle geriye dönüşsüz oluşumlar ortaya koymaları gereklidir.⁷⁵

Toplumsal güvenlik fikri Palme Raporu tarafından ilk defa ortaya konduğunda birçoğu tarafından politik ve stratejik açıdan safça bulundu. Bununla birlikte toplumsal güvenlik fikri güvenlik üzerine geniş ölçüde tartışmaların ortaya konmasına yardımcı oldu. Bu dört şekilde meydana geldi. Başta karşı bir tehdit oluşturmayacak şekilde askeri güvenliğin

⁷² Killick, Tony; 1990, A Reaction too Far: Economic Theory and the Role of the State in Developing Countries, London: Overseas Development Institute Press.

⁷³ Palme Komisyonu, 1982: xiii

⁷⁴ Palme Komisyonu, 1982: 1

⁷⁵ Palme Komisyonu, 1982: 7

sağlanması anlamına gelen “saldırgan olmayan savunma” kavramına ekstra bir vurgu eklemiştir. İkinci olarak, karşılıklı güven sağlamak için tasarlanan “güvenli bina ölçüleri”nin yararlılığı fikri halka tanıtıldı. Üçüncü olarak, toplumsal yarar üzerindeki odaklanma güvenlik suçlamalarının birbirine bağlılığının yeniden incelenmesine yol açtı. Dördüncü ve son olarak, az gelişmiş ülkelerin meseleleri politik merkezlerde gündeme getirildi. Mesela yoksulluk, potansiyel güvenlik meselesi olarak resmedildi.

Soğuk savaş döneminin büyük bir bölümünde Sovyetler Birliği’nin savunma ve güvenlik meselelerindeki tutumu göz önünde tutulursa, Mikhail Gorbachev’un Sovyet lideri olarak göreve gelmesi ve ardından sosyal güvenlik konusunda yapılacak işlerin bazı öğelerini kabul etmesi ve güvenlik hakkındaki söylevleri, aynı şekilde siyasi uygulamaları, demir perdenin çöküşü döneminde çok etkili olmuştur. Gerçekte, Gorbachev’un reformlarındaki “yeni düşünce”nin politik kaynağı Doğu Avrupa’daki hızlı gelişen insan gücü ve uzun süreli güvenliğin sağlanmasının devlet baskısıyla olabileceği fikrinin çöküşüdür.⁷⁶

Soğuk Savaş bölünmelerinin ardından, sosyal güvenlik mesajı ekonomiyi, insan haklarını, refahı, çevreyi, gıdayı, suyu da kapsayacak şekilde güvenlik üzerine söylevin bir parçası olarak genişledi. Bu yeni güvenlik fikri, kolektif güvenliğin sağlanması için; teoride, Birleşik Devletler sisteminde ve çok yönlü, geniş ölçekte uluslararası alanlarda güçlü bir şekilde destek bulmuştur.⁷⁷ Bununla birlikte, güvenliğin bu şekilde anlaşılması evrensel olarak kabul görmedi. Yine de Clinton-Gore yönetimi sosyal güvenliğin çevreyle ilgili bazı kısımlarını kabul etti. Bunlar kooperatif güvenliğin gelişimi sırasında değerlendirilemedi ve yerini güven vermeye, silah kontrolüne, saydamlığa bıraktı. Gerçekte böyle bir yönetim, kuzey-güney veya çekirdek-çevre güvenlik modelinin gelişim potansiyelinin önemini altını çizer. “Çekirdek” temelli liberal demokrat endüstri dünyası, nispeten kontrolsüz, demokratik olmayan dünyanın diğer büyük bir kısmını kapsayan “çevre”ler tarafından hayli farklı algılanır.

Başka bir açıdan turist bireylerin güvenlik hissiyatları ve kendilerinin suçun kurbanı olabileceği şeklindeki algıları çok belirgindir. Bu konunun sosyal boyutu turizm öğrencilerinin uzun sürelerdir ilgisini çekmiştir. Bir şarta göre suç teşkil edebilecek şey diğer şarta göre teşkil etmeyebilmektedir.

⁷⁶Öniş, Ziya; 1994, “Globalization and the Nation State: The Possibilities and Limits of State Intervention in Late Industrialization,” *Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.3, Kasım 1994: 13-29

⁷⁷Öniş, a.g.e. syf. 13-29.

Terör, savaş ve suç; turizmin güvenlik açısından odaklandığı üç unsur olmasına rağmen ulusal güvenlik olarak bakılacak olursa turizm ve ulusal korunma arasındaki ilişki yer değiştirmiştir.

Soğuk savaştan bu yana güvenlik kavramlarımız hatırı sayılır ölçüde genişlemiştir. Güvenliğin geleneksel kavramlarının kanuna uygunluğu ve mantıklılığı için yapılan müzakereler, daha önce de değinildiği üzere ulusun savunmasıyla ilgilidir.

Aslında, birçok örnekte gözlemlendiği gibi bu “eski düşünce şekli” emniyetsiz ortamların en büyük kaynaklarından⁷⁸ Bunun yerine, güvenlik fikirleri artık daha küresel ve insan-odaklı bir bakış açısına doğru yöneliyor ve güvenlik yönetimine ait çok yönlü çalışmaları destekliyor.⁷⁹

Hâlbuki güvenlik konuları hiç şüphesiz uluslararası düzeni tehdit etmeye, düzene engel olmaya devam edecektir, özellikle de hilekâr devletler söz konusu olduğunda.

Güvenlikle ilgili bu tip düşünceler turizmi etkilemeye devam edecektir. Oysa turizmin güvenlik üzerindeki etkisi her zamanki gibi çok az olacaktır. Yine de güvenlik kavramı önemini hep koruyacaktır. Çünkü gerek turistler gerekse işleri turizmcilik olan kişiler güvende olmaya her zaman güçlü bir özlem duyacaklardır. Turizm için ahlaki bir temel araştırıldığında, sonuçlar ilgi çekici olabilir. Çünkü turizm hakkında konuşmaktan ötesini yapmaya çalışmak, ona bir barış elçiliği görevi yüklemek gerilimi artıracak olsa da turizm aslında insanlığın refahını sağlamak için sağlam temellere sahiptir.

Turizm güvenliğiyle ilgili olarak suç, terör ve diğer ulusal güvenlik sorunları önemini korumaya elbette devam edecektir. Ancak sağlık sorunları, sosyal ve çevresel şartlar gibi konular da artık turizm endüstrisini yakından etkilemektedir ve sürdürülebilir kalkınma için de dikkate alınması gereken kavramlardır.

Sonuç ve öz olarak; liberal bir demokraside iç güvenlik daima sivil hükümetlerin sorumluluğundadır. İç güvenlik işini fiilen yerine getiren birimler de hem sivil yönetime doğrudan bağlı hem de bizatihi kendileri sivil olan teşkilatlardır. Bu teşkilatlar genel kolluk yetkisinin kullanılmasında münhasır yetkiye sahiptir. İç güvenlik teşkilatı olağan-olağanüstü her dönemde tam yetkilidir. Askeri birliklerin yardıma çağrıldığı durumlarda

⁷⁸C. Michael Hall, Dallen J. Timothy, David Timothy Duval,(2004) Safety and Security in Tourism (Relationship, Management and Markeing), The Haworth Hospitality Pres, Newyork

⁷⁹ Hall, a.g.e.

bile operasyonların yönetimi sivil iç güvenlik yetkililerinin yönetim ve kontrolünde yürütülür.

Ülkemiz açısından değindiğimiz hususlara göz atacak olursak, iç güvenlik sorumluluğunun Bakanlar Kurulu ve İçişleri Bakanlığı'nda olduğunu görürüz. Ancak iç güvenlik hizmetlerinin önemli bir kısmını yerine getiren Jandarma Teşkilatı ve Sahil Güvenlik Teşkilatı yetki ve kuruluş yasalarında ifade edildiği gibi aynı zamanda askeri teşkilatlardır. Keza sınır güvenliği de askeri birimler tarafından sağlanmaktadır. Yardıma çağrılan askeri birliklerin komutanı, yardım süresince iç güvenlik operasyonlarının yönetimini de yapmaktadır. Bu açılardan iç güvenlik mevzuatımızın yeniden ele alınarak Jandarma ve Sahil Güvenlik Teşkilatları'nın tek işi iç güvenlik olan teşkilatlar haline getirilmesi, sivil bir kara sınır güvenliği birimi kurulması liberal demokrasinin gerekleri ve kalitesi bakımından zaruridir. Aynı şekilde askeri birliklerin yardıma çağrılmaları halinde operasyon yönetiminin tam ve münhasıran sivil iç güvenlik teşkilatınca yapılmasını sağlayacak mevzuat değişikliklerine gitmek modern Türkiye için kaçınılmazdır. Ülke için hayati bir konu olan iç güvenliğin ekonomik, kaliteli ve düzenli olarak sağlanması hem iç güvenlik teşkilatlarının yetenek, beceri ve motivasyonuna, hem de yukarıda sayılan hususların yerine getirilmesine bağlıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUĞLA İLİNDE TURİZM JANDARMASININ YAPILANMASI VE TURİZM SUÇLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

3.1. MUĞLA'DA TURİZM SUÇLARININ GENEL GÖRÜNÜMÜ VE ÖZELİKLERİ

Turizm suçu kısaca o ülkedeki yabancı şahısların sanık sıfatıyla işledikleri ya da karıştıkları suçlarla, mağdur olarak maruz kaldıkları suçlara demektir. Dünyadaki mevcut suç literatürüne ilave bir suç olmamakla birlikte sadece mağdur ve sanık sıfatıyla turistlerin karıştıkları suçlara denebilir.

Turizm ve turistlerle doğrudan alakalı iş, eylem ve suçları da bu kapsamda ele almak mümkün olabilecektir. Yine turistlerin bir ülkeyi tercih etme sebeplerine doğrudan etki eden eylemleri de bu kapsamda değerlendirmek mümkündür.

Muğla ilinin turist tercihlerindeki en belirgin özelliği kendi turizm portföyünü de teşkil eden güneş ve deniz turizmidir. Yaklaşık 1240 km lik uzunluğuyla Türkiye'nin en uzun kıyılarına sahip ilidir. Bu doğrultuda kıyılarında kurulmuş ve zamanla dünyanın en meşhur kıyı kentleri ve turizm beldelerine sahiptir. Türkiye de İstanbul ve Antalya'nın ardından en çok turist girişinin yaşandığı üçüncü ilidir. 2006 yılında Muğla'ya gelen turist sayısı 2 milyon 429 bin kişidir. Bu sayının 2001 yılında 1 milyon 899 bin kişi olduğu düşünüldüğünde beş yıldaki artış ortalama % 30 u aşkındır.⁸⁰ Burada asıl işaret etmek istediğim husus turist sayısındaki bu önemli artış oranlarının ekonomik yanlarından ziyade güvenlik yönüdür. Zira bu hareketli nüfusun güvenlik sorunlarını çözmek turist sayısındaki artış kadar güvenlik eleman sayısında da artışı gerektirmektedir.

2001 ve devamındaki üç yıllık suç grafikleri irdelendiğinde turist sayısındaki bu artışa rağmen suçlardaki düşüş eğilimi kolluk birimlerinin turizm alanındaki reorganizesi sayesinde.

Son yıllarda özellikle eski demir perde ülkelerinden Rus turistlerin Türkiye olan ilgisi dikkat çekicidir. Bu ilgi Muğla iline de aynen yansımaktadır. Turistlerin suç işleme eğilimleri ile uyrukları arasında direkt bir alaka kurmak çok doğru olmasa da özellikle cinsel suçlar konusunda rus uyruklu turistlerin dikkat çektiği görülmektedir. İncelediğimiz

⁸⁰ Devlet İstatistik Enstitüsü,2006

dönemde meydana gelen 789 toplam turizm suçundan 32 sinin cinsel suçlar kategorisinde olduğunu görüyoruz.

Muğla ili burada inceleme konumuzla çok ilgili görünmemekle birlikte yabancı uyruklu tüm şahısların karıştıkları suçları baz almamız nedeniyle yasadışı göç ve mülteci konularında deniz sınırı ve nihayetinde çıkış noktası olması dolayısıyla önem arz etmektedir. İncelediğimiz dönemdeki meydana gelen toplam 789 turizm suçundan 82 tanesinin bu konuda olduğunu görmekteyiz.

Turizm alanındaki en büyük güvenlik sorunlarında olarak gösterilen ve bir ülkenin gelişmişliği ile yakından ilgi kurulan trafik sorunu Muğla ilinde de önem arz etmektedir. Kıyı şeridinde dağların denize paralel uzanması dolayısıyla yolların yetersizliği trafik güvenliğini tehdit etmektedir. Muğla ilinde de turizm alanında trafik sorunu devam etmektedir. İncelediğimiz dönemdeki meydana gelen 789 suçtan 308 inin trafik kazaları olması çok dikkat çekici ve öneme haizdir. . Özellikle duble yol çalışmaları sakar geçidin genişletilmesi Göcek tünelinin açılması trafik sorununun önemli ölçüde halledilmesini sağlayacaktır.

Marmaris'te 28 Ağustos'un ilk dakikalarında arka arkaya üç bombalı eylem birden gerçekleşti. Resmi açıklamalar, eylemlerin ikisi çöp bidonlarına konan bombalamaların patlaması şeklinde, üçüncü bombanın ise yerli halkı ve turistleri taşıyan bir minibüste gerçekleştiği şeklinde. Bu patlamalar sonucunda, büyük çoğunluğu hafif yaralı olmak üzere, 10'u Britanya vatandaşı ve 11'i de Türk vatandaşı 21 sivilin yaralandığı bildirildi.⁸¹ Kuşkusuz güvenlik görevlileri patlamaların arkasındaki kişi veya örgütler konusundaki çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdürmektedir. Şu ana kadar kimlerin bu saldırıyı gerçekleştirmiş olduğuna yönelik resmi bir açıklama yapılmadı. Ancak dikkatlerin ve şüphelerin büyük bir oranda PKK terör örgütünde toplandığını söylemek abartılı bir ifade olmaz.

Terörün Muğla ilini hedef alması çok da şaşılacak bir konu değildir. Zira Türkiye'nin en önemli turizm kentlerinden biridir. Bu konuda asıl amaçlanan hususun turistlerin tedirgin edilmesi ve tercihlerinin değiştirilmesinin sağlanması olduğu düşünülürse bu işin

⁸¹ Hürriyet Gazetesi (29 Ağustos 2005)

arkasında sadece terör örgütünün ayrılıkçı fikirlerinin olduğundan farklı olarak diğer turizm ülkelerinin olabileceği ihtimali çok da önemsiz görülmemelidir.

3.1.1. TURİZM KOLLUĞU YAPILANMASI ÖNCESİ SUÇ ORANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Turizm yapılanması öncesi turizm suçu olarak bir algılama, veri tutma yöntemi olmadığından, sağlıklı bir bilgi olmamakla birlikte tüm suçlar kapsamında ele alınmıştır.

Turizmin öneminin ve Türk ekonomi ve siyaset hayatına etkilerinin kavranmaya başlanmasıyla birlikte bu konu üzerinde hassasiyetle durulmaya başlanmıştır. Tüm dünyaya paralel olarak teknolojik gelişmelerin de etkisiyle suç türleri değişmiş, daha karmaşık bir hal almaya başlamıştır. Suç işleme eğiliminin de artmasıyla, suçla mücadele birimleri hem bu teknolojik gelişimlere ayak uydurmak hem de önleyici tedbirler geliştirmek durumunda kalmışlardır.

Burada turizm kolluğu yapılanması öncesi genel itibariyle turizmin ülkemizde hak ettiği önemin henüz kavranılmamış olması turizm bölgelerinde yaşayan yerli halkın turistlerle olan bakışları özellikle turizm işletmelerinin yerli haklatan olmaması gibi hususlar dolayısıyla bugünkü manada turizm suçlarının çok daha fazla olduğunu değerlendirmekteyiz.

Turizmin gelişmesiyle birlikte özellikle ekonomik katkılarının anlaşılması yerli halkın turizm işletmelerinin yan kollarında görev almaya başlamalarıyla birlikte davranışlar değişmeye başlamış ve turizme ve turistlere yaklaşım olumlu bir hal almış ve bu da turizm suçlarında önemli bir düşüşe yol açmıştır.

90'lı yıllara kadar Türk halkının şark toplumu zihniyetinden tam kurtulamamış olmasının da etkisiyle turizmi bir ahlak sorunu olarak ele alması ve böyle yaklaşması da turizm suçlarında önemli bir etken olarak düşünülmelidir. Bu husus Muğla'nın yerel Yörük halkı için de düşünülmelidir.

Genel kolluk birimlerinin de turizm kolluğu yapılanmasına gidene kadar Türk halkının bu önyargılarından nasibini aldığı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Turizmi bir yozlaşma turistleri de birere ahlak sorunu olarak gören bir kolluk anlayışının turizme ne derece hizmet edeceği düşünülmesi gereken bir sorundur. Bu yaklaşım çok iddialı görünmekle birlikte doğru konusunda ısrarcı olduğumu belirtmek isterim.

Nitekim tüm bu sorunlar geç de olsa görülmüş ve kolluğun turizm alanında yeniden yapılanması ihtiyacı hasıl olmuş ve bu uygulamaya geçilmiştir. 25 Haziran 2006 tarihli

sabah gazetesinde Hıncal Uluç adlı köşe yazarı anlattığı şu olayda bunu açıkça ortaya koymuştur.⁸²

“Turizmde durum sakat. Öyle görünüyor ki bu sezon çok tesis el değiştirir. Neden sakat dersen, kuş gribi İran miran hikâye... Daha geçenlerde olmuş bir vaka: Marmaris İçmelerde Hollandalı turist berbere gidiyor. Sakal tıraşı olacak. Berber hızını alamıyor, başlıyor saçları da kesmeye stop mtop ama berber devam. Sonunda turistin burnuna 45 Euro hesabı dayamışlar. Dikkatinizi çekerim Almanya'dan uçak gidiş geliş bir haftalığına 99 Euro'ya turist getiriliyor. Parayı verirdin vermezdin başlamışlar kavgaya...

Şaka bir yana kardeşim buna benzer olaylar yalnız buralarda değil bütün turistik yerlerimizde oluyor. Kızlara, kadınlara sarkıntılık da çok. Turist polisten de çekindiğinden ona da gitmiyor. Karşısındakine ham yapacakmış gibi bakmayan, özel kıyafetli, güler yüzlü, dil bilen turizm polislerine acilen ihtiyaç var. Bunlar olmadıkça turistlere soyulacak hıyar gözüyle bakıldıkça turist neye gelsin?”

Bu konuda düğér dikkat çekici bir hususun turizm jandarması ve turizm polisi uygulamasının Muğla ilinde 2001 yılından beri uygulanıyor oluşuna rağmen ülkemizin saygın bir gazetecisinin bunu hala değişik yorumlamasıdır.

3.1.2. TURİZM KOLLUĞU UYGULAMASI SONRASI SUÇ ORANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Turizmin yoğun olduğu bölgelerde turizm kolluğu uygulamaları gerekliliği ortaya çıkmasıyla birlikte, 2001 yılından itibaren turizm jandarması ve turizm polisi uygulamasına geçilmiştir.

Bu çalışmaların temelinde eğitim ve bu bölgelere göre teçhizatlaşma ve araç gereç ve donanım gereğini yerine getirmek yer almıştır. Turistlerle bizzat yüz yüze kalan birebir uygulayıcı durumundaki kişilerin onlarla rahat anlaşabilmeleri, anlayışlı ve kültürlü davranabilmeleri için özellikle yabancı dil bilen personel istihdamına gidilmiş ve meslek içi kurslar ve teşviklerle yabancı dil bilen personel sayısı artırılmıştır.

Turizm bakanlığının katkılarıyla personel turizm kursu uygulamalarından geçirilmiş ve sertifikalandırılmışlardır.

⁸² ULUÇ Hıncal, Sabah Gazetesi (25 Haz. 2006),

Turistlerin özellikle dil sorunu nedeniyle polis ve jandarmadan çekindikleri yine üniformaların ürkütücü gelmesi büyük ve kaba silahların taşınması güvenlik endişesi doğurduğu ihtiyacından hareketle dil bilen personel istihdamı daha değişik iklime uygun üniformaların kullanılması ve uzun namlulu silahların yerine tabanca kullanılmaya başlanması sağlanmıştır.

Suda meydana gelen olaylara müdahale maksatlı kıyı göl kurtarma timleri dağ turizminde ulaşılması zor yerlere müdahale için atlı timler ve motosikletli timler oluşturulmuştur.

Bu yapılamalar neticesinde turistlerin karıştıkları suçlar olarak ele aldığımız turizm suçlarında turist sayısında her yıl önemli bir artış kaydedilirken düşüş kaydedilmiştir. Tablo xx de de görüleceği üzere 2002 yılında 235 olan toplam suç sayısı 2003 yılında 203 olarak gerçekleşmiş yine bir yıl sonra 199 olarak gerçekleşen suç oranı 2005 yılında 142 ye düşmüştür. Turist sayısındaki yıllık % 30 luk genel artışa göre suç oranlarındaki tam tersi düşüşü tamamen turizm kolluğuna bağlamak mümkündür.

Turizm jandarması uygulamasıyla birlikte meydana gelen suçlarda sanık ve mağdur olma durumu irdelendiğinde çok önemli bir eğilim görmemekteyiz. Burada turizm jandarması uygulamasını turistlerin lehine yorumlamak mümkün olabilecektir. Zira turizm kolluğu uygulaması psikolojik olarak da turistleri korumayı öngörmüştür. Bu durumda turistlerin mağdur olmaları konusunda önemli bir düşüş beklenmelidir.

Yine turizme siber etki olarak çok önem arz eden cinsel suçlar ele alındığında sayısal olarak genel toplam içerisinde çok düşük görünse de etkileri açısından çok önemli olduğunu değerlendirdik. Zira meydana gelen yüzlerce trafik olayı çok çok önemli görülemeyebilirken bir tane tecavüz hadisesi tüm dünya kamuoyunda geniş yankı bulmakta ve çok olumsuz tesirler bırakmaktadır.

Bölgenin yapısına uygun olarak klasik üniformalardan sıyrılarak, görünümü daha hoş olan ve ilk bakışta bir asker görüntüsü vermeyen giysiler uygulamasına geçilmiştir.

**TURİZM JANDARMA Sİ DEVRİYE KIYAFETİ
(YAZLIK)**

**TURİZM JANDARMA Sİ DEVRİYE KIYAFETİ
(KİŞLİK)**

Özellikle dağ tırmanışı, yamaç paraşütü, rafting gibi değişik uygulamaların yapıldığı alanlara ulaşabilmek maksatlı atlı jandarma, motosiklet timleri, kıyı göl müdahale timleri. mobil asayiş karakolu uygulamalarına geçilmiştir.

J.MOTOSİKLETLİ ASAYİŞ TİMLERİ

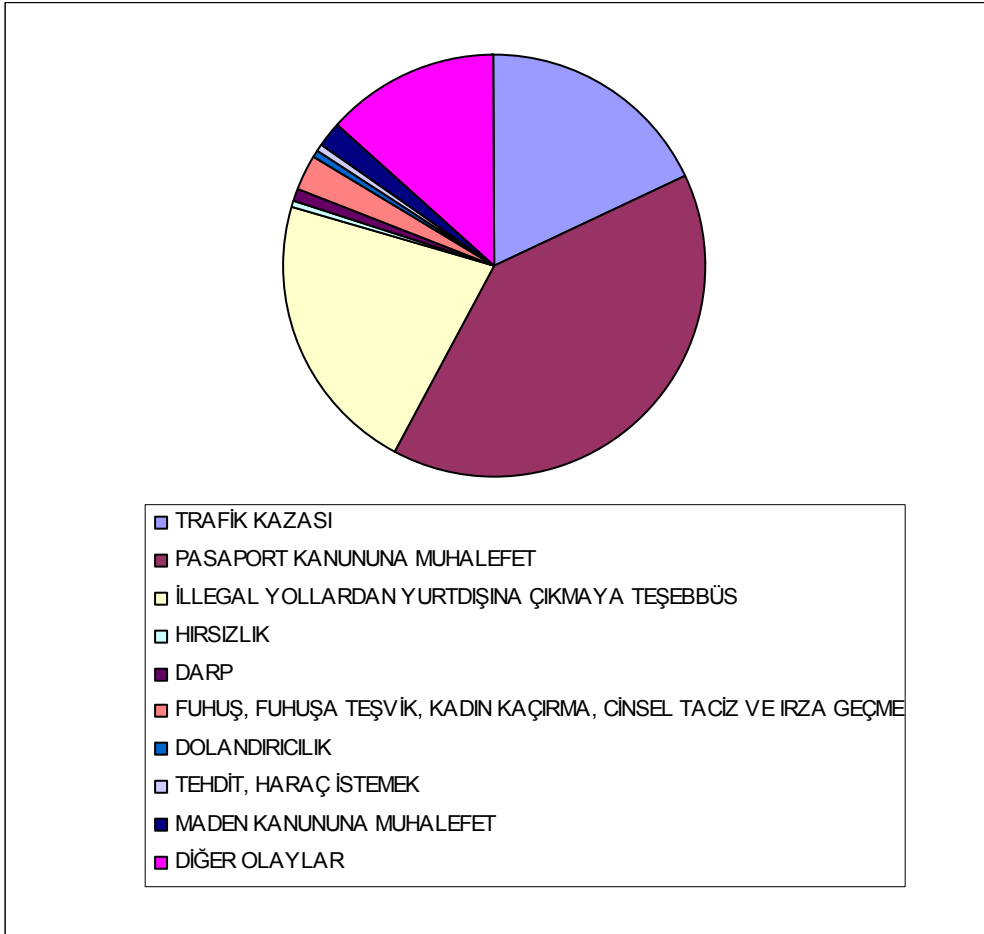

J.ASYŞ.BOT.K.LIKLARI

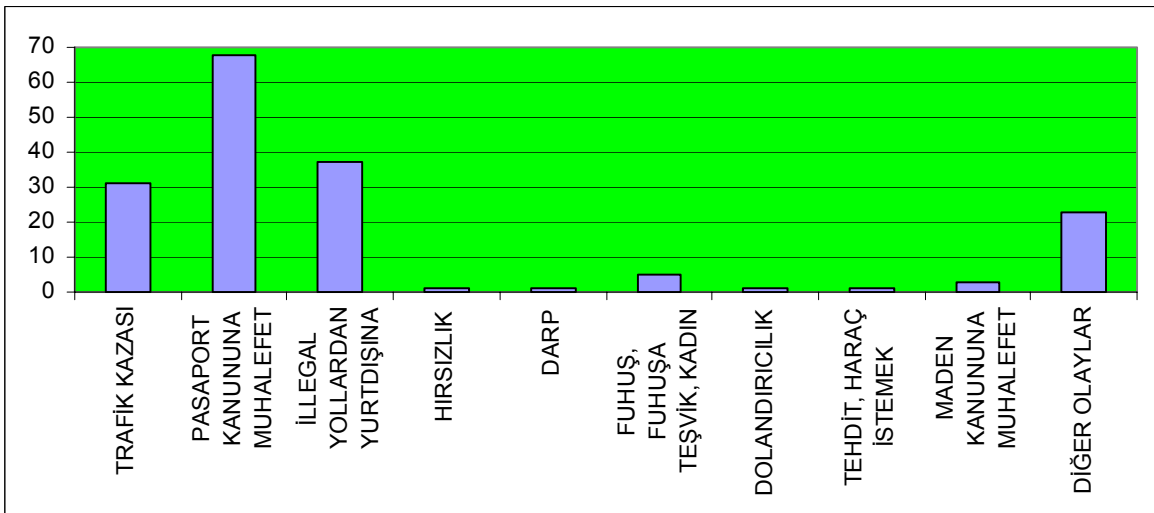

ATLI JANDARMA BİRLİKLERİ

2002 YILI TURİSTLERİN SANIK OLDUĞU OLAYLAR

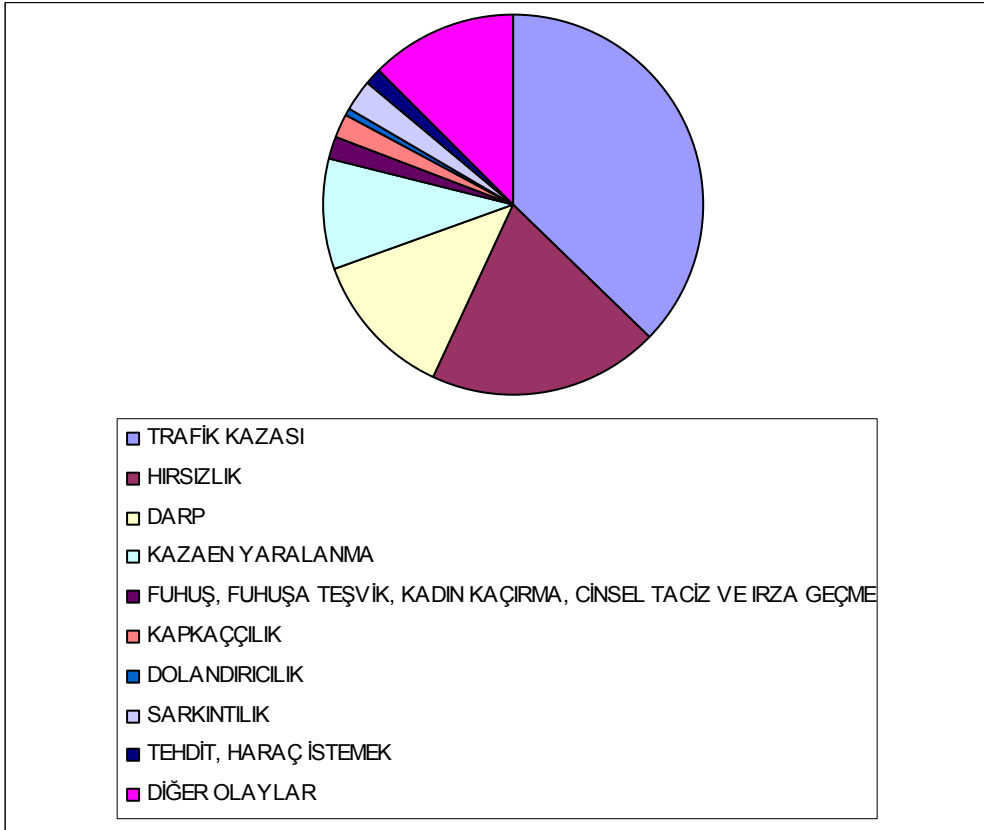

Grafik 3-1: 2002 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olaylar (*)

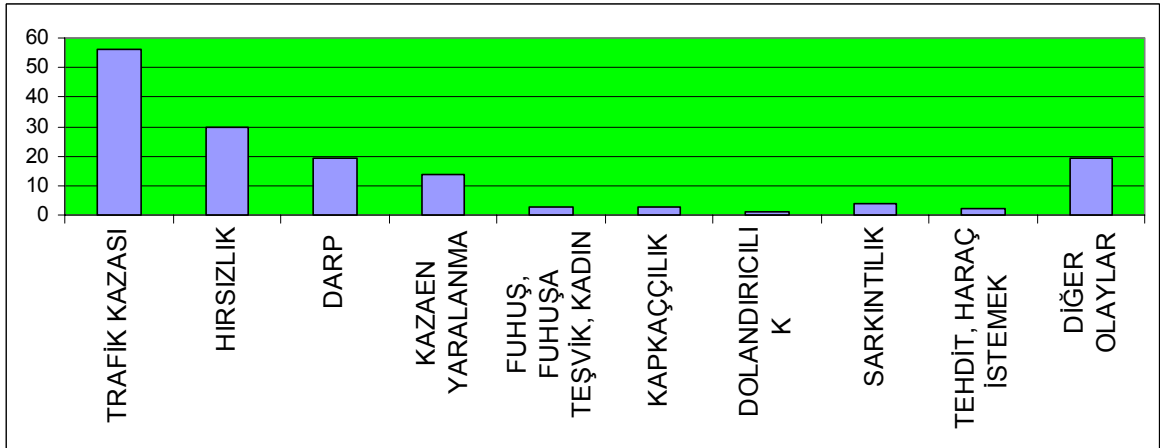

Grafik 3-2: 2002 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olayların Dağılımı (*)

2002 YILI TURİSTLERİN MAĞDUR OLDUĞU OLAYLAR

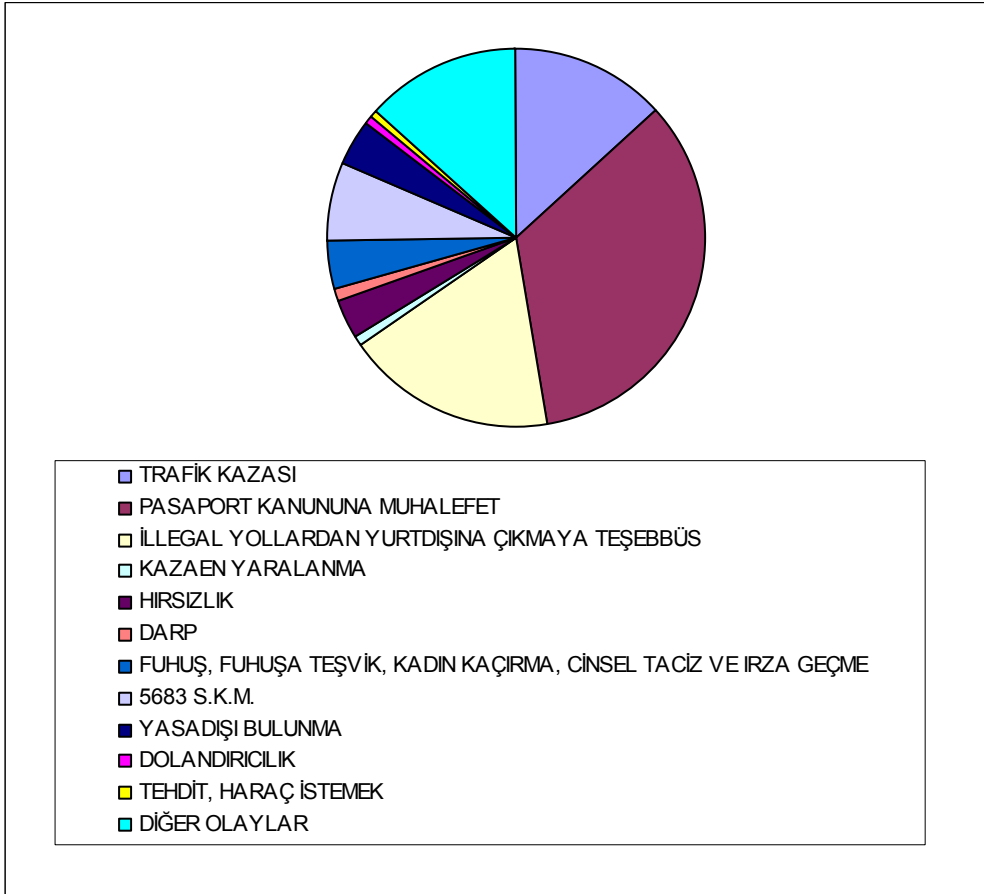

Grafik 3-3: 2002 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olaylar (*)

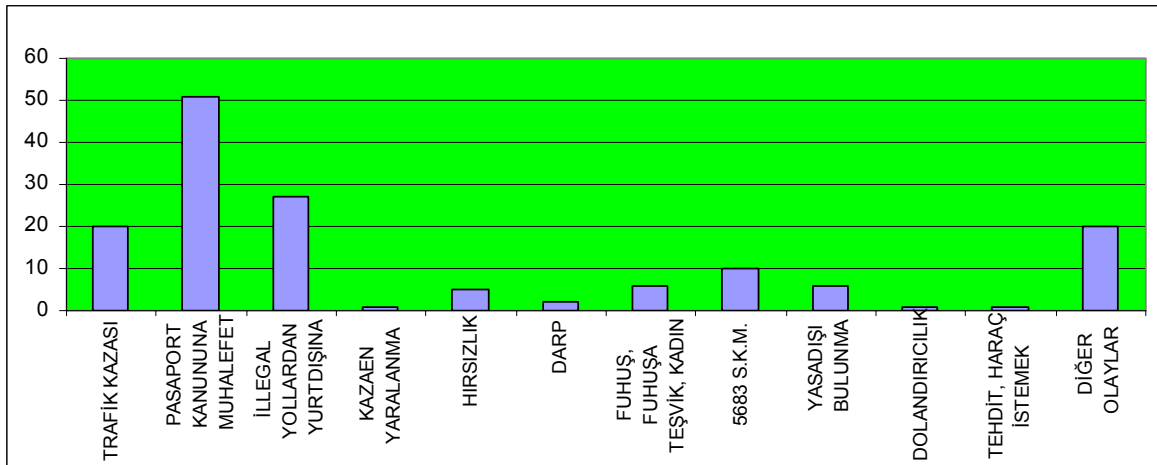

Grafik 3-4: 2002 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olayların Dağılımı (*)

2003 YILI TURİSTLERİN SANIK OLDUĞU OLAYLAR

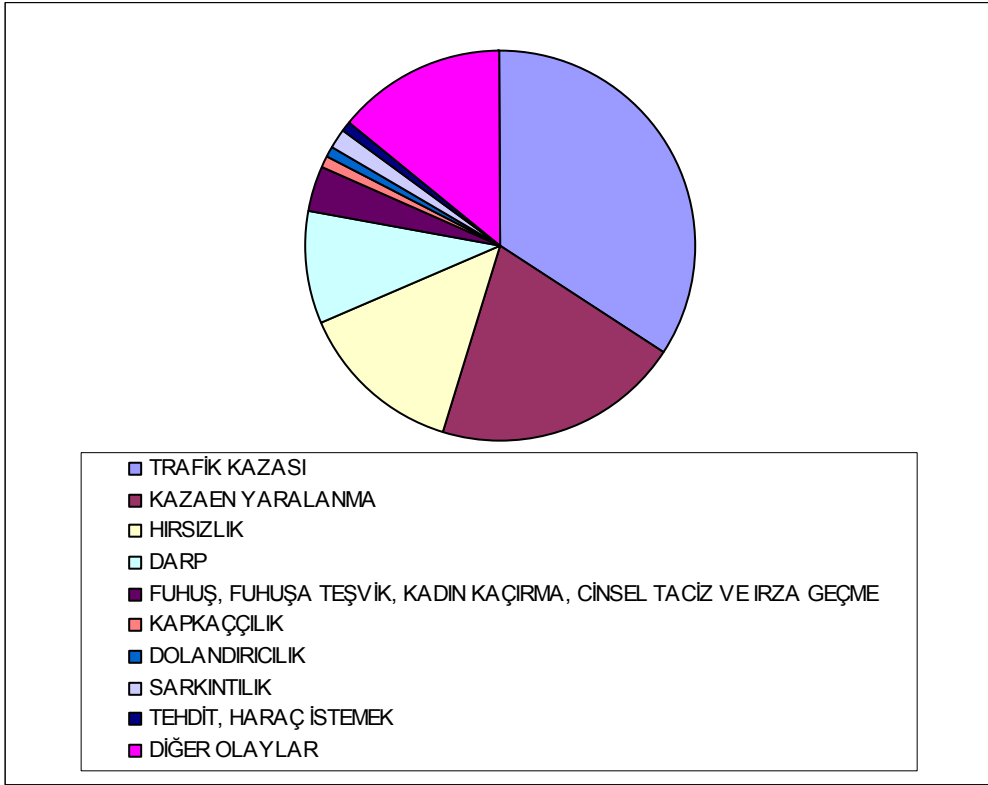

Grafik 3-5: 2003 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olaylar (*)

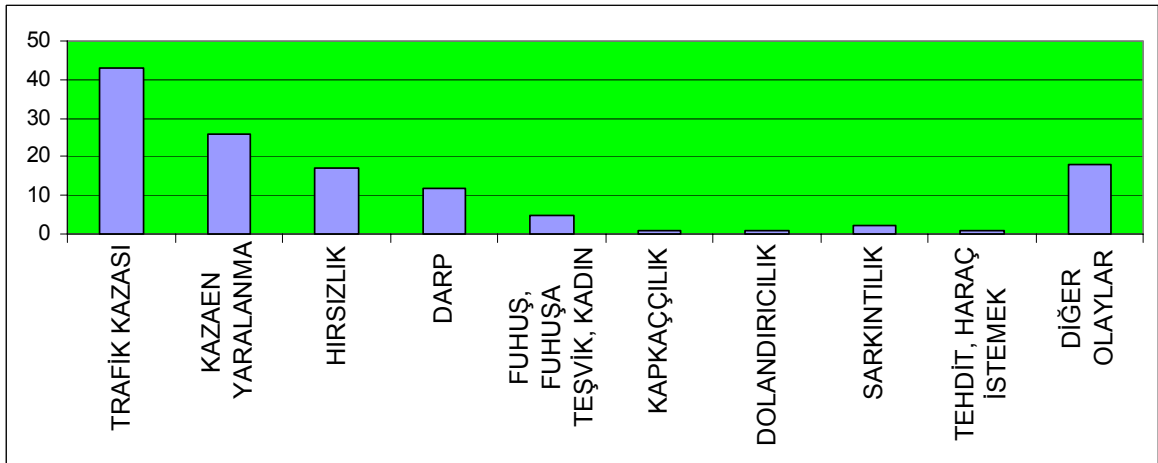

Grafik 3-6: 2003 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olayların Dağılımı (*)

2003 YILI TURİSTLERİN MAĞDUR OLDUĞU OLAYLAR

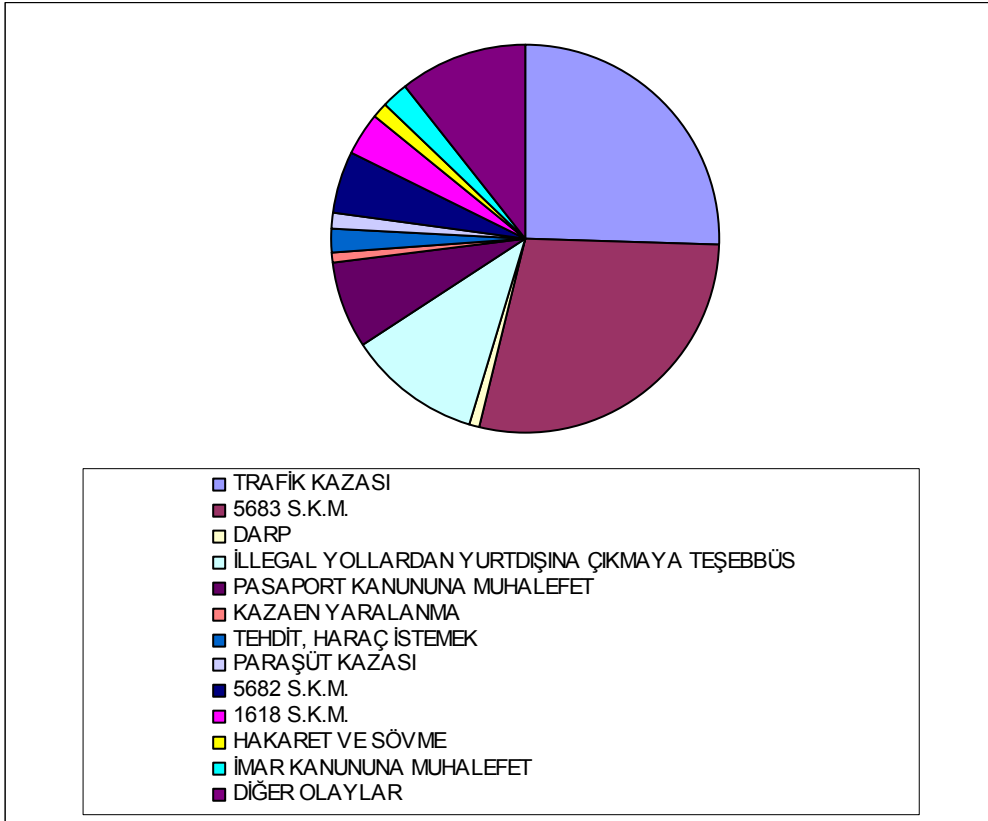

Grafik 3-7: 2003 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olaylar (*)

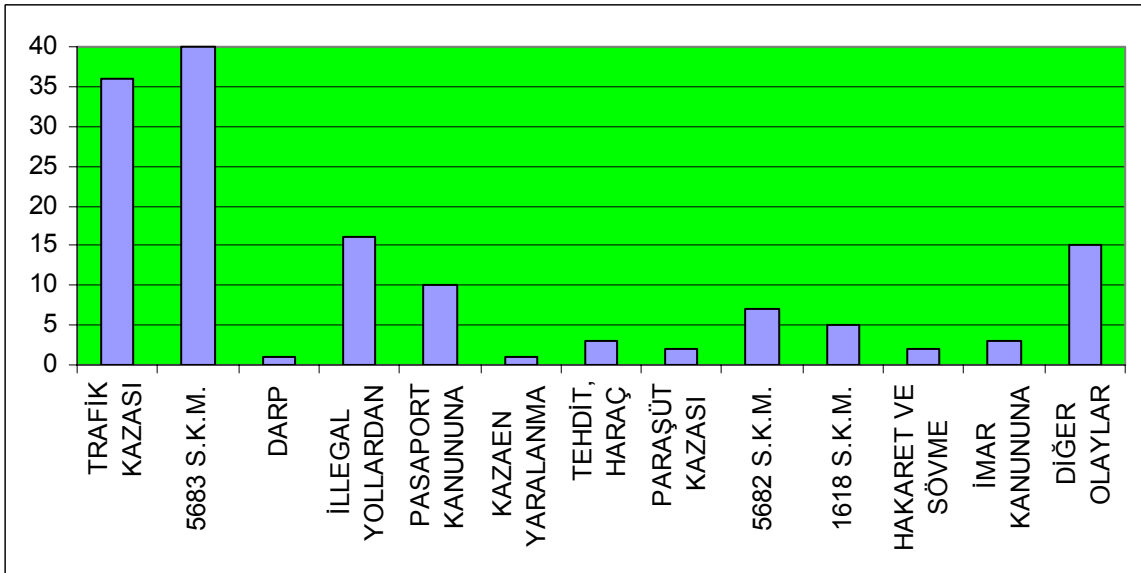

Grafik 3-8: 2003 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olayların Dağılımı (*)

2004 YILI TURİSTLERİN SANIK OLDUĞU OLAYLAR

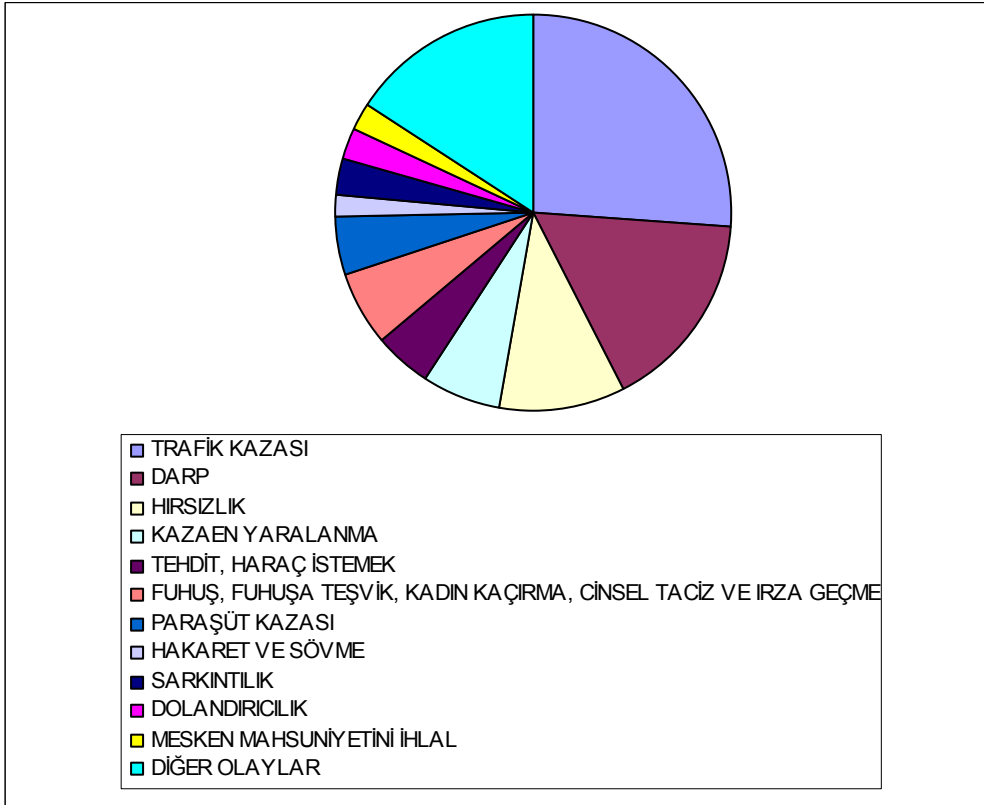

Grafik 3-9: 2004 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olaylar (*)

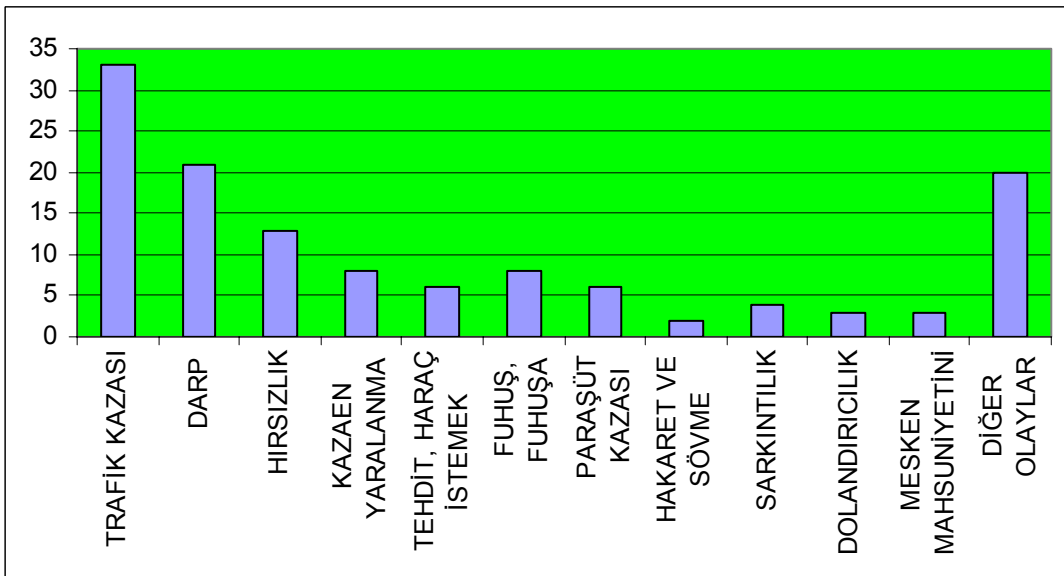

Grafik 3-10: 2004 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olayların Dağılımı (*)

2004 YILI TURİSTLERİN MAĞDUR OLDUĞU OLAYLAR

Grafik 3-11: 2004 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olaylar (*)

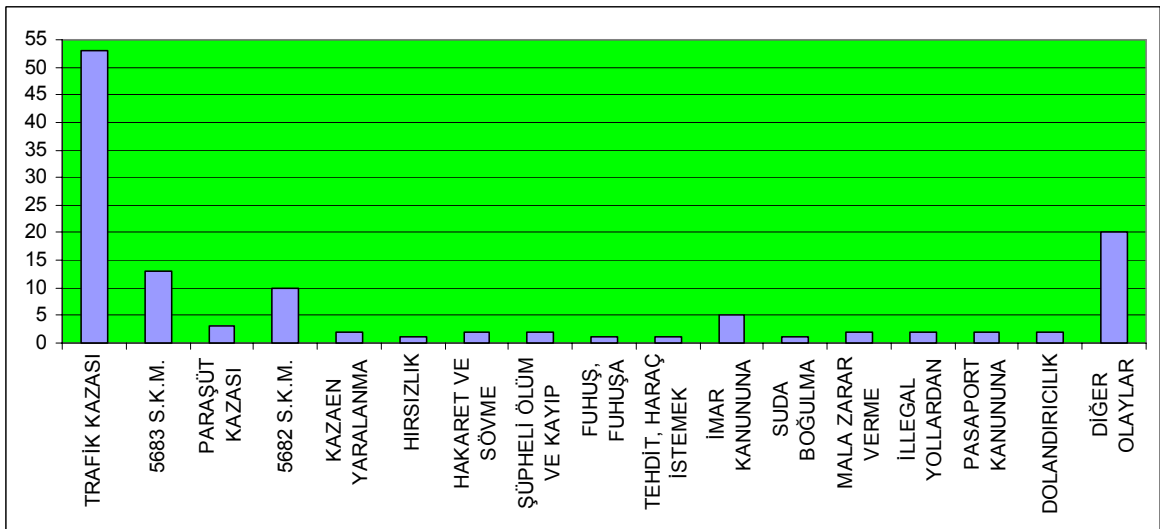

Grafik 3-12: 2004 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olayların Dağılımı (*)

2005 YILI TURİSTLERİN SANIK OLDUĞU OLAYLAR

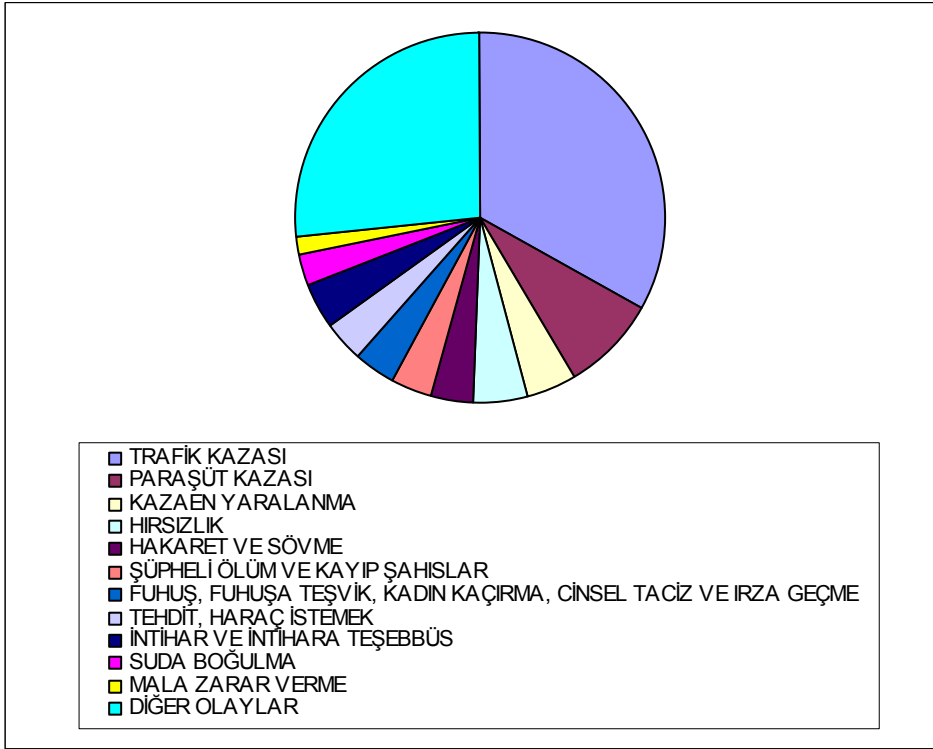

Grafik 3-13: 2005 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olaylar (*)

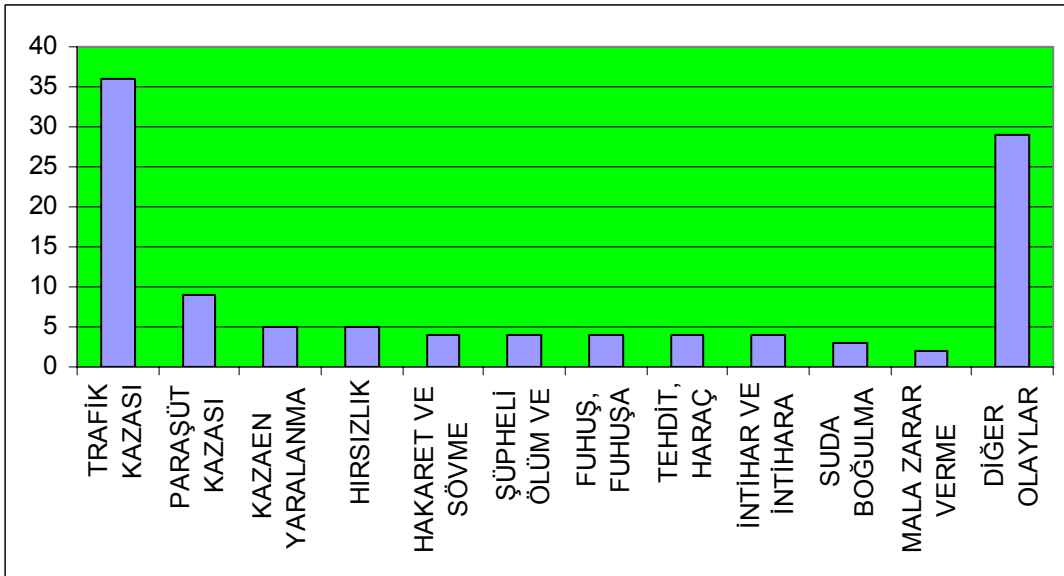

Grafik 3-14: 2005 Yılı Turistlerin Sanık Olduğu Olayların Dağılımı (*)

2005 YILI TURİSTLERİN MAĞDUR OLDUĞU OLAYLAR

Grafik 3-15: 2005 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olaylar (*)

Grafik 3-16: 2005 Yılı Turistlerin Mağdur Olduğu Olayların Dağılımı (*)

Tablo 3-1 de görüldüğü üzere son dört yılda Muğla ilinde meydana gelen turistlerin sanık ve mağdur olarak karışıkları olayların toplamı geçen yıllar içerisinde azalma kaydetmektedir. Turistlerin sanık oldukları olay sayısı 2002 yılında 140 iken, 2003 yılında 130, 2004 yılında 105 ve 2005 yılında ise 69 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte mağdur oldukları olay sayısı 2002 yılında 95, 2003 yılında 83, 2004 yılında 94, 2005 yılında 73 olarak gerçekleşmiştir. Sanık olunan olayların sayısındaki düzenli düşüş iyiye işaretken, mağdur olunan olay sayısındaki dalgalanma sebeplerinin araştırılması, düşüş gözükken yıllarda düşüşe sebep olan etkenlerin araştırılması öngörülmektedir. Turistlerin sanık ya da mağdur olduğu olaylar arasında Trafik Kazası tüm yıllar içinde önde gelirken, Pasaport Kanununa Muhalefet, İlegal Yollardan Yurtdışına Çıkmaya Teşebbüs ve 5683 Sayılı Kanuna Muhalefet takip eden olaylar olmuştur.

Geçen yıllar içerisinde olayların ele alınmasında olumlu eğilim çizen olaylar ise Hırsızlık(2002 yılında 30 mağduriyet, 2003 yılında 17 mağduriyet, 2004 yılında 13 mağduriyet ve 2005 yılında 5 mağduriyet), İlegal Yollardan Yurtdışına Çıkma(2002 yılında 37 sanık, 2003 yılında 27 sanık, 2004 yılında 16 sanık ve 2005 yılında 2 sanık) olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte son iki yıldır Kapkaççılık olayı yaşanmamış olması sevindiricidir ve bu duruma yol açan faktörler sürdürülmelidir. Öte yandan son yıllarda ciddiye kazanan ve üzerinde düşünülmesi gereken olaylar arasında ise Hakaret ve Sövme(2002 ve 2003 yıllarında olay görülmezken, 2004 ve 2005'te olaylar yaşandığı gözlenmektedir), 5682 Sayılı Kanuna Muhalefet(2002 ve 2003 yıllarında olay görülmezken, 2004 ve 2005'te olaylar yaşandığı gözlenmektedir) ve Mala Zarar Verme(2002, 2003 ve 2004 yıllarında olay görülmezken 2005'te olaylar yaşandığı gözlenmektedir) gelmektedir.

YILLARA GÖRE ANALİZ

	2002		2003		2004		2005		TOPLAM	
	<i>S</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>M</i>	<i>S</i>	<i>M</i>
TRAFİK KAZASI	31	56	20	43	36	33	53	36	140	168
PASAPORT KANUNUNA MUHALEFET	68	-	51	-	10	-	2	-	131	0
İLLEGAL YOLLARDAN YURTDIŞINA ÇIKMAYA TEŞEBBÜS	37	-	27	-	16	-	2	-	82	0
HIRSIZLIK	1	30	5	17	-	13	1	5	7	65
5683 S.K.M.			10	-	40	-	13	-	63	0
KAZAEN YARALANMA	-	14	1	26	1	8	2	5	4	53
DARP	1	19	2	12	1	21			4	52
FUHUŞ, FUHUŞA TEŞVİK, KADIN KAÇIRMA, CİNSEL TACİZ VE IRZA GEÇME	5	3	6	5	-	8	1	4	12	20
PARAŞÜT KAZASI					2	6	3	9	5	15
TEHDİT, HARAÇ İSTEMEK	1	2	1	1	3	6	1	4	6	13
5682 S.K.M.					7	-	10	-	17	0
SARKINTILIK	-	4	-	2	-	4			0	10
HAKARET VE SÖVME					2	2	2	4	4	6
DOLANDIRICILIK	1	1	1	1	-	3	2	-	4	5
İMAR KANUNUNA MUHALEFET					3	-	5	-	8	0
ŞÜPHELİ ÖLÜM VE KAYIP ŞAHISLAR							2	4	2	4
YASADIŞI BULUNMA			6	-					6	0
1618 S.K.M.					5	-			5	0
SUDA BOĞULMA							1	3	1	3
KAPKAÇÇILIK	-	3	-	1					0	4
İNTİHAR VE İNTİHARA TEŞEBBÜS							-	4	0	4
MALA ZARAR VERME							2	2	2	2
MESKEN MAHSUNİYETİNİ İHLAL					-	3			0	3
MADEN KANUNUNA MUHALEFET	3	-							3	0
DİĞER OLAYLAR	23	19	20	18	15	20	20	29	78	86
Toplam Olay Sayısı	140	95	130	83	105	94	69	73	444	345

Tablo 3-17: Yıllara Göre Olayların Dağılımı (**)

3.1.3. TURİZM SUÇLARINDAKİ DEĞİŞİM KARŞISINDA TURİZM JANDARMASININ ÖRGÜTSEL VE İŞLEVSEL TEPKİLERİ

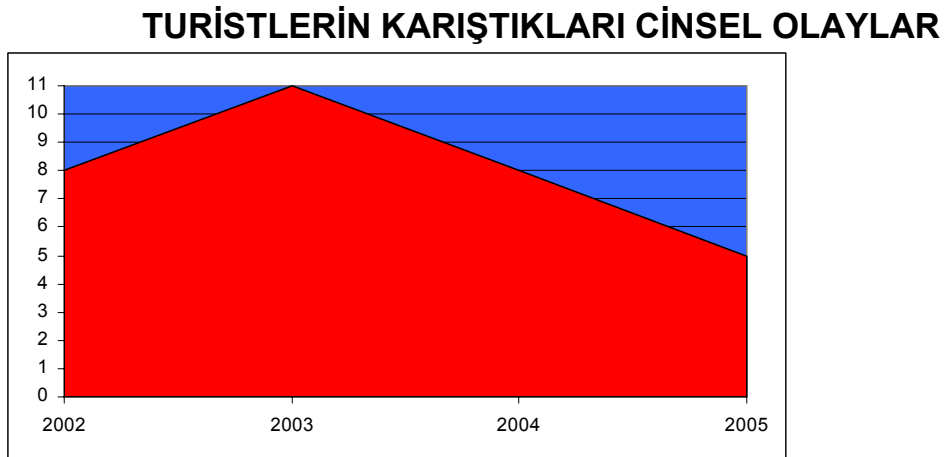
Asayiş hizmetlerinde temel esas suç işlenmesinin önüne geçmektir. Ancak bazı suçların ortaya çıkarılması, özellikle kaçakçılık, yasadışı geçişler, mülteciler gibi suçlar başarı olarak algılanmaktadır. Veriler incelenirken suçların artış ve azalışı bu doğrultuda değerlendirilmelidir.

Turist sayısında yıllık ölçekteki artışa rağmen suç oranlarının düşmesi, kolluk açısından başarı olarak algılanmış ve turizm kolluğu uygulamasına daha çok önem verilmesi gerektiği sonucunu doğurmuştur.

Yine özellikle sayısal olarak az görülmesine rağmen yarattığı tesir ve uluslararası kamuoyu nezdindeki tepkiler açısından önem arz eden bazı suçlar, cinsel istismar, tecavüz, gasp, kaçırma v.b artış ve azalış eğilimlerini iyi değerlendirmek gerekmektedir. (Tablo3–1 Yıllara Göre Olayların Dağılımı)

Turistlerin karıştıkları cinsel suçlar genel toplam içerisinde önemsiz gibi görülürken, özellikle mağdur olunan olayların sonuçları itibariyle dünya kamuoyu önünde büyük sansasyonlar yaratabilmesi yönüyle turizm taleplerinde önemli düşüslere sebep olabilmektedir.

Turistlerin karıştıkları cinsel olaylar içerisinde 2003 yılından itibaren sayı olarak düzenli bir azalma gözlenirken, 2004 yılında sanık oldukları olaylarda azalma yaşanmış ancak mağdur oldukları olaylarda ise ciddi bir artış baş göstermiştir. Bu artışın sebeplerinin üzerinde durulması öngörülmektedir.

Grafik 3-18: Turistlerin Karşılaştıkları Cinsel Olaylar ()**

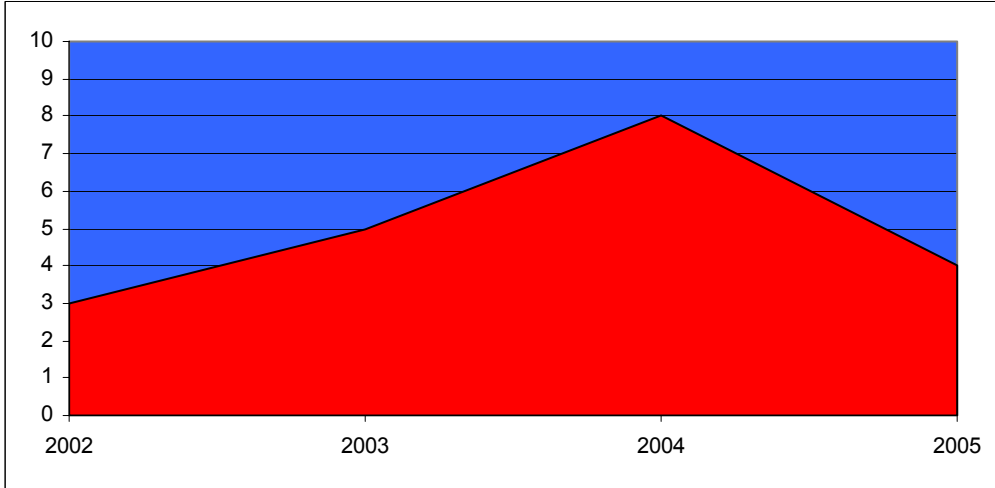
Cinsel suçlarda turistlerin sanık ve mağdur olma durumları değişkenlik arz etmektedir. Bu durumun turizme genel etkileri değerlendirildiğinde sübjektif bir durum ortaya çıkmaktadır. Zira turistler sanık iken ve turizme etkisi önemsiz kalabilirken mağdur olmaları çok önemli etkiler yapabilmektedir.

TURİSTLERİN SANIK OLDUKLARI CİNSEL OLAYLAR

Grafik 3-19: Turistlerin Sanık Oldukları Cinsel Olaylar (**)

TURİSTLERİN MAĞDUR OLDUKLARI CİNSEL OLAYLAR

Grafik 3-20: Turistlerin Mağdur Oldukları Cinsel Olaylar (**)

SONUÇ ve ÖNERİLER

- Turizm tüm dünyada olduğu gibi Türkiye için de önemlidir.
- Turistlerin tercihlerinde güvenlik önemlidir.
- Özellikle ülkemiz gibi farklı dini ve kültürel kimliğe sahip bir ülkenin güvenlik ortamı yabancıların daha çok dikkatini çekmektedir.
- Güvenliği sağlamakla görevli olan kolluk birimlerinin genel yapılanmasının turizme göre (En azından turizm bölgelerinde) bu esaslara göre olması önemlidir.
- Bu bölgelerdeki kolluğun giyim şekli önemlidir.
- Bu bölgedeki kolluğun silah ve teçhizatı özellikli olmalıdır.
- Bu bölgede görevlendirilecek kolluk görevlilerinin özel eğitimden geçirilmeleri esastır.
- Yabancı dil bilmeleri önemlidir.
- Muğla'da jandarma teşkilatı bu esaslar doğrultusunda çalışmaya başladığından beri önemli bir mesafe kat edilmiş ve başarı sağlanmıştır.
- Günümüz gelişmiş toplumlarında suçlar, geçmiş yıllara göre daha karmaşık ve organize biçimde işlenmektedir. Jandarma nüfusu yüz binleri bulan uydu kentler ve ülke ekonomisine çok önemli katkısı olan turizmin yoğun olduğu bölgelerde görev yapmaktadır. Bu nedenle jandarma, karmaşık suçlarla mücadele yapabilecek bilgi, beceri ve teknolojiyle donatılmak zorundadır.
- Karakollarda bayan personel bulunmaması, bayan ve çocuk mağdur ve veya sanıklarla ilgili işlemlerin çağdaş normlarda yapılmasını engellemektedir. Öncelikle tüm turizm bölgelerindeki karakollara bayan personel istihdam edilmelidir.
- Kritik ilçelere mutlaka tecrübeli ve daha kıdemli ilçe jandarma komutanları, subaylar istihdam edilmelidir. Yine bu ilçelerdeki önemli turizm merkezlerinin bulunduğu karakollara subay görevlendirilmelidir.

- Turizmin yoğun olduğu bölgelerde, emniyet ve asayişin sağlanması görevi, 24 saat esasına göre gç kullanılmaya ve vatandaşlara asayiş hizmeti götürülmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Cezaların infazı, adalet sisteminin bir parçası ve genel anlamda zabıta görevlilerinin kapsamı dışındadır. Bugün lkemizde cezaevlerinin haricen korunması ile hükümlü ve tutukluların sevk ve nakilleri jandarma tarafından yerine getirilmektedir. Bu da hem turizm bölgelerinde askeri bir görüntü ortaya koymakta hem de sanık durumundaki turistlerin üzerinde önemli etkiler bırakmaktadır.
- Turizm güvenliğiyle doğrudan ilgili olmamakla beraber turizmin geleceği açısından son derece önemli olan kaçak yapılaşma ve evre suçlarıyla ilgili olarak jandarmanın yetkileri genişletilmelidir.
- Geleceğin jandarması; kamu düzeninin sağlanması için gereken yer ve zamanda ihtiyaç duyulacak tedbirleri süratle alabilecek, değerlendirme yeteneği, bilgi birikimi, tecrübe ve ileri teknolojilerden de istifadeyle organize suçlar dâhil her türlü suça etkili bir şekilde mücadele edebilecek ve suç oranlarını düşürebilecek, turistlerle arzu edilen düzeyde irtibatlar kurarak onları tanıyabilecek ve yönlendirebilecek, 24 saat esasına göre hizmet ve yardım götürebilecek bir yapıya kavuşması gerektiği değerlendirilmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AKAT, Ömer (1997), Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği, Ekin Kitabevi

AYDIN, Şule, Kongre Turizmi 8.Ulusal Turizm Kongresi, 12-14 Aralık 1997

BULUT, Erol (1998), Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Ekonomik Etkileri, Ankara (Yayınlanmamış Master Tezi)

BURKART, A.J ve S.MEDLIK (1981), Tourism: Past, Present and Future

CRİSTOPPHER Holloway (2001), *The Business of Tourism*, İkinci Baskı, Pitman Publishing Ltd., Michigan

CLEVERDON, R.(1982), International Tourism to 1990, Abt. Books, Elu Ltd

DİE (2000), Türkiye İstatistik Yıllığı (1999) , Ankara

ECTWT, 1986 Third World People And Tourism, BANGKOK

Emniyet Teşkilatı Kanunu, Md. 2 (1992)

Emniyet Genel Müdürlüğü, 2000 Yılında Türk Polisi, Ankara 2000

ERALP, Ziya, Genel Turizm, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Y.O. Yayınları, NO: 3, ANKARA 1983

ERDOĞDU, S. (2006), “Sosyal Güvenlikte Değişim”, İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ulusal Bağımsızlık İçin Türkiye İktisat Politikaları Kurultayı, 13-16 Haziran, Malatya

GÖKSAN, Örgün, Turizmoloji, Uğur Ofset Matbaası, İzmir, 1978

HALL, C. Michael, Dallen J. Timothy, David Timothy (2004) Duval, Safety and Security in Tourism (Relationship, Management and Marketing), The Haworth Hospitality Press, Newyork

HOLLOWAY, Cristoppher,(2001) *The Business of Tourism*, İkinci Baskı, Pitman Publisching Ltd.
Hürriyet Gazetesi (2005) İstanbul, haber merkezi

İÇÖZ, Orhan. (1987). *Turizmin Bölgesel ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği*, yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

Jandarma Talimnamesi, Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi, Ankara 2004

KAHRAMAN, Nüzhet (1994), “Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm”, H.Ü.İ.İ.B.F Dergisi

KARABULUT, E. ve DÜZGÜNOĞLU, E., (1999). *Development of Turkish Tourism*, İstanbul, TURSAB

KILLICK, Tony; 1990, *A Reaction too Far: Economic Theory and the Role of the State in Developing Countries*, London: Overseas Development Institute Pres

KORETZ, Gene; 1997, “Economic Trends: Uh-Oh, Warm Water,” *Business Week* 21 July1997: 22.Electic Lib. Sam Barlow High School Lib., Gresham, OR. 17

ÖNİŞ, Ziya; 1994, “Globalization and the Nation State: The Possibilities and Limits of State Intervention in Late Industrialization,” *Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.3, Kasım 1994: 13-29

ÖZDEMİR, Mehmet (1992), *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, Ankara

Sabah Gazetesi (2005) Uluç Hıncal, “Tecelliden Abuzittine” syf. 14

SEVİM, Ali, MERÇİLERdoğan, Selçuklu Devletleri Tarihi, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1995

SWANSON, R.C., Taylor, R.W., & Territo, L. (2001). *Police administration: Structures, processes, and behavior*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

TARLOW, Peter(2003) , ‘‘Turizm Suç ve Terör’’ Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 7. sayı (23.05.2003 tarihli Muğla Emniyet Müdürlüğü Konferans Salonu)

TDK, Türkçe Sözlük (Onuncu baskı), 2005

Turizm İstatistikleri 2000-2001, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2002

TUTAR, Erdiñ (1990), "Dünya Turizmi İçerisinde Türkiye Turizminin Yeri ve Geleceği", A.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi, c:8, s 251-265

ÜRGER, Savaş (1992), Genel Turizm Bilgisi, Akd.Üniv yayınları, Antalya

ÜZER, Tahsin,(1997) Makedonya'da Eşkıyalık Tarihi ve Osmanlı Yönetimi

WTO, Tourism 2020 Vision, 1996:3-4

WTO, Tourism Highlights, 1996:1

YÖRÜK, Sedat (1999), "Turizm Sektörü ve Turizm Sektörüne İlişkin Destek Unsurları", **1. Turizm Şurası**, Turizm Bakanlığı

(*) Muğla İl Jandarma Komutanlığı,Olaylar Bilgi Havuzu (merkezi veri toplama sistemi)

(**) Muğla İl Jandarma Komutanlığı, Olaylar Bilgi Havuzu (merkezi veri toplama sistemi)

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Eyüp SUBAŞI
Doğum Yeri : Erbaa / TOKAT
Doğum Yılı : 1972
Medeni Hali : Evli

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 1986-1990 : Işıklar Askeri Lisesi
Lisans 1990-1994 : Kara Harp Okulu
Yabancı Dil : Almanca - İtalyanca

MESLEKİ BİLGİLER

1994-1997 : Siirt ve Şırnak İllerinde Komando Birliklerinde çalıştı
1997-2000 : Ankara-Bala İlçe Jandarma Komutanlığı yaptı
2000-2002 : Batman-Sason İlçe Jandarma Komutanlığı yaptı
2002-2006 : Muğla İl Merkez Jandarma Komutanlığı yaptı
2006- : Şanlıurfa-Siverek İlçe Jandarma Komutanlığı yapmaktadır